

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM İKTİSADI VE FİNANSİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEKAFÜL SİGORTACILIĞINDA MALEZYA
UYGULAMASI**

Yasin ŞAHİN

2501150336

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Abdullah DURMUŞ

İSTANBUL – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : YASİN ŞAHİN Numarası : 2501150336
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : İSLAM İKTİSADI VE FINANSİ Danışmanı : DOÇ. DR. ABDULLAH DURMUŞ
Tez Savunma Tarihi : 31.12.2019 Saati : 10:30
Tez Başlığı : "TEKAFÜL SİGORTACILIĞINDA MALEZYA UYGULAMASI"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE OYBİRLİĞİ** / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. MEHMET SARAÇ		Red
2- DOÇ. DR. ABDULLAH DURMUŞ		Kabul
3- DR. ÖGR. ÜYESİ ÜVEYS ATEŞ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. ÖMER KARAOĞLU		
2- DOÇ. DR. SONER DUMAN		

ÖZ

TEKAFÜL SİGORTACILIĞINDA MALEZYA UYGULAMASI

Yasin ŞAHİN

Çoğunlukla tekâfûl olarak adlandırılan İslâmî sigortada klasik akitlerle modern sigortacılık uygulamasını bir araya getiren değişik modeller uygulanmaktadır. Tezin amacı, tekâfûlde dünyanın en önde gelen ülkelerinden biri olan Malezya'nın tekâfûl tecrübesini ve uygulamasını incelemek ve Türkiye için örnek alınabilecek yönlerini ortaya koymaktır. Tezde, uygulamadaki benzerliklere bağlı olarak ilk önce konvansiyonel sigortaya değinilmiştir. Tekâfûl sigortacılığı ile ilgili temel bilgilere yer verilirken faiz ve garar gibi unsurlar da incelenmiştir. Malezya'daki tekâfûl uygulamalarıyla ilgili fikhî tartışmalar sunulmuştur. Malezya hukuk sisteminin modern hukuka, dolayısıyla da İngiliz hukukuna dayalı olduğu bilinen bir olgudur. Konvansiyonel ve İslâmî olmak üzere ikili bankacılık sistemi uygulanan Malezya'da, finansal sistemin Merkez Bankası'na bağlı olmasından dolayı iki sistem arasında uygulama benzerlikleri olsa da mevzuatta farklılıklar olduğu müşahede edilmiştir. Türkiye'deki hukuk sistemi ise karma bir yapıdadır ve İslâmî hukuk alternatifi sunulmamaktadır. Uygulama ve kararlarındaki referanslarını İslâmî hukuktan değil de dünyadaki farklı beşeri hukuk sistemlerinden alması gibi sebeplerden ötürü Malezya'nın tekâfûl tecrübesinin Türkiye'ye aktarımı pek mümkün görünmemektedir. Malezya'da ise kanun ve hükümler İslâmî hukuktan referanslar almakta ve şerî mahkeme alternatifi sunulmaktadır. Tekâfûl alanında Türkiye'nin hâlihazırda kurulan akit türlerinden faydalanarak yeni bir akit türü geliştirmesinin ve uygulamalarıyla kendi tecrübesini edinmesinin daha faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede, tezde bahsi geçen ve kullanılan diğer akitlere alternatif olabilecek vedîa modelinin yapılacak belli başlı bazı değişikliklerle Türkiye'de uygulanabilirliğinin araştırılması tavsiyesiyle çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: tekâfûl, sigorta, malezya, islami sigorta, tekâfûl kanunu

ABSTRACT

TAKAFUL INSURANCE MALAYSIA APPLICATION

Yasin ŞAHİN

In Islamic insurance, which is often referred to as takaful, different application models are applied which combine classical contracts with modern insurance practice. The aim of the thesis is to analyze the takaful experience and application of Malaysia, which is one of the world's leading countries in takaful, and to indicate if there could be examples for Turkey to take. In the thesis, firstly conventional insurance is mentioned due to the similarities in practice. While providing basic knowledge about takaful insurance, elements like interest and gharar were also examined. Fiqh discussions on takaful practices in Malaysia are presented. It is a well-known fact that the Malaysian legal system is based on modern law and hence on British law. In Malaysia, where the conventional and Islamic dual banking system is applied, it is observed that there are differences in the legislation even though there are similarities in implementation due to the fact that the financial system is dependent on the Central Bank. The legal system in Turkey is mixed in nature and do not offer Islamic law as an alternative. Due to the reasons like the references in applications and decisions are not derived from the Islamic law but from various conventional legal systems in the world, it seems it is scarcely possible to transfer the takaful experience of Malaysia to Turkey. In Malaysia, however, the law and provisions take references from Islamic law and offer the Sharia court as an alternative. In the area of takaful, it is concluded that it would be more beneficial for Turkey to develop her own model derived from the available models and have her own application experience. In this context, the study is concluded with a further study recommendation of wadia model as an alternative to the available models, which was also mentioned in the thesis, that it could be applied in Turkey with certain amendments.

Keywords: takaful, insurance, malaysia, islamic insurance, takaful act

ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanma amacı, tekâfûl adı verilen İslâmî sigorta çalışmalarında dünyanın önde gelen ülkelerinden olan ve kendine özgü tekâfûl kanunu bulunan Malezya tecrübesini açıklamaya çalışarak bu tecrübenin Türkiye’de uygulanabilecek yönleri varsa belirtmek ve İslâmî sigorta konusunda bir çeşit rehber olup daha detaylı çalışmalara yön vermektir. Sigorta sektörünün ülkemizde yeterince yaygın olmadığı düşünüldüğünde, yeni oluşan tekâfûl sektörünün öncülerinden olan Malezya tecrübesinin araştırılması bilgi ve tecrübe paylaşımı açısından önemlidir.

Tezin hazırlanma aşaması, birkaçı hariç kullanılan tüm kaynakların İngilizceden çeviri olması sebebiyle ayrı bir zorluk oluşturmuştur. Hazırlanış süresi boyunca yaşadığım maddi-manevi zorluklara rağmen tezimi başarıyla bitirdiğim için Yüce Allah’a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Tezimin hazırlanmasında ve tüm çalışmalarımnda benden yardımlarını ve tecrübelerini esirgemeyen danışman hocam Sn. Doç. Dr. Abdullah Durmuş’a, eğitim-öğretim süremiz boyunca ve sonrasında değerli bilgilerini ve tecrübelerini bizlerle paylaşan ve paylaşmaya devam eden değerli hocalarım Sn. Doç. Dr. Murat Ustaoglu ve Sn. Prof. Dr. Servet Bayındır hocalarıma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün değerli çalışanlarına, sağladıkları burs imkânı sebebiyle eğitimimi ve tezimi tamamlamama katkı sağlayan Türkiye Katılım Bankaları Birliği’ne ve değerli çalışanlarına, eğitim sürem boyunca anlayışla davranıp çalışmamı bitirmeme katkıda bulunan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Medya A.Ş. çalışanlarına, bu yorucu ve yoğun süreçte sabır ve fedakârlığıyla bana desteklerini sunan değerli eşim Sarra Gehani’ye, tüm işlerimde hayat boyu her türlü desteklerini ve sevgilerini her zaman yanımda hissettiğim değerli ailem, annem Ayşe Şahin, babam Nazım Şahin, kardeşlerim Fethullah ve Ahmet Faruk Şahin’e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yasin ŞAHİN
İstanbul, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
TABLolar LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KONVANSİYONEL SİGORTA VE TEKÂFÜL SİGORTACILIĞINA KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

1.1. Konvansiyonel Sigortacılık	3
1.2. Tekâfül Sigortacılığı.....	8
1.3. Konvansiyonel Sigorta İle Tekâfül Sigortacılığı Arasındaki Farklar	10
1.4. Risk Faktörü	15

İKİNCİ BÖLÜM

MALEZYA'DA İŞLETİLEN TEKÂFÜL SİSTEMİYLE İLGİLİ TEORİ VE PRATİKTEKİ UYGULAMALAR: TEKÂFÜL KANUNU, IFSA, IFSB STANDARTLARI, RETEKÂFÜL VE MİKROTEKÂFÜL

2.1. Malezya'da Tekâfül	19
2.1.1. Tekâfüle Genel Bir Bakış	22
2.1.2. Kullanılan Tekâfül Modelleri	23
2.1.2.1. Vekâlet Modeli	26
2.1.2.2. Mudaraba Modeli.....	28
2.1.2.3. Hibrit (Karma) Model	30
2.1.2.4. Vakıf Modeli	32
2.1.3. Tekâfül Modelleri Arasındaki Farklılıklar.....	34
2.2. Malezya'da Tekâfülün Gelişimi	35
2.2.1. Malezya'da Tekâfülün Yapısal İşleyişi.....	38
2.2.2. Sınırlı Sorumluluk, Kurumsal Yapı ve Tüzel Kişilik Konusu	40

2.2.3. Malaysia Takaful Act 1984 (“Malezya Tekâfûl Kanunu 1984”).....	41
2.2.4. IFSA 2013 (Islamic Financial Services Act 2013): “İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu 2013”	44
2.2.5. Malezya Merkez Bankası (BNM) ve Günümüz Gelişmeleri	50
2.3. IFSB (Islamic Financial Services Board): “İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu”.....	52
2.3.1. IFSB-8: “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) İşlemleri Yönetimi İçin Rehber Prensipler”	53
2.3.2. IFSB-11: “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) İşlemleri İçin Mali Ödeme Gücü Gereklilikleri Standardı”	54
2.3.3. IFSB-14: “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) İşlemleri İçin Risk Yönetimi Standardı”.....	56
2.3.4. IFSB-18: “Retekâfûl (Tekâfûl Şirketinin Sigortalanması) İçin Rehber Prensipler”	57
2.4. Retekâfûl (Tekâfûl Şirketinin Sigortalanması)	58
2.4.1. Retekâfûl Operasyonel Modelleri	62
2.4.1.1. Saf Mudaraba Retekâfûl Modeli	62
2.4.1.2. Saf Vekâlet Retekâfûl Modeli.....	64
2.4.1.3. Vekâlet Vakıf Retekâfûl Modeli	66
2.4.1.4. Modifiye Edilmiş Vekâlet / Hibrit Vekâlet Mudaraba Retekâfûl Modeli	67
2.4.1.5. Vedîa (Teminatlı) Retekâfûl Modeli.....	69
2.4.2. Retekâfûl İle İlgili Bazı Meseleler	70
2.5. Mikrotekâfûl.....	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MALEZYA MERKEZ BANKASI (BNM) ŞERİAT DANIŞMA KURULU (SAC) VE TEKÂFÛL SİSTEMİNDE TARTIŞMALI BAZI MESELELER

3.1. “Şerîat Danışma Kurulu” (SAC) Kararları ve Anlaşmazlık Çözüm Uygulamaları	76
3.1.1. “Şerîat Danışma Kurulu” (SAC) Kararları	76
3.1.2. “Finansal Aracılık Bürosu” (FMB) ve “Finansal Ombudsmanlık Programı” (FOS).....	77
3.2. Tekâfûl Sisteminde Oluşan Tartışmalı Bazı Meseleler	79
3.2.1. Mudaraba Modelinin Kullanılmasında Oluşan Bazı Meseleler	80
3.2.2. Underwriting (Police) ve Risk Derecelendirme	83

3.2.3. Eksedan (Bakiye) ve Pay Ödemeleri.....	83
3.2.4. Hıbede Vasiyet ve Miras Durumu ve Hak Sahipliği	84
3.2.5. Etik Davranış, Güven ve Azami İyi Niyet	86
3.2.6. Sedan (Sigortalatan Sigorta şirketi) İşlemlerinde Retekâful ve Reasürans	87
SONUÇ	88
KAYNAKÇA	90
EK 1.	124

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1.2: İlk Kurulan Tekâfûl Şirketleri.....	10
Tablo 1.3.1: Konvansiyonel Sigorta ve Tekâfûl Sigortacılığı Arasındaki Farklar....	11
Tablo 1.3.2: Tekâfûl ve Konvansiyonel Sigortacılığın Karşılaştırılması.....	12
Tablo 1.3.3: Tekâfûl ve Mütüel (Kooperatif) Sigortaların Karşılaştırılması.....	13
Tablo 1.4: Saf ve Spekülatif Risk Karşılaştırması.....	15
Tablo 2.1: AAOIFI, IFSB ve BNM Rehber Dokümanların Karşılaştırmalı Analizi....	21
Tablo 2.1.2.1: 2019 Mart itibariyle Malezya Merkez Bankası Lisanslı Tekâfûl Operatörleri.....	25
Tablo 2.1.2.2: 2019 Mart itibariyle Malezya Merkez Bankası Lisanslı Retekâfûl Operatörleri.....	25
Tablo 2.1.3: Bazı Tekâfûl Modelleri ve Aralarındaki Uygulama Farklılıkları.....	34

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.1: Özel Sigorta Türleri.....	5
Grafik 2.1.2.1.1: Vekâlet Modeli Genel Tekâfûl Akış Şeması.....	27
Grafik 2.1.2.1.2: Vekâlet Modeli Aile (Hayat) Tekâfûlü Akış Şeması.....	27
Grafik 2.1.2.2.1: Mudaraba Modeli Genel Tekâfûl Akış Şeması.....	29
Grafik 2.1.2.2.2: Mudaraba Modeli Aile (Hayat) Tekâfûlü Akış Şeması.....	29
Grafik 2.1.2.3.1: Hibrit Model Genel Tekâfûl Akış Şeması.....	31
Grafik 2.1.2.3.2: Hibrit Model Aile (Hayat) Tekâfûlü Akış Şeması.....	31
Grafik 2.1.2.4: Vakıf Modeli Akış Şeması.....	33
Grafik 2.4: Sigorta Havuz Mekanizması.....	61
Grafik 2.4.1.2: Saf Vekâlet Retekâfûl Modeli.....	65
Grafik 2.4.1.4: Modifiye Edilmiş Vekâlet Retekâfûl Modeli.....	68
Grafik 2.4.1.5: Vedîa Retekâfûl Modeli.....	69

KISALTMALAR LİSTESİ

AAOIFI	: Accounting and Auditing Organisation for Islamic Financial Institutions ("Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu")
Bkz.	: Bakınız
BMB	: Banking Mediation Bureau ("Bankacılık Aracılık Bürosu")
BNM	: Bank Negara Malaysia ("Malezya Merkez Bankası")
ECAIs	: External Credit Assessment Institutions ("Dış Kredi Değerlendirme Kuruluşları")
ERM	: Enterprise Risk Management ("Kurumsal Risk Yönetimi")
FMB	: Financial Mediation Bureau ("Finansal Aracılık Bürosu")
FOS	: Financial Ombudsman Scheme ("Finansal Ombudsmanlık Programı")
FSA	: Financial Services Act ("Finansal Hizmetler Kanunu")
GN	: Guidance Note ("Rehber Not")
GTOWG	: Governance of Takaful Operations Working Group ("Tekâfûl Operasyonları Çalışma Grubu Yönetimi")
IAIS	: International Association of Insurance Supervisors ("Uluslararası Sigorta Denetçileri Derneği")
IBFIM	: Islamic Banking & Finance Institute Malaysia: ("Malezya İslâmî Bankacılık ve Finans Enstitüsü")
IFSA	: Islamic Financial Services Act ("İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu")
IFSB	: Islamic Financial Services Board ("İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu")
IFSI	: Islamic Financial Services Industry ("İslâmî Finansal Hizmetler Endüstrisi")
IMB	: Insurance Mediation Bureau ("Sigorta Aracılık Bürosu")
ISRA	: Islamic Shari'ah Research Academy for Islamic Finance ("İslâm İktisadî için İslâmî Şeriat Araştırmaları Akademisi")
JWG	: Joint Working Group ("Ortak Çalışma Grubu")
KVKK	: Kişisel Verileri Koruma Kanunu
MMIP	: Malaysian Motor Insurance Pool ("Malezya Motor Sigorta Havuzu")
MNR	: Malaysian National Retakaful ("Malezya Milli Retekâfûl")

PIDM	: Perbadanan Insurans Deposit Malaysia (“Malezya Mevduat Sigortalama Şirketi”)
RSA	: Regulatory and Supervisory Authorities (“Düzenleyici ve Denetleyici Otoriteler”)
RTO	: Retakaful Operator (“Retekâfûl Operatörü”)
RTU	: Retakaful Undertaking (“Retekâfûl Şirketi”)
SAC	: Shariah Advisory Council (“Şariat Danışma Kurulu”)
TO	: Takaful Operator (“Tekâfûl Operatörü”)
TU	: Takaful Undertaking (“Tekâfûl Şirketi”)

GİRİŞ

Günümüz modern sigortacılığında bugün, uygulama farklılıklarından kaynaklanan konvansiyonel ve İslâmî sigortacılık ayrımı mevcuttur. Özellikle dini hassasiyetlerin ön plana çıktığı ülkelerde bireyler ve aileleri, çoğu zaman akla yatkınlık süzgecinden de geçirerek, sigorta tercihi yaparlar. Sigortanın zorunlu olduğu ülkelerde olduğu kadar zorunlu olmadığı ülkelerde de bu böyledir. Kişilerin dini bilgilerinin ve hassasiyetlerinin elverdiği ölçüde İslâmî sigortacılığı tercih etmelerinin son yıllarda belli ölçüde artış gösterdiği kaydedilmiştir. Daha çok *tekâfûl* olarak bilinen İslâmî sigorta uygulamaları, özellikle nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ülkeler başta olmak üzere batılı ve diğer farklı ülkelerden farklı âlimlerin hem geçmiş dini birikimden faydalanarak hem de modern sigortacılıktan referanslar alarak yaptığı araştırmalar ve katkılarla günümüzdeki şeklini almıştır.

Arapça *kefâlet* kelimesinden türetilen *tekâfûl* kelimesi, yardımlaşma manalarına gelen *teâvün* (karşılıklı işbirliği) ve *teberrû* (gönüllü bağış) manalarını ihtiva edecek şekilde kullanılmaktadır. Günümüzde değişik birkaç çeşit *tekâfûl* modeli uygulanmaktadır. Yaygın olan modeller olarak, *mudaraba*, *vekâlet* (acente) ve vakıf modelleri ve bunların farklı şekillerde kullanıldığı hibrit modeller mevcuttur. Bu modellerden oluşan başka karma modeller de kullanılmakla birlikte, Malezya'da kullanımı yaygın modeller modifiye edilmiş *mudaraba* ve *vekâlet* modelleridir. *Vekâlet* modeli ve *mudaraba* modeli ile hibrit olarak kullanılan modifiye edilmiş diğer modeller ile ilgili eleştiriler ve tartışmalar bulunmaktadır. Uygulamayla ilgili anlaşmazlıklardan doğan ve devam eden bu tür tartışmalara ilerleyen bölümlerde değinilecektir.

Modern anlamda kurumsallaşma bağlamında kooperatif ya da mütüel sigortanın karşılıklı yardımlaşma şeklinde İslâmî sigorta şirketi olarak 1979'da Sudan'da kurulmasından sonra *teâvünî* (yardımlaşmaya dayalı) sigorta modeli yerine ticari (kâr amacı güden) amaçlı *tekâfûl* modelleri kullanılmıştır. Yukarıda bahsi geçen ve aşağıda da incelenecek bu modeller kâr getirmek amacıyla İslâmî sigorta işleten bugünkü *tekâfûl* şirketlerinin kullandığı modellerdir.

Günümüz fakihlerinin reddettiği konvansiyonel sigortacılığa alternatif olarak açıklanan karşılıklı yardımlaşma (*teâvünî*) modeli, işletilmesinde kâr getirmediği için sonraki kurumsallaşmalarda tercih edilmemiştir. Belki de bugünkü İslâmî sigortacılık için sadece adı *tekâfûl* yani kefil olunarak karşılıklı dayanışma kalmış ama gerçekte muhtevası bundan yoksundur denebilir (Muhamat et al., 2012).

Günümüz Türkiye'sinde de İslâmî kurallar çerçevesinde işletilmesinde sakınca olmadığı dile getirilen kooperatif sigortacılığı kanunen mevcut olmasına rağmen fazla rağbet görmemektedir. Üstün (2014)'ün konuyla ilgili makalesinde bahsettiği üzere Türkiye'deki yasal düzenleme uygun ve kanundaki kooperatif tanımında "karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve kefalet" vurgusu olduğu halde rağbet görmemesinin sebebi, makaleye göre yatırımcıların yasal düzenlemeler konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Buna ek olarak kanunen kooperatif dışında başka bir şirket olarak kurulamaması ve dolayısıyla yüksek kârlar getiren kuruluş olarak işletilemiyor olması da önemli etkenlerden biridir.

Malezya bağlamında ise bu durum, kanunla belirtilen sermaye gerekliliklerinin kooperatif şirketler tarafından karşılanamayacak kadar zor olduğu eleştirisi yönündedir. IFSB tarafından tekâfûl ile ilgili çıkarılan ilk standart olan 8 nolu IFSB standartlarındaki 4 numaralı dipnotta bu konuya değinilmiştir. Standart mali gereklilik olarak operatörlerin karşısına çıkan yüksek şirket sermayesi bulundurma gereklilikleri, sermaye desteği sağlama gibi zorunluluklar sebebiyle kooperatif şirketlerin bu gereklilikleri karşılayamayacağı belirtilerek resmi olarak bu konu gündeme getirilmiş olmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KONVANSİYONEL SİGORTA VE TEKÂFÜL SİGORTACILIĞINA KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

Malezya’da uygulanan tekâfül sistemi ve detaylarına geçmeden önce genel olarak hem konvansiyonel hem de tekâfül sigortacılığı kısaca incelenecektir. İncelenirken ikisi arasında literatürde sunulan farklılıklar da ortaya konacaktır. Dînî başka herhangi bir konuda olduğu gibi sigorta konusunda da hem geçmiş hem de günümüz fakîhleri/âlimleri farklı görüşler bildirmişlerdir. Tezin maksadının aşılacağı düşüncesiyle, konvansiyonel olsun tekâfül olsun, sigorta uygulamalarının helal-haramlığıyla ilgili fikhî tartışmalara girilmeden görüşler dile getirilerek konular ele alınacaktır.

1.1. Konvansiyonel Sigortacılık

Sigorta denilince günümüzde anlaşılan, sigorta yapan firmanın sigorta yaptıran tarafından ödenen belli primler karşılığı belli bir meblağ kadar maddiyatı karşılamayı taahhüt ettiği teminat olmaktadır.

Türkiye Sigorta Birliği sigortayı şu şekilde tanımlar:

“Sigorta, aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerin, belirli bir miktar para ödemesi yoluyla toplanan tutarın, sadece o tehlikenin gerçekleşmesi sonucu fiilen zarara uğrayanların zararını karşılamada kullanıldığı, bir risk transfer sistemidir. Bu sistem sayesinde kişiler, karşı karşıya bulundukları tehlikelerin neden olabileceği, parayla ölçülebilen zararlarını, nisbeten küçük miktarlarda ödemiş oldukları primler yoluyla paylaşmaktadırlar.”

Kaynak: (Türkiye Sigorta Birliği)

Bakıldığında aslında sigorta ile ürün satan şirketlerin verdiği garanti arasında pek bir fark yoktur. Biri ürettiği ürünün zararını tazmin etme garantisi verirken diğeri üretmediği bir ürün için ürün çalışması yapıp tazmin taahhüdü vermektedir. Yukarıda söylenenlere ek olarak ve bu tanımdan da çıkarılabileceği üzere, örneğin oyuncak araba üreten bir firma garanti verirken ürünün zararını bir sene boyunca toplamda ürün fiyatına dâhil ettiği garanti fiyatı kadar sigortalamış olmaktadır.

Gerçek araba sahibi ise çok daha yüksek meblağ tutan ve garantisi bulunmayan araba ürünü için araba fiyatını karşılayacak şekilde teminat yani garanti satın almış olmaktadır. Burada ürününü sigorta eden firma satıştan elde ettiği kârdan prim mesabesinde aldığı meblağdan zararı tazmin ediyorken sigorta firması da sigorta primlerinden yaptığı çalışma sonucu oluşan zararları karşılamış olmaktadır. Sözgelimi sigortası biten bir ürün için zarar oluştuğunda karşılığını verip ödeme yapmak yerine ek dönemler şeklinde yıllık ek garanti satın alma işlemi de bu meyanda değerlendirilebilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hükümlerini içeren, eski Madde 1263 (Türk Ticaret Kanunu, 6762), yeni Madde 1401 (Türk Ticaret Kanunu, 6102)'de ise sigorta şu şekilde tanımlanmıştır.

“Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.”

Kaynak: (Türk Ticaret Kanunu, 6102, op. cit.)

Kanunda dikkat çeken husus, izinsiz, lisanssız sigorta anlaşma yapılması halinde Borçlar Kanunu'nun Kumar ve Bahis maddelerinin (Türk Ticaret Kanunu, 6098) geçerli olmasıdır. Daha genel bir tanımı Reavis (2012) şöyle yapmaktadır.

“Bir toplumun ilgilenen üyelerinin bir araya gelip grup üyeleri tarafından daha sonra yaşadıkları zararları ödemek için fon toplayabilecekleri bir yöntem.”

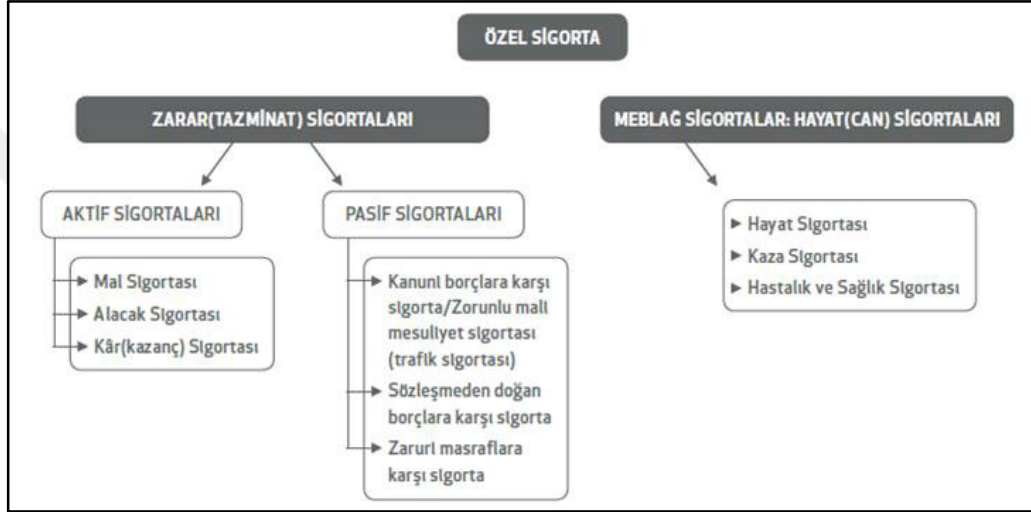
Kaynak: (Reavis, 2012, p. 2)

Sigortayla ilgili farklı gruplamalar yapılmakta ise de genel olarak ticari (özel: konvansiyonel) sigorta ve yardımlaşma sigortası (sonradan tekâfül sigortacılığı şeklinde oluşan) olarak değerlendirilir (Hacak & Gürbüz, 2019).

Sosyal sigorta denilen devletler tarafından sunulan zorunlu sigortaların ayrı olarak değerlendirildiği görülmektedir ve bu tür sigortaların meşru olduğu görüşü hâkimdir. Öte yandan kanunla belirlenen bir zorunluluk olması bunun dînî/şerî olarak uygunsuzluğunu meşru kılmayacağı görüşü de savunulmaktadır.

Sosyal sigortalar dışında kalan özel sigortalar genel olarak zarar (tazmin) sigortaları ve meblağ sigortaları olan hayat (can) sigortaları olarak çeşitlendirilir. Detaylı alt türlere ayrılan zarar ve meblağ sigortalarının bazı örnekleri aşağıda gösterilmiştir.

Grafik 1.1: Özel Sigorta Türleri

Kaynak: "İslami Finasta Sigorta Ve Katılım Sigortası (Tekafül)", Yaşayan Ve Gelişen Katılım Bankacılığı, TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği) Yayınları, Yayın No: 12, Sertifika No: 44687, ISBN: 978-605-69523-0-2, 296-321, İstanbul, 2019, (Çevrimiçi) <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Yasayan-ve-Gelisen-Katilim-Bankaciligi.pdf>, 25 Eylül 2019.

Özel sigorta incelemelerinde sözleşme ve şirket yapısının analizi, önem arz eden iki temel konudur. Sigorta sözleşmelerindeki unsurlar olarak aşağıdakiler zikredilir (Hacak & Gürbüz, 2019, op. cit.).

a) Sigortacı: Akit ile teminat verilen himayeyi taahhüt eden taraftır. Hukuki yapı özelliklerine göre kâr gayesi güden bir ticaret şirketi olan anonim şirketi ve kooperatif şeklinde organize olan bir sigorta şirketi olurlar.

b) Sigorta Ettiren: Sigortacı ile sigorta akdini yapan ve prim ödeme borcunu üstlenen kişiye sigorta ettiren denir. Sigorta ettiren taraf ve primleri üstlenen taraf farklı kişiler olabilir. Sigortalı taraf veya prim borçlusu olduğuna bakılmaksızın akitten doğan hakları elde eden, yani menfaati güvence altına alınan kişidir.

c) Menfaat: Sigorta akdinin esas konusudur. Sigorta ile menfaat teminat altına alınır. Bir menfaatin sigorta edilebilmesi için ekonomik (para ile ölçülebilir) niteliğe sahip, meşrû, belirli veya belirlenebilir olması gerekir.

d) Riziko (risk, tehlike): Menfaate zarar verme özelliği taşıyan olayların gerçekleşme ihtimalidir. Kişiyi ya da malvarlığını tehdit eden bir olay olması gerekir.

e) Sigorta Bedeli (Tazminat): Rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacının ödeyeceği azami miktardır.

f) Prim (Sigorta Ücreti): Sigorta himayesi karşılığında, sigorta ettirenin sigortacıya ödediği bedeldir.

g) Süre: Sigorta akdinin devam süresidir.

Bugünkü sigorta şeklinde olmasa da sigortanın çok eski tarihlerden beri farklı toplumlarda uygulandığı bilinmektedir. M.Ö. 4500 yıllarında antik Mısır'da bazı esnaf gruplarının içlerinden ölenlerin ailelerine yardım etmek üzere oluşturdukları sandıktan ödeme yaptıkları bilinmektedir. M.Ö. 2250 yıllarında Babil'de ise tüccarların mallarını koruma adına sigorta benzeri ödemeler yaptıkları kayıtlara geçmiştir. Sonraları Hammurabi kanunlarında bunun M.Ö. 18. yüzyılda kanunlaşarak yer aldığı da kayıtlar arasındadır (Hacak & Gürbüz, 2019, op. cit.).

İslâm kültüründe önceleri âkile (diyet parası) gibi yerleşik bazı uygulamalarla işletilen sigorta benzeri kurumlar olmuş hatta bu, kanun şeklinde yer almıştır. Tarih boyunca Müslüman toplumlarda sigorta ve ortak teminat uygulamalarının benzerleri olmasına rağmen sonraları unutulmuştur. Batılı devletlerden gelen tüccarlar tarafından sigorta uygulamalarının görüldüğü ve tekrardan uygulanmaya başlandığı Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren sigortanın eleştiri konusu olduğu bildirilmiştir. Buna karşın Hz. Nebî devrindeki Medîne devleti sözleşmesinde âkile madde olarak, "Müslümanlar kendi aralarında ağır malî sorumluluk ve yükler altında bulunan hiç kimseyi bu halde bırakmayıp örfe (zamanın şartlarına) göre ortaklaşa ona yardımcı olacaklardır." şeklinde yer almaktadır (Hacak & Gürbüz, 2019, op. cit.).

Sigorta ile ilgili geçmişte ve günümüzde fıkıhçılar/âlimler değişik görüşler ortaya atmışlardır. Kimi belli ölçülerde helal veya haram sayarken bazıları toptan karşı çıkarak haramlığı ile ilgili risaleler/makaleler kaleme almıştır. Ârif el-Cüveycâtî tarafından yazılan ve Ekrem Buğra Ekinci tarafından Arapça'dan Türkçe'ye çevrilen (Cüveycâtî, 1962), bakıldığında Batı karşıtlığı amacıyla kaleme alındığı izlenimini veren 1962 tarihli risale bunlardan biridir.

İslâm hukuku literatüründe sigortayla ilgili üç ayrı görüşün ileri sürüldüğü görülmektedir. Bunla şu şekildedir; a) Sigortaya her şekilde tümden karşı çıkanlar, b) Ticari olanların haram fakat yardımlaşma sigortalarının meşru olduğunu söyleyenler, c) İkisnin arasında büyük bir ayrımın olmadığını, ticari sigortanın da İslâmî kurallara uygun bir yardımlaşma ve risk paylaşım kurumu olduğunu söyleyenler (Hacak & Gürbüz, 2019, op. cit.).

Özellikle Dünya Müslüman Âlimler Birliği'nin, sigortanın faiz, garar ve kumar içerdiğini belirterek, sigortayı haram sayma kararından sonra İslam dünyası literatüründe bu görüş öne çıkmaya başlamıştır. Kurulun alternatif olarak mütüel ya da karşılıklı sigortayı tavsiye etmesine rağmen benimsenen "İslâmî Sigorta" modeli, tavsiye edilen şekilde değil de bugünkü ticari modelleri uygulanan *tekâfûl* şeklinde olmuştur. Konvansiyonel sigortanın haram olduğuna dair sonuç bildirgesi yayımlayan bazı kurulları, Mediterranean Journal of Social Sciences (Akdeniz Sosyal Bilimler Dergisi) şöyle listelemiştir (Kasim et al., 2016):

- National Fatwa Committee of Malaysia 1972 kararları,
- First International Conference on Islamic Economics (Makkah) 1976,
- Fiqh Council of Muslim World League 1978 kararları,
- Fiqh Academy of OIC 1985 kararları,
- Dewan Syariah Nasional Indonesia 2001 kararları,
- Resolution 12/11 of Al Barakah Group Symposium,
- Resolution 42 of Al-Rajhi Bank-Saudi Arabia.

Yukarıda bahsedilenler dışında 1965'de Kahire'de yapılan Muslim League (Müslüman Ligi) Konferansı, sigortanın haram olduğu bildirilen toplantıların başında gelmektedir (Htay et al., 2014, "Are Takaful Operators at the Sympathy of Retakaful Operators in Malaysia?").

Teori ve uygulama olarak değerlendirildiğinde söz gelimi başka herhangi bir konuda olduğu gibi sigorta konusunda da, bir şeyin İslâmî olabilmesi onun için, varsa Allah'ın C.C. yasak ettiği şeylerden arınması gereklidir. Literatürde sigortanın haramlığına dair ileri sürülen gerekçeler; faiz (*riba*), kumar (*meysir*) ve *garar* (belirsizlik)'dir.

Bahsedilen yasaklardan arındırılması veya bu yasaklı unsurların mevcut olmadığının teori ve pratikte, gerektiğinde uygulama araştırmalarıyla da, tespit edilmesi hem konvansiyonel sigorta hem de *tekâfûl* uygulamaları için geniş uygulama sahalarını hizmete sunacaktır.

Sigorta sözleşmelerinin faiz, garar ve kumar içermesiyle ilgili Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın "Sigorta" bahsinde verdiği kararda (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2005), sigorta anlaşmalarının bahsedilen unsurları barındırmadığı bildirilmiştir.

Bahsi geçen unsurlarla alakalı görüşler arasında, hâkim olan görüşlerin aksine aşağıdaki görüşler bildirilmiştir (Hacak & Gürbüz, 2019, op. cit.). Konvansiyonel sigortanın kumar yönünden haram unsur barındırmaması, sigorta akdinin kumardaki gibi ihtimal üzerine bina edilen oyun sonucunda sadece bir tarafa haksız kazanç sağlayıcı olmayıp, bir tarafın riskini başka bir tarafın karşılamasıyla iki tarafa da yarar sağlayan bir anlaşma olması sebebiyledir. Faizle alakalı haram unsur barındırmaması, sigortada ödenen meblağlar ile anlaşmada belirtilen şartlar oluşunca karşılığında alınan ödeme miktarının sigortalıya sağlanan bir hizmet olması, yani anlaşma gereğince ücret karşılığı alınanın teminat hizmeti olması sebebiyledir. *Garar* yönünden haram olmama durumu ise sunulan teminat ürünleriyle ilgili detaylı araştırmaların yapılıyor olması ve sunulan şartlarda neye göre ne ödendiğinin akitlerde listelenen şartlar olarak olabildiğince net olmasıdır.

1.2. Tekâfûl Sigortacılığı

Bu bölümde tekâfûl ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. II. Bölüm'de bu konu biraz daha detaylı bir şekilde yer almakta ve uygulanan tekâfûl modelleri incelenmektedir.

Günümüz müslüman âlimlerinin çoğu, tekâfûl ya da İslâmî sigorta adını alan teberrû-akitli bugünkü sigortanın caiz olduğu konusunda hemfikirdirler. Konvansiyonel sigorta için ise ivazlı-akit yani karşılıklı bedeli bulunan anlaşma olması ve faiz-kumar-garar içermesi sebebiyle bu akdin (anlaşmanın) batıl (geçersiz) olduğu görüşündedirler. (Salman, 2014, op. cit.).

Tekâfûl sigortacılığı için literatürde geçen tanımlarda karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma vurgusu vardır ve *teberru* (bağış) şeklinde ödenen primlere karşılık

katılımcıların birbirlerine yardım garantisi verdiklerinden bahsedilmektedir. Bank Negara Malaysia (Malezya Merkez Bankası) *tekâfûl* şöyle açıklar:

“Tekâfûl (İslâmî sigorta) bir konsepttir ki bir grup katılımcı karşılıklı kayıp ve hasara karşı birbirlerini garanti ederler. Her katılımcı belli bir meblağ, üçüncü parti bir kuruluş olan tekâfûl operatörü tarafından idare edilen fona, katkı yardımı (veya teberrû) olarak hibe etme yükümlülüğünü yerine getirir.”

Kaynak: (BNM, 2013, “Islamic Banking & Takaful”).

Burada katılımcılar katkı paylarını hibe olarak verdikleri halde neden ödemeler çıktıktan sonra kalan meblağ (eksedan) geri alıyorlar sorusu gündeme gelmektedir. Aldıkları meblağ, eksedan denilen kalan hibe miktarı (bakiye) ile yatırımdan elde edilen kârın toplamından oluşmaktadır. Gönüllülük esasına bağlı hibe olan bir meblağın neden zorunluluk olarak alındığı ise diğer bir tartışma konusudur. Hibe konusuna III. Bölüm’de bir açıklama sunularak değinilmiştir.

Tekâfûl sigortasının literatürde önemle vurgu yapılan teberrû yönü aslında katılımcıların aralarında yapılan anlaşmaya atıf olmakta ve işin yarısını ifade etmektedir. Diğer yarısı ve ikinci aşama denilebilecek bölümü ise katılımcılar ile operatörler arasında gerçekleşmektedir. Operatörler, ticârî modeller olan mudaraba (emek-sermaye ortaklığı), vekâlet bi-ecir (ücretli acentelik) ve cûale (karşılık, ücret) akitli modelleri kullanarak gelirlerini ve kazançlarını kanunen garanti altına almaktadırlar. Bahsedilen ticârî modeller kullanılarak kazanç sağlama gayesinde, çözümünün etraflı tartışmalara yol açtığı ve henüz bir çözümün ortaya çıkarılmadığı mesele, operatörlerin katılımcılar ile eksedan (bakiye) paylaşımı meselesidir (Noordin, 2013, “The Management of Underwriting Surplus by Takaful Operators in Malaysia”). Eksedan meselesi III. Bölüm’de yer alan şerî meselelere değinirken bahse konu olmuş ve bu konuda bazı bilgiler paylaşılmıştır.

Tekâfûl adıyla yardımlaşmanın, genel olarak sigorta uygulamalarının klasik bağlamdan bugünkü kurumsallaşmış şekline evrilerek geliştiği bilinmektedir. Klasik anlamda bir grubun ortak olarak birbirini teminat altına alması şeklinde temellenmiş, sonrasında gelişerek kurumsallaşmasına ve şirket şeklinde işletilmesine evrilmiştir. Mulhim & Sabbagh (“The Islamic Insurance: Theory and Practice”) bunu, klasik anlamda “Simple Cooperative Insurance: Basit Kooperatif Sigorta” temeli üzerine bina edilen “Compound Cooperative Insurance: Bileşik Kooperatif Sigortası” şeklinde ve sonrasında İslâmî sigorta şirketlerinin uyguladığı “Advanced

Cooperative Insurance: Gelişmiş Kooperatif Sigorta” şeklinde bugüne evrildiğini ifade eder.

Önceki yıllara dayanan fikri çalışmaları bulunsa da profesyonel manada tekâfûl (İslâmî Sigorta) uygulamaları 1979 yılında Sudan’da başlamıştır. İlk kurulan tekâfûl sigorta şirketleri, kuruldukları ülkeler ve kuruluş yılları itibariyle aşağıda listelenmiştir:

Tablo 1.2: İlk Kurulan Tekâfûl Şirketleri

Islamic Insurance Co. Ltd.	Sudan	1979
Islamic Insurance Co. Ltd.	Suudi Arabistan	1979
Dar Al Maal İslâmî, Cenevre	İsviçre	1983
Takaful Islam Luxembourg	Belçika	1983
Takaful Islam Bahamas	Bahamalar	1983
Syarikat Takaful Malaysia Sdn Bhd	Malezya	1984
Takaful TAIB Sdn Bhd	Brunei Sultanlığı	1993
Takaful IBB Bhd	Brunei Sultanlığı	1993
MNI Takaful	Malezya	1993
PT Syarikat Takaful Indonesia	Endonezya	1994
PT Asuransi Takaful Keluarga	Endonezya	1995
Syarikat Takaful Singapura Pte Ltd.	Singapur	1995
PT Asuransi Takaful Umum	Endonezya	1996

Kaynak: (Tekaful.net: “Dünyada Tekâfûl (İslami Sigorta)”, Tekaful.net - Katılım Sigortacılığı, (Çevrimiçi) http://tekaful.net/?page_id=78, 31 Mart 2019.)

Konvansiyonel sigortaya alternatif olarak sunulduğu ve İslâmî sigorta olarak değerlendirildiği için tekâfûle, sigortanın İslâm’a uyarlanmış versiyonu denebilir ve çoğunlukla da öyle kabul gördüğü bilinmektedir. Günümüz akademik çevrelerinden bazı hocaların isimlendirdiği üzere tekâfûl “etik sigorta” ‘dır. Etik tabiri İslâmî kurallar bütünü çerçevesi içindeki uygunluğuna atıfla söylenmektedir (Kasim et al., 2016, op. cit.).

1.3. Konvansiyonel Sigorta İle Tekâfûl Sigortacılığı Arasındaki Farklar

Bu iki sigorta türünün literatürde bahsedilen birçok farklılığı vardır. En önde gelen farklardan biri kuruluş amaçlarıdır. Çeşitli risklerin azalması için müslümanlar olarak yardımlaşmanın en önemli gaye bilindiği ve bu anlayışın uygulanmaya çalışıldığı tekâfûl sigortacılığına karşı konvansiyonel sigortada hisse sahipleri adına kâr sağlamayı amaç edinen bir şirket olma durumu mevcuttur (Selçuk, 2015).

Bahsi geçtiği üzere hissedarlara kâr sağlama amacı tekâfûl şirketlerinde de mevcuttur. Ancak tekâfûl şirketlerinde kar payı katılımcılarla paylaşılırken konvansiyonel sigortada elde edilen karlar sadece hissedarlara aittir.

Islamic Shari'ah Research Academy for Islamic Finance “İslâm İktisadı için İslâmî Şeriat Araştırmaları Akademisi” (ISRA) tarafından açıklandığı ve Selçuk (2015, op. cit.) tarafından paylaşıldığı şekliyle, konvansiyonel sigorta ve tekâfûl sigortacılığı arasındaki farklar şu şekilde listelenmiştir:

Tablo 1.3.1: Konvansiyonel Sigorta ve Tekâfûl Sigortacılığı Arasındaki Farklar

Konu	Konvansiyonel Sigorta	Tekâfûl Sigortacılığı
Amaç	Hissedarlara kâr sağlamak	Katılımcıların yardımlaşması
İşlem	Risk Transferi	Katılımcılara riski yayma
Kazanç Planı	Kâr maksimizasyonu	Bağışçıların faydası
Değer Yargıları	Yasalar	İslâm hukuku düzenlemeleri
Fonun Sahibi	Hissedarlar	Katılımcılar
Yönetim	Şirket Yönetimi	Operasyon sorumlusu
Akit	Satış sözleşmesi	Risk Ortaklığı
Yatırım	Faizli işlemler	Faizsiz, Kâr-zarar ortaklığı
Fonda Kalan Para	Hissedarların hesabına	Katılımcıların yararı gözetilir

Kaynak: (Dusuki, Asyraf Wajdi: “Islamic Financial System: Principles & Operations”, International Shari'ah Research Academy for Islamic Finance (ISRA), ISBN 978-967-349-127-8, Malezya, 2011.)

Tablodaki farklılıklardan birkaçını ele alırsak, risk ile ilgili fark konvansiyonel sigortacılıkta sigortalının sigortacıya riskini transfer etmesi söz konusuysa tekâfûl sigortacılığı riski katılımcılara yayma esası üzeredir. Uygulama olarak bakıldığında sonuç riski bertaraf etme veya kaybını telafi etme olsa da buradaki belirgin fark toplanan fonun sahipliğiyle ilgilidir. Konvansiyonel sigortacılıkta sigortacı sigorta sözleşmesinden doğan meblağın sahibi olarak riski kendi karşılamış olurken *tekâfûl* sigortacılığında fon sahibi katılımcılar olduğu için hem kendi risklerini karşılamış hem de işletilen fondan kâr elde etmiş olmaktadır.

Aslan (2015), Abdulrahman Khalil Tolefat & Mehmet Asutay (2013, “Takaful Investment Portfolios: A Study of the Composition of Takaful Funds in the GCC and Malaysia”, p. 46-47) kaynaklı olarak, daha detaylı bir karşılaştırmayı şu şekilde sunmuştur.

Tablo 1.3.2: Tekâfûl ve Konvansiyonel Sigortacılığın Karşılaştırılması

	Tekâfûl	Konvansiyonel Sigorta
Sözleşme	Bağış ve Acente ya da Kar-Zarar sözleşmesinin birleşiminden oluşan karma bir yapıya sahiptir.	Sigortalıların poliçeleri alıcısı olduğu bir satın alma sözleşmedir.
Şirket	Pay sahipleri katılımcıların adına bir acente gibi hareket eder ve sigortacı yerine operatör/işletmen olarak adlandırılır.	Sigortalılar ve şirket arasında birebir bir ilişki mevcuttur.
Underwriting Zararı	Katılımcılar tekâfûl fonunun da sahibi olduğu için underwriting riskini de onlar üstlenmektedir.	Pay sahipleri (sigorta şirketi) underwriting riskini üstlenir.
Katkı(Teberrû)/ Prim	Tekâfûl tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu nedenle alınan katkılar teberru'(bağış) olarak adlandırılır.	Sigortalıların güvence için ödediği meblağa prim denilmektedir.
Katkı(Teberrû)/ Prim Ödenme Şekli	Dönemsel ya da tek seferde gerçekleştirilebilen katkılar tekâfûl fonuna aktarılır.	Sigortalıların ödenmiş olduğu primlerin sahibi sigorta şirkettir.
Katkı(Teberrû)/ Prim Sahipliği	Toplanan katkılar katılımcıların ortak sahipliğinin olduğu tekâfûl fonuna aktarılmakta ve operatör tarafından yönetilmektedir.	Ödenen primlerin sahipliği sigorta şirketine aittir.
Katkı(Teberrû)/ Prim Ödemesinin Gecikmesi	Gecikme durumunda tekâfûl şirketi faiz işletemez.	Primlerin geç ödenmesi durumunda faiz işletilir.
Sigorta Rizikosu	Katılımcıların rizikosu tekâfûl havuzuna aktarılır.	Sigortaların rizikosu sigortacılara kaydırılır.
Prim Fazlası ve Rezervler	Underwriting fazlası üzerinde katılımcıların ortak sahipliği vardır.	Sigortacı, rezerv ve prim fazlasının sahibidir.
Yatırım	Tekâfûl fonundaki ve pay sahiplerinin fonundaki varlıklar İslâmî usullere uygun yatırım araçlarına yönlendirilir.	Yasal düzenlemelerde belirlenen kurallar dışında herhangi bir sınırlama mevcut değildir.

Yasal Düzenleme	Tekâfûl için belirlenen yasal düzenlemeler ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca İslâmî bir Danışma Kurulunun kurulması gerekmektedir.	Belirlenen (seküler) yasal düzenlemelere tabidir.
Muhasebe	Bir bilanço ve iki gelir tablosu mevcuttur. Şirketin ve katılımcıların gelirleri ayrı hesaplanır. Bazı ülkelerde AAOIFI standartlarının uygulanması gerekir.	Şirketin birer bilançosu ve gelir tablosu mevcuttur.
Reasürans / Retekâfûl	Katkıların retekâfûl şirketine devredilmesi gerekmektedir. Ancak retekâfûl şirketinin yokluğu durumunda İslâm hukukçuları belli şartlarla tekâfûl şirketlerinin konvansiyonel reasürans şirketleriyle çalışmasına müsaade etmiştir.	Primler (ve risk) reasürans şirketine devredilir.

Kaynak: (Aslan, Hakan: “Türkiye’de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri”, Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi, 2015, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:1, s. 93-117, (Çevrimiçi) http://isamveri.org/pdfdrq/G00082/2015_1_ASLANH.pdf, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/303979>, 31 Mart 2019.; Tolefat, Abdulrahman Khalil, Mehmet Asutay: “Takaful Investment Portfolios: A Study of Composition of Takaful Funds in the GCC and Malaysia”, John Wiley&Sons, ISBN: 978-1-118-38547-0, Haziran 2013, Singapore, 2013.)

Yukarıdaki tabloda geçen “underwriting” sigorta poliçesi imzalama, kısaca poliçe anlamına gelmektedir. “Retekâfûl” ise tekâfûl şirketinin sigortalanması demek olan ve yaygın olarak kullanılan reasürans kelimesinin eşdeğeri bir kelimedir.

Karşılıklı sigorta da denilen mütüel sigorta, uygulama benzerliklerinden dolayı tekâfûl uygulamalarına özde yakın olması itibariyle fıkıhçılar tarafından benimsenen bir sigorta türüdür. Tekâfûl gibi mütüel sigortanın da uygulanmasında İslâmî açıdan bir sakınca görülmemektedir. Aslan (2015, op. cit.) devamında, aynı şekilde verdiği kaynakta (Tolefat & Asutay, 2013, op. cit. p. 48), mütüel sigorta ile tekâfûlü karşılaştıran tabloyu da şu şekilde vermiştir.

Tablo 1.3.3: Tekâfûl ve Mütüel (Kooperatif) Sigortaların Karşılaştırılması

	Tekâfûl	Mütüel Sigorta
Sözleşme	Bağış ve Acente ya da Kar-Zarar sözleşmesinin birleşiminden oluşan karma bir yapıya sahiptir.	Sigortalılar ve Sigorta Havuzu arasında risk paylaşım antlaşması yapılır.

Katkı(Teberrû)/Prim	Sigortalıların toplanan katkılar üzerinde sahiplik hakkı vardır. Bununla birlikte operatör bu işten kar elde etmeyi amaçlar.	
	Sigortalıların toplanan katkılar üzerinde sahiplik hakkı vardır ancak bu işten kar talep eden başka bir taraf yoktur.	
Şirketin Kuruluş Amacı	Tekâfûl şirketleri Sudan dışında pay sahiplerinin karını maksimize etmek için kurulurlar.	Poliçe sahipleri düşük maliyetli sigorta sağlama amacıyla kurulurlar. Kar elde etme amacı yoktur.
Şirketin Yönetimi	Yönetim Kurulu operatör şirket sahibi olan pay sahipleri tarafından belirlenir. Halbuki tekâfûl fonun sahibi katılımcılardır.	Yönetim Kurulu üyeleri mütüel şirketin sahipleri olan sigortalılar tarafından seçilirler.
	Katılımcıların Yönetim Kurulunu değiştirme gibi bir hakları yoktur.	Sigortalıların Yönetim Kurulunu değiştirme gibi bir hakları vardır.
Sermayeye Ulaşım	Tekâfûl operatörü ve İslâmî finansman yöntemleri aracılığıyla sermayeye ulaşılır.	Sermayeye ulaşım mevcut değildir fakat ikincil sermaye benzeri borçlanma mevcuttur.
Yatırım	Varlıkların İslâmî usullere uygun finansal araçlara yönlendirilmesi gerekir.	İhtiyat amaçlı nedenler dışında bir sınırlama mevcut değildir.
Fon Yönetimi	Tekâfûl operatörü tarafından gerçekleştirilir.	Yönetim sigortalılar tarafından belirlenir.
Sermaye	Tekâfûl operatörü şirketin kurulumu için ve tekâfûl fonu için gerekli sermayeyi sağlar.	Başlangıç primleri sigortalılar tarafından ödenir.

Kaynak: (Aslan, Hakan: "Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri", Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi, 2015, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:1, s. 93-117, (Çevrimiçi) http://isamveri.org/pdfdrq/G00082/2015_1_ASLANH.pdf, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/303979>, 31 Mart 2019; Tolefat, Abdulrahman Khalil, Mehmet Asutay: "Takaful Investment Portfolios: A Study of Composition of Takaful Funds in the GCC and Malaysia", John Wiley&Sons, ISBN: 978-1-118-38547-0, Haziran 2013, Singapore, 2013.)

1.4. Risk Faktörü

Kelime anlamı olarak risk, kayıp olasılığı demektir. Literatürde geçen birçok risk tanımı mevcut ise de bunlardan 1966 yılında Amerikan Risk ve Sigorta Birliği, Sigorta Terminolojisi Komisyonu'nun kabul ettiği tanım olan "Risk iki veya daha fazla olasılığın olduğu sonuçlardaki belirsizliği ifade eder" (Uralcan, 2004, p. 5) sözü riski gayet iyi bir şekilde ifade etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus riskin ihtimal içerdiği fakat ihtimal üzerine hareket ve sonuçlarının farklı, riske göre tedbir alıp sonuçlarına göre telafi işlemlerinin farklı değerlendirilmesi gerektiğidir. Yani sözgelimi kumar için oynayan açısından kaybetme riskinin muhtemel sonucuyla karşılaşmak söz konusuysa sigortada ise oluşabilecek riske karşı tedbir alıp telafi etmek için yardım alma durumu mevcuttur.

Riskler sosyal, fiziki ve ekonomik riskler olarak farklı kategorilerde incelense de, ana olarak spekülatif (*speculative*) ve saf (*pure*) risk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Spekülatif riskte kazanma, kaybetme veya ne kazancın ne de kaybın olduğu durumlar mevcut iken saf riskte ise kaybetme ve ne kâr ne zarar durumu mevcuttur. İlkine bir yatırım girişimi örnek verilebilir, sonuçta ya kâr, ya zarar, ya da aynı miktarda kalma durumu olabilir. İkincisinde ise örneğin bir araba için ya kaza yapma riski vardır ya da yapmama yani aynı şekilde kalma durumu oluşmaktadır. Literatürde ifade edilen bilgilere göre sigortaya konu olan risk saf risktir (Hızlı, 2007).

Tablo 1.4: Saf ve Spekülatif Risk Karşılaştırması

<u>Risk çeşitleri:</u>	Saf Risk	Spekülatif Risk
Sonucun niteliği:	Kayıp/Kayıpsız	Kayıp/Kazanç (+ aynı kalma durumu)
Riskin kaynağı:	Çoğu zaman kaçınılmaz	Kasıtlı eylem seçimi ile
Örnekler:	Ölüm, yangın, kaza	Ticari malların piyasa değerindeki dalgalanmalar
Yaygın risk yönetim yöntemi:	Sigorta	Türev kullanımı

Kaynak: (ISRA: "Islamic Financial System: Principles and Operations", Chapter 12: Takaful, International Shari'ah Research Academy for Islamic Finance (ISRA), 5 Nisan 2011, (Çevrimiçi) http://irep.iium.edu.my/26698/1/ISRA_12.pdf, 31 Mart 2019.)

Oluşabilecek çeşitli kaza riskleri için minimuma indirme çabaları sonucu çeşitli konvansiyonel ve *tekâfûl* sigorta anlaşmaları yapılagelmiştir. Yapılan

anlaşmalardan gözlemlendiği üzere aradaki fark şu şekildedir. Konvansiyonel sigortada bahse konu olan saf risk ve spekülâtif risk denkleminde sigortalı ile sigortacı arasında saf risk üzerine anlaşma vardır fakat spekülâtif risk için yapılan anlaşmada sigortalı yer almaz. *Tekâfûl* sigortacılığında ise sigortalı ve sigortacı arasında hem saf riske hem de spekülâtif riske konu anlaşmalar yapılmaktadır. *Tekâfûl* sigortacılığında yatırım sermayesine katılımcılar dâhil edilip spekülâtif riske ortak olurken konvansiyonel sigortada sadece saf risk anlaşması bulunup sigortacı spekülâtif risk olan yatırımlarına katılımcıları dâhil etmemektedir.

Risk yönetimini konvansiyonel ve İslâmî bakış açısından ele aldığımızda şu değerlendirmeleri yapmak mümkündür. Risk yönetimi, kişiler veya kurumlar tarafından maruz kalınan risklerin hem kayıp öncesi hem kayıp sonrası için belirlendiği, ölçülüp incelendiği, hafifletilip kontrol altına alındığı ve takip edildiği bir süreç olarak açıklanır. Bu tür risk yönetim süreçleri için, planlanıp iyi organize edilmiş bir risk yönetiminin belirlenmesi ve uygulanması önem arz etmektedir.

Vaughan (1997) risk yönetim şekillerini, kötü sonuçlar doğuracak riskli hareketleri yapmama demek olan **riskten kaçınma**, görmezden gelinebilecek derece az finansal kayıplı ve genelde sigortalanmayı gerekli kılmayacak derecedeki hafif kayıpları ifade eden **risk önleme**, güvenlik önlemlerini alarak riskleri azaltmayı amaçlayan **risk azaltma**, risklerin kaybı üstlenmeyi kabul eden başka bir tarafa aktarıldığı **risk transferi** ve risklerin iki veya daha fazla tarafın kendi isteğiyle oluşacak kayıpları paylaştığı **risk paylaşımı** olarak sınıflandırmıştır.

İslâmî literatürde benimsenen risk yönetimiyle ilgili bilgiler için ise şunlar söylenebilir. Risk genel olarak, insanlara bildirdiği dışında sadece Allah'ın C.C. bildiği, "el-gayb" (bilinmeyenler) kapsamında değerlendirilir. Kur'an-ı Kerîm, Enâm Sûresi 59. ayette gaybın anahtarlarının Allah'ın C.C. katında olduğu bildirilmektedir

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

"Gaybın anahtarları yalnızca O'nun katındadır. Onları ancak O bilir. Karada ve denizde olanı da bilir. Hiçbir yaprak düşmez ki onu bilmesin. Yerin karanlıklarında da hiçbir tane, hiçbir yaş, hiçbir kuru şey yoktur ki apaçık bir kitapta (Allah'ın bilgisi dahilinde, Levh-i Mahfuz'da) olmasın."

Kaynak: (Kur'an VI. 59.; Diyanet İşleri Başkanlığı meali, (Çevrimiçi) <http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-1/enam-suresi-6/ayet-59/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1>, 31 Mart 2019)

İslâm dini Allah'ın bu buyruğuyla insanlığı cehâletin prangalarından kurtarıp, onlara bilinmeyenlerin endişeleri ve korkularına karşı, sadece tüm bilinmeyenlerin ve herşeyin bileni olan Yüce Yaratıcı'ya güvenmeleri ve bu hususta hiçbir kimseyi ve hiçbir şeyi O'na ortak tutmamalarını öğütlemektedir. İslâm'da bilinmeyene karşı takınılan tavır Yüce Allah'ın C.C. sonsuz ilmiyle yaratmasındaki ölçü olan kader ve o ölçü içinde yarattıklarının meydana gelip yaratmasının sürekli devam etmesi olan kaza inancı ile yakından ilişkilidir (Kur'an LV. 29.):

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

"Göklerde ve yerde bulunan herkes, O'ndan ister. O, her an yaratma halindedir." Kaynak: (Diyanet Vakfı meali, (Çevrimiçi) <http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-1/rahman-suresi-55/ayet-29/diyanet-vakfi-meali-4>, 31 Mart 2019)

Kur'an-ı Kerîm, inanç ve güvenin sadece Yüce Yaratıcı Allah'a C.C. olmasını, imkânlar dâhilinde gerekenlerin yapılmasını ve bu konuda sabırlı olunmasını öğütleyen örneklerle doludur. Hz. Yâkub'un oğullarına şehre ayrı kapılardan girerek riski bertaraf etmeleri öğüdü (Kur'an XII. 67.) ve Allah Rasûlünün bedevi birine Allah'a güvenmesi ve bunun yanında devesini de bağlamasını tavsiye etmesi (Tirmizi ve İbn Mâce, Kitap 60, No. 2517) en bilinen risk yönetim örneklerindendir (Htay et al., 2014, "Insurance, Reinsurance, Takaful and Retakaful as Risk Mitigating Mechanisms").

Ticârî faaliyetlerin doğasında risk, riskin doğasında da belirsizlik vardır. Al-Suwailem (2006), İbni Teymiye kaynaklı olarak verdiği risk kategorilerini ticârî risk ve şans oyunları (kumar) riski olarak açıklar. Katma değer üreten belirsizlik ile hiçbir ekonomik değer üretmeyen ve şans oyunu olan kumar işlemlerindeki belirsizlikleri ayırmak gerekir (Saraç & Çakmak, 2019). İslâmî açıdan, ticârî faaliyetler ile oluşan ekonomik katma değerdeki risk meşru, herhangi bir katma değer üretmeyen sıfır toplamli oyun (zero-sum-game) riski ise meşru değildir. Risk kayıp olasılığı olarak değerlendirildiğinde İslâmî açıdan pek benimsenen bir şey değildir. Çünkü İslâm'da kayıptan korunma ve servet büyümesi tavsiye edilmektedir. Serveti kayba maruz bırakmak değil, tersine onu korumak İslâmî bir esastır. Ticârî faaliyetlerde işin zorluk derecesi kattığı ekonomik değerle orantılı değildir. Risk açısından da durum böyledir. İslâmî açıdan üretilen bir ekonomik değer içerdiği risk ile değil, doğal olarak risk içerse de temelde ürettiği katma değer ile ölçülür (Al-Suwailem, 2006).

Saraç & Çakmak (2019), klasik İslâmî kaynaklara göre riskin iki temel ilkesinin, reel ekonomik faaliyet alanı içinde olmak ve risk-kazanç dengesi olduğundan bahsetmektedir. İlk ilkeye göre riskin ticareti meşru değildir. İkinci ilkeye göre yatırımın riski büyüdükçe kazancın orantılı bir şekilde büyümesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Buna karşın yukarıda bahsedildiği üzere Al-Suwailem (2006), zorluk derecesine benzer bir şekilde riskin yatırımdaki ekonomik katma değeri kendiliğinden belirlemediğinden bahsetmiştir (Al-Suwailem, 2006, p. 56).

Klasik fıkıh kaynaklarına göre risk-kazanç dengesinde riskin üst sınırının belirlenmesi, kazanç olasılığının kayıp olasılığından fazla olması şeklinde izah edilmiştir. Riskin belirsizliğine yapılan atıfla, nakli bilgiyi akıl ve tecrübe ile birleştirerek gelecekle ilgili tahminde bulunup tedbir alınması yerine, bilinmeyen işler için insanın geleceğe karşı tedbir alma sorumluluğunun bulunmadığına dair görüşün yanlışlığı da dile getirilmiştir. Bu hususta riskten korunma ve riski azaltma yolları olarak da farklı meşru yatırımların çeşitli alanlara yayılarak değerlendirilmesi tavsiyesi yer almaktadır. Meşru yolları değerlendirirken kullanılan türev işlemlerden kaçınılması gerektiği de ayrıca tavsiye edilmektedir (Saraç & Çakmak, 2019).

İnsanların hayatlarındaki riski bertaraf etme güdüsü üzerine kurulu sigorta mefhumu, ticari ve yardımlaşma sigortaları ayrımında riskin tranferi ve riskin paylaşımı üzerinden şekillenen tartışmalarla incelenmektedir. Literatürde bildirilen bilgilerde çoğunlukla konvasiyonel sigortada riskin transfer edildiği, tekâfûl sigortacılığında ise riskin paylaşıldığı ileri sürülmektedir. Bu tartışmalarda dile getirilen diğer bir görüş, konvasiyonel sigortanın da aslında sigorta katılımcılarının arasındaki dayanışma olduğu ve böylece oluşabilecek büyük risklerin aza indirgenerek katılımcılar arasında riskin paylaşıldığı şeklindedir. Hasan (Hasan, Zubair, 2015), İslâmî finansın sırf risk paylaşımı olmadığını, fikhî olarak caiz olan birçok işlerin risk barındırmadığını ve buna karşın İslâm-dışı birçok işin de risk içerdiğini belirtmektedir.

Konvasiyonel ve tekâfûl sigortacılığıyla ilgili genel bazı değerlendirmelerden sonra Malezya'da uygulanan tekâfûl sistemiyle ilgili detaylar incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

MALEZYA'DA İŞLETİLEN TEKÂFÜL SİSTEMİYLE İLGİLİ TEORİ VE PRATİKTEKİ UYGULAMALAR: TEKÂFÜL KANUNU, IFSA, IFSB STANDARTLARI, RETEKÂFÜL VE MİKROTEKÂFÜL

2.1. Malezya'da Tekâfül

Malezya, spesifik tekâfül kanunu olan tek ülkedir ve genel (Genel Tekâfül) olsun aile (Aile - hayat - Tekâfülü) olsun tekâfül ürünlerine talep büyük miktarda olmuştur (Patel, 2008). Bazı diğer ülkelerde belli kanun ve yönetmelikler çerçevesinde değerlendirilmekle beraber bazı ülkelerde uygun kanun veya yönetmelik olmamasından kaynaklanan zorluklar yaşanmakta ise de Türkiye'de "Katılım Sigortacılığı" altında bir yönetmelik (Resmi Gazete, 2017) bulunmaktadır. Genel olarak İslâmı benimseyen Müslüman toplumlarda tekâfül hizmetleri, tekâfülün ekonomileri ve hayatlarındaki rolünün farkında olmamaları sebebiyle, tam olarak benimsenmiş ve katılım gösterilmiş değildir. Müslümanlardaki bu farkında olmayışa etki eden faktörlerden biri sunulan İslâmî ürün ve hizmetler hakkındaki anlayış eksikliğidir (Mohd Razif, 2011; Abu Hassan, 2014). Malezya'da bazı tekâfül operatörleriyle yapılan çalışmada beş tekâfül hayat sigorta şirketi için hizmetlerin efektif olma durumları incelenmiş, pek de etkin olmayan sonuçlara ulaşılmıştır (Omar Faruk & Rahaman, 2015).

Malezya otoriteleri tekâfül gelişmeleri ve düzenlemelerinde ilerledikçe ülke yönetimi olarak kanunsal düzenlemeleri genişleterek konvansiyonel bankalara da kendi portföylerinde İslâmî bankacılık ürünleri ve işlemleri sunmalarına olanak sağlamışlardır. Fisher (1999)'e göre, yoksulluk ve imkânlardan yoksunlukla mücadelede İslâmî toplumlardaki zekât kurumundan sonra en önemli ikinci İslâmî sosyal kurum tekâfüldür. Yardımseverlik ve hayır kurumlarının ötesinde tekâfül, hizmet sunularak işletilen ve kendi kendini idare eden bir kurumdur (Fisher, 1999; Hodori & Masih, 2017).

Yon Bahiah et al. (2009)'a göre, Malezyalılar tekâfûlün farkında olmalarına rağmen finansal planlamaları için ihtiyaçları olan şeyin tekâfûl olduğu hususunda ikna olmamışlardır. Buna rağmen konvansiyonel sigortaya karşılık tekâfûl tercih etmeleri doğrudan dînî sebeptir. Müşterilerin tekâfûl ürünlerini seçmelerinde etkili olan faktörlerin incelendiği bir araştırmada, insanlar şer'i yasaklara maruz kalmamak için tekâfûl tercih ettiklerini söylemişlerdir (Kamil, 2014).

Gelecekteki tekâfûl ihtiyaçları için operatörler, eğitim, yatırım ve finansal korunma gibi inovatif ürünler geliştirmek durumundadırlar (Yon Bahiah et al., 2009, op. cit.). Mohd Fauzi et al. (2014) düşük farkındalık yanında düzenlemelerdeki eksikliklerden de bahsederek sadece Malezya'da değil, diğer Arap ülkelerinde de durumun benzer olduğunu dile getirmiştir. Müşterilerin ihtiyaçlarını net bir şekilde anlama, tekâfûl endüstrisinde güvenilir ürün ve hizmetler sunma adına önemlidir. Herhangi başka bir sektörde olduğu gibi tekâfûl sektöründe de en önemli faktör müşterinin kendisidir. Abu Hassan (2015) tekâfûl katılımcılarının bakış açısına göre kantitatif bir çalışma yaparak müşteri memnuniyeti ile ürün satın alma niyeti arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Wan Daud et al. (2013) ise çalışmada tekâfûl sektöründeki performans etkisinin ve başarının pazar yönelimiyle pozitif ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Redzuan et al. (2009), Malezya halkını aile (hayat) tekâfûlüne yönelten faktörleri bir çok yönüyle ele alıp detaylı ve kantitatif bir çalışma ortaya koymuş, pozitif ve negatif yönleriyle bu faktörlerin ülke insanının özellikle aile tekâfûl kullanımına etkisini araştırmıştır. Wan Daud et al. (2014), sektörde dünyanın önde gelen ülkesi olmada başarıyı yakalamak için İslâmî liderliğin önemli olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda helal sertifikası çıkaran ve kullanan başat ülke olan Malezya için, tekâfûl özelinde, helal marka kişiliğini işleyen bir çalışma da mevcuttur (Ahmad, 2013).

Tekâfûlün işletilmesinde şüphesiz ki temel faktör şer'i uyumluluktur. Şer'i yönetim bu hususta önem arz etmektedir. Malezya'da tekâfûlün işletilmesinde önemli yeri olan üç kurum, AAOIFI ("Accounting and Auditing Organisation for Islamic Financial Institutions": "Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu"), IFSB (Islamic Financial Services Board: "İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu") ve BNM (Bank Negara Malaysia: "Malezya Merkez Bankası") için şer'i yönetimleri ile ilgili karşılaştırmalı bir analiz sunmak, genel bir bakış açısı çizme adına faydalı olacaktır.

IFSB şerî yönetimle ilgili bir tanım yapmakta fakat AAOIFI ve BNM bu konuda sessiz kalmaktadır. Şerî kurul üyelerinin bağımsızlık, yetkinlik, sorumluluk, hesap verebilirlik, gizlilik konularındaki nitel özellikleri önemli olduğu için üç kurum da bu konuları tartışmakta ve üzerinde durmaktadır.

Şerî inceleme ve denetim fonksiyonlarının önemini her üç kurum da vurgulamış olmasına rağmen AAOIFI bu konuları daha detaylı bir şekilde incelemiştir. Risk yönetimi ve araştırma fonksiyonları sadece BNM'nin şerî yönetim rehber dokümanında yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda adı geçen üç kurumun yayımladığı rehber dokümanların karşılaştırmalı analizini görebilirsiniz.

Tablo 2.1: AAOIFI, IFSB ve BNM Rehber Dokümanların Karşılaştırmalı Analizi

No:	Müzakere edilen konu	AAOIFI	IFSB	BNM
1.	Şerî yönetim tanımı	Sağlanmadı	Sağlandı	Sağlanmadı
2.	Şerî Denetleme Kurulu'nun bağımsızlığı, yetkinliği, sorumluluğu, vd.	Müzakere edildi	Müzakere edildi	Müzakere edildi
3.	Şerî inceleme ve şerî denetim	Müzakere edildi	Müzakere edildi	Müzakere edildi
4.	Risk Yönetimi	Müzakere edilmedi	Müzakere edilmedi	Müzakere edildi
5.	Araştırma fonksiyonu	Müzakere edilmedi	Müzakere edilmedi	Müzakere edildi

Kaynak: (Kasim, Nawal, Sheila Nu Nu Htay, Syed Ahmed Salman: "Comparative Analysis on AAOIFI, IFSB and BNM Shari'ah Governance Guidelines", International Journal of Business and Social Science, Vol. 4, No. 15, Kasım 2013, (Çevrimiçi) https://ijbssnet.com/journals/Vol_4_No_15_Special_Issue_November_2013/28.pdf, 31 Mart 2019.)

Malezya'daki şerî yönetim sistemiyle ilgili temelde ülkedeki İslâmî yönetim sisteminin etkisi kaçınılmazdır. Genel olarak Malezya'da İslâmî işleri idare etmekten sorumlu üç organ vardır. Birincisi, İslâm hukuku hükümleri ve adalet sistemi yönetimi dışında kalan İslâm dini yönetim organı *Majlis Agama İslâm* ya da diğer adı "*the Council of İslâm Religion*" olan İslâm Din Konseyidir. İkincisi, İslâm hukuku hükümleri belirlemede sorumlu Müftülük kurumudur. Üçüncüsü ise Şerî Mahkemelere bırakılan adalet sistemi yönetimidir (Azrae et al., 2009).

2.1.1. Tekâfüle Genel Bir Bakış

Malezya'daki tekâfûl anlayışı literatürdeki bilgilere benzer niteliktedir. Tekâfûl, manası garanti veya birinin ihtiyaçlarını garanti altına almak olan Arapça “*kefele*” (k-f-l) kökünden türetilmiştir (Engku & Odierno, 2008). Dikko (2014), Htay & Salman (2013) ve Noordin et al. (2014) tarafından *tekâfûl*, *teberrû* (gönüllü bağış) ve *teâvûn* (karşılıklı işbirliği) kavramlarıyla temellendirilir. Belli bir kayıptan doğan, katılımcılar arasındaki ortak ve karşılıklı garantiyi ifade eder (Kasim et al., 2013, op. cit.). Sözlükte karşılıklı güven ve dayanışma gibi manalara (Hammad, 1996 p. 348) gelen *tekâfûl* kelimesi, dilimizde “bir şeyin sorumluluğunu üzerine alma, yükümlenme, kefil olma” manasına gelen *tekeffül* (Türk Dil Kurumu) şeklinde yer almaktadır (Aslan & Durmuş, 2015). AAOIFI tarafından hazırlanmış standartların Türkçe'ye çevrilen 2012 yılı versiyonun 26 nolu standardında *tekâfûl*, “İslâmî sigorta, belirli rizikolara maruz şahısların bu rizikoların gerçekleşmesiyle ortaya çıkacak zararların telafisi üzerine anlaşmalarıdır.” şeklinde tanımlanmıştır (AAOIFI, 2012, p. 523). AAOIFI'nin tanımından ortaya çıkan *tekâfûl* ve sigortanın ortak hedef ve gayede olduklarıdır. Ancak her ikisinde de bulunan tek başına altından kalkılamayacak riskleri başkalarıyla paylaşmadaki gaye birliktelikleri, sözleşmelerinin de aynı olması demek değildir (Aslan & Durmuş, 2015, op. cit.). Kur'an'da Bakara Suresi 275. Ayette (Kur'an II. 275.) geçen faiz yiyenler, alışverişin de faiz gibi olduğunu söylemişlerdir. Ancak açıktır ki alışveriş ve faiz hem teori hem de pratik olarak birbirinden farklı şeylerdir. Sözleşmelerine bakıldığında faizin verilen borca karşılık belli vadede fazlalık istemek olduğu görülürken, alışverişin farklı cins ve değerdeki mallar için karşılıklı değer değişimleri ve “karşılıklı rızaya dayanan” faydalanma olduğu rahatlıkla görülebilir. Konvansiyonel sigortada olduğu gibi tekâfûlde de geçerli ve evrensel olarak kabul görmüş dört ana prensip mevcuttur. Bunlar; sigortalanabilir menfaat, azami iyi niyet, tazminat ve katkı payıdır (Insurance Info, 2009). Tekâfûl sistemi, tam benzemese de ortak yanları bulunan eski İslâm medeniyetinde yeri olan bazı sözleşme türleri dayanak alınarak oluşturulmuştur (Aslan & Durmuş, 2015, op. cit.). Bu konuda eski Arap geleneklerinden, adı *âkile* olarak geçen, diyet parasının paylaşıldığı sistem literatürde sıklıkla kullanılmaktadır (Engku & Odierno, 2008, op. cit.; Hassan, 2011; Htay & Salman, 2013, “Viability of Islamic Insurance (Takaful) in India: SWOT Analysis Approach”). Bu uygulamanın Rasulullah S.A.V. tarafından da onaylandığı bildirilmektedir (Salman, 2014, op. cit.).

Tekâfûl Kur'an'da geçen bir terim değildir. Yine de, iyilik üzerine yardımlaşma ve ihtiyaçta olanlara yardımın tavsiye ve emredildiği de bir gerçektir. Aşağıdaki ayet *tekâfûl*ün gerekliliği ve meşruluğu hususunun altını dolaylı olarak çizmektedir (Salman, 2014, op. cit.):

...وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“... İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Çünkü Allah'ın cezası çok şiddetlidir.” (Kaynak: Kur'an V. 2.; Diyanet İşleri Başkanlığı meali, (Çevrimiçi) <http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/maide-suresi-5/ayet-2/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1>, 31 Mart 2019)

2.1.2. Kullanılan Tekâfûl Modelleri

Uygulanan tekâfûl modelleriyle ilgili genel bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır.

Tekâfûl modelleri, üzerine kurulu olduğu anlaşmalara göre adlarını alırlar. Vekâlet modeli kullanılan sistemlerde vekâlet ücreti önceden ödenir. Karma bir model yerine yalnızca vekâlet modeli kullanılıyorsa tekâfûl şirketi yatırımlardan elde edilen kardan pay alamayacaktır.

Mudaraba modeli kullanılan sistemlerde İslâmî usullere uygun yatırım araçlarından elde edilen kârın anlaşmada belirlenen miktar ve şartlara göre sene veya ilgili dönem sonunda katılımcılar ve *tekâfûl* şirketi arasında paylaşımı mevcuttur, ayrıca hibrit olmayan yalın mudaraba modelinde vekâlet ücreti gibi bir önceden ödeme de bulunmamaktadır (Aslan & Durmuş, 2015, op. cit.).

Malezya'da genel olarak günümüze kadar sadece mudaraba ve vekâlet modelleri uygulanmıştır. Malezya'da kurulan ilk ve ikinci tekâfûl şirketi birkaç ufak değişiklik içeren mudaraba modelini benimsemişlerdir. “Malezya modeli” olarak da bilinen bu model, özellikle günümüz fıkıhçıları tarafından çok eleştiri aldığı için kurulduğu yıllardan sonraki yıllarda eskisi kadar savunulmamaya başlanmıştır (Muhamat et al., 2012, op. cit.).

Malezya’da kurulan ilk tekâfûl şirketi olan Syarikat Takaful Malaysia ticari bir model olan mudaraba modeliyle birçok yıllar işletilmiştir. Günümüz fıkıhçılarının mudaraba modelini eleştirmesi ve vekâlet modeline daha fazla yönlendirmeleri sebebiyle sonraki yıllarda tekâfûl şirketlerinde vekâlet modeli kullanımı artmıştır. Annuar (2005) Syarikat Takaful Malaysia’nın mudaraba kullanmasını eleştirmiş ve müşterilerin vekâlet modeline yönelmelerinden detaylı bir şekilde bahsetmiştir. Uygulamalardaki şerî eleştirilerle beraber Syarikat Takaful Malaysia da bugün tekâfûl ticaret modelini vekâlet modeli olarak sunmaktadır (Takaful Malaysia).

Bugün yönetilen tekâfûl işletmelerinin çoğu anonim ya da limited şirketler tarafından kurulmuş ve idare edilmektedir (Noordin, 2013; Noordin et al., 2014). Tekâfûlün hem mütüel hem de ticari kullanım yönünün bulunduğunu kabul eden ve aslında ticari yönünün konvansiyonel sigortaya alternatif olarak sunulduğu görüşünü benimseyenler de mevcuttur (Salman, 2014).

Yapılan araştırmaya göre bugün operatörlerin en çok kullanmayı tercih ettikleri model Hibrit Vekâlet ya da diğer adıyla Modifiye edilmiş Vekâlet (Genel/Umumî Acente) modelidir. Fakat bu tür kullanılan modeller için çok fazla kesinti olduğu gerekçesiyle müşteriler tarafından eleştirilere maruz kalmakta ve beğenilmemektedir (Htay & Zaharin, 2012). Operatörler, “İslâmî İşlem Mevzuatı” kurallarına uygun ve Malezya Merkez Bankası onaylı olmak kaydıyla farklı modelleri tercih etmede serbesttirler.

Tekâfûl Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle lisanslanan ilk şirket olan *Syarikat Takaful Malaysia* şirketinin ardından 1993’te lisansını alan MNI şirketi, belki de dünyada ilk defa, banka vasıtasıyla tekâfûl hizmeti sunmak olan “*bancatakaful*” sistemini posta ofisleri yoluyla devreye sokan ilk şirkettir (Al-Amri & Hossain, 2015).

Bugün itibariyle Malezya’da, hem yerli para birimi hem de döviz ile işletilen ve aralarında Birleşik Krallık, Kanada, Bahreyn, Almanya, Singapur ve Japonya’dan yabancı ortaklıkların da bulunduğu (Othman, 2017), 2019 yılı en son verileri dâhil, toplamda lisanlı onbeş (15) *tekâfûl*, dört (4) *retetekâfûl* şirketi mevcuttur.

Tablo 2.1.2.1: 2019 Mart itibariyle Malezya Merkez Bankası Lisanslı Tekâfûl Operatörleri

No.	Şirket Adı	Sahiplik (F: Yabancı, L: Yerli)
1	AIA PUBLIC Takaful Bhd	F
2	AmMetLife Takaful Berhad	L
3	Etiqa Family Takaful Berhad	L
4	Etiqa General Takaful Berhad	L
5	Great Eastern Takaful Berhad	F
6	HSBC Amanah Takaful (Malaysia) Berhad	L
7	Hong Leong MSIG Takaful Berhad	L
8	Prudential BSN Takaful Berhad	L
9	Sun Life Malaysia Takaful Berhad	L
10	Syarikat Takaful Malaysia Am Berhad	L
11	Syarikat Takaful Malaysia Keluarga Berhad	L
12	Takaful Ikhlas Family Berhad	L
13	Takaful Ikhlas General Berhad	L
14	Zurich General Takaful Malaysia Berhad	F
15	Zurich Takaful Malaysia Berhad	F

Kaynak: (BNM: "Takaful Operators", Licensed Insurance Companies & Takaful Operators, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2019, (Çevrimiçi) <http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=insurance&type=TKF&fund=0&cu=0>, 31 Mart 2019.)

Tablo 2.1.2.2: 2019 Mart itibariyle Malezya Merkez Bankası Lisanslı Retekâfûl Operatörleri

No.	Şirket Adı	Sahiplik (F: Yabancı, L: Yerli)
1	ACR Retakaful Berhad	F
2	Malaysian Reinsurance Berhad	L
3	Munchener Ruckversicherungs-Gesellschaft (Munich Re Retakaful)	F
4	Swiss Reinsurance Company Ltd. (Swiss Re Retakaful)	F

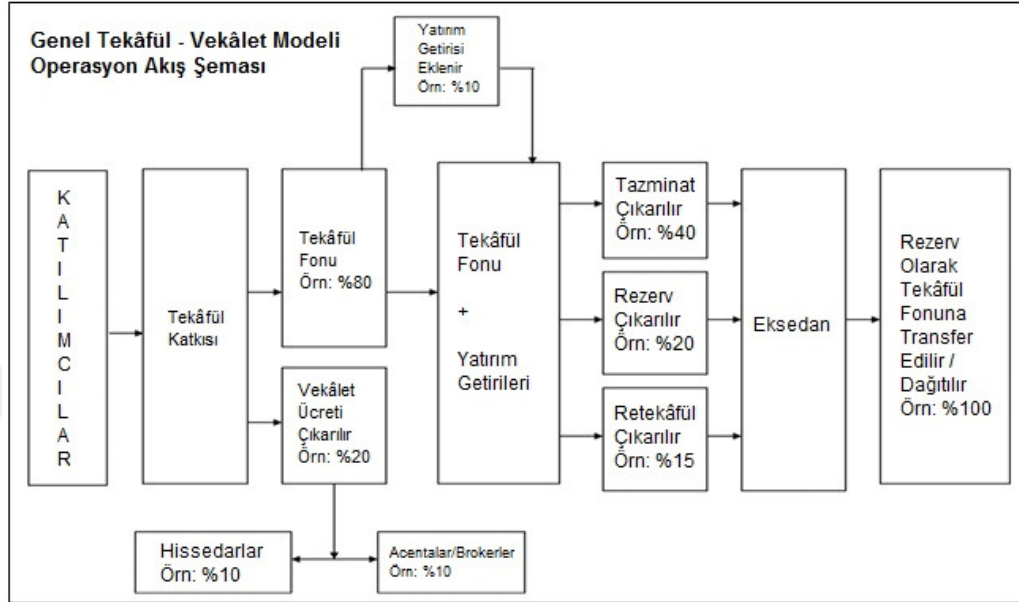
Kaynak: (BNM: "Retakaful Operators", Licensed Insurance Companies & Takaful Operators, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2019, (Çevrimiçi) <http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=insurance&type=RTKF&fund=0&cu=0>, 31 Mart 2019.)

Kullanılan tekâfûl modeli çeşitleri genel olarak altı kategoride değerlendirilir; mudaraba (emek-sermaye ortaklığı), müşareke (şirket ortaklığı), “vedîa yed el-zamana” (yediemin), vekâlet (ücretli acente), vakıf ve cüale (ücret) (Frenz & Soualhi, 2010; Frenz, 2009; Htay & Zaharin, 2012, op. cit.). Modellerle ilgili detaylar, IBFIM (Islamic Banking & Finance Institute Malaysia: “Malezya İslâmî Bankacılık ve Finans Enstitüsü”)’in açıkladığı şekliyle, dört model olarak incelenecektir (IBFIM, 2019). Tekâfûl kanunu ile kurulmuş ve Malezya’daki tekâfûl ve retekâfûl şirketlerinin üyesi olduğu “Malezya Tekâfûl Derneği” (Malaysian Takaful Association), tekâfûl acentesi olmak isteyenlerin almak zorunda olduğu “Temel Tekâfûl Sınavı” (Takaful Basic Examination)’nı düzenlemekle IBFIM’i yetkilendirmiştir.

2.1.2.1. Vekâlet Modeli

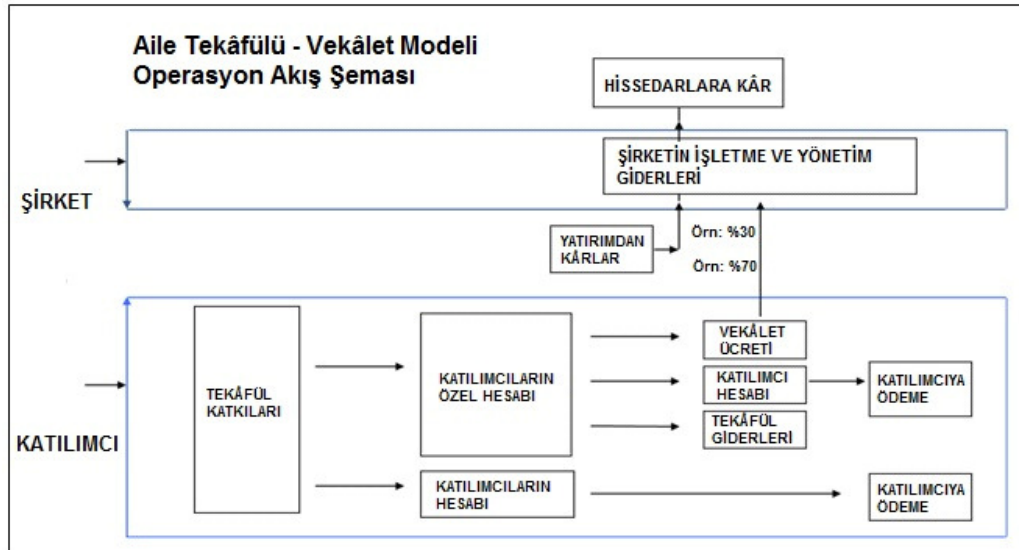
Vekâlet modeli, tekâfûl işleten operatörün fonu işletmesine karşılık vekâlet ücreti aldığı modeldir. Bahsedildiği üzere operatör bunu önceden alır. Ek olarak varsa yapılan yatırımlardan da kâr payı alır. Bunun dışında bazı uygulamalarda, tekâfûl fonunun yatırımlarını yönetmesi ve işletmesindeki rolü ve hizmetlerine karşılık performans ücreti de alırlar. Katılımcıların hizmeti iptal veya hizmetten ferâgat etme durumlarında, vekâlet ücreti ve yönetim giderleri gibi masraflar düşüldükten sonra, kalan eksedan (bakiyesi) iade edilir (IBFIM, 2019, op. cit.). Uygulanan vekâlet modellerinin genel tekâfûl ve aile (hayat) tekâfûl olarak akış şemaları aşağıda sunulmuştur.

Grafik 2.1.2.1.1: Vekâlet Modeli Genel Tekâfül Akış Şeması

Kaynak: (IBFIM: “Types of Takaful Models”, Principles and Business Models of Takaful, Basic Takaful and Medical & Health Takaful, IBFIM (Islamic Banking & Finance Institute Malaysia), 2019, (Çevrimiçi) http://takafuleexam.com/e-content/TBE-A/content/29175407IBFIM_Part_A/chapter_A5/A5_page_04.html, 31 Mart 2019.)

Grafik 2.1.2.1.2: Vekâlet Modeli Aile (Hayat) Tekâfülü Akış Şeması

Kaynak: (IBFIM: “Types of Takaful Models”, Principles and Business Models of Takaful, Basic Takaful and Medical & Health Takaful, IBFIM (Islamic Banking & Finance Institute Malaysia), 2019, (Çevrimiçi) http://takafuleexam.com/e-content/TBE-A/content/29175407IBFIM_Part_A/chapter_A5/A5_page_04.html, 31 Mart 2019.)

2.1.2.2. Mudaraba Modeli

Temel olarak *mudaraba* emek-sermaye ortaklığıdır. Mudaraba, *Mudarib* denen fonu işleten ile *sahibul-mal* denilen sermaye sahibi arasında yapılan anlaşmaya göre kâr paylaşımının belirlendiği ortaklıktır. Zarar olması durumunda zarar yatırım yapılan sermayeden karşılanır. Kâr getirisi ilgili dönem/sene sonu katkı paylarından arta kalan eksedan (bakiye) ve katılım fonu yatırımından elde edilen kâr paylaşımıdır, hissedarların fonundan gelen kazançları içermez.

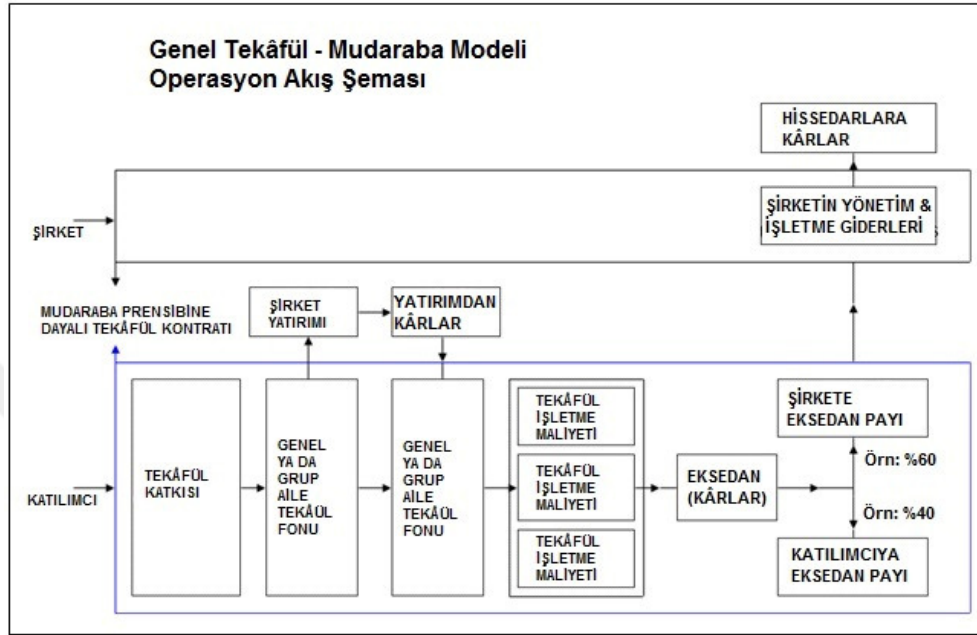
Aile (hayat) tekâfülü için ise (normalde iki ayrı hesap tutulur), her finansal dönem/yıl sonu açıklanan aktüeryal değerlemeye göre, katılımcılardan ilgili hak sahiplerine yapılan mortalite fazlası ödemeleri de dâhil edilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus bunun uygulamada İslâmî Bankacılık'taki *Mudaraba* ürünü gibi olmayıp kâr paylaşımının, en büyük faktör olan katılımcı ödemeleri ve diğer ödemeler düşüldükten sonra yapılıyor olmasıdır.

Zarar veya açık çıkması durumunda fonun telafisi yatırım sermayesi sahibi olan katılımcılar tarafından karşılanmış olur. Görevi *tekâfûl* fonunu kârlı ve dikkatli davranarak idare etmek olan tekâfûl şirketi, fon yetersizliği gibi zor durumlar için gerektiğinde hissedarların fonundan faizsiz borç ile şirketi idare etmekle yükümlüdür.

Önemli bir not olarak belirtmek gerekir ki, *mudaraba* modelinde yönetim giderleri tekâfûl fonundan değil hissedarların fonundan (öz sermaye) karşılanır. Bu hissedar fonlarının gelirleri, katılımcılarla birlikte elde ettikleri kârdan pay ve hissedarların fonlarından elde edilen kârın tamamı olmaktadır (IBFIM, 2019, op. cit.).

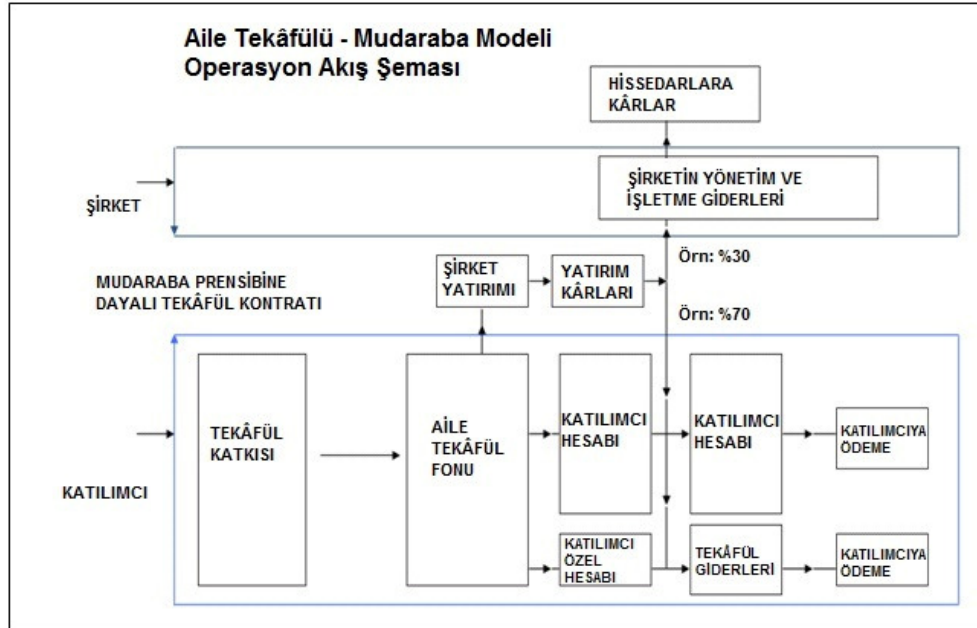
Mudaraba modeli için genel tekâfûl ve aile (hayat) tekâfülü akış şemaları aşağıda sunulmuştur.

Grafik 2.1.2.2.1: Mudaraba Modeli Genel Tekâfûl Akış Şeması

Kaynak: (IBFIM: "Types of Takaful Models", Principles and Business Models of Takaful, Basic Takaful and Medical & Health Takaful, IBFIM (Islamic Banking & Finance Institute Malaysia), 2019, (Çevrimiçi) http://takafuleexam.com/e-content/TBE-A/content/29175407IBFIM_Part_A/chapter_A5/A5_page_04.html, 31 Mart 2019.)

Grafik 2.1.2.2.2: Mudaraba Modeli Aile (Hayat) Tekâfülü Akış Şeması

Kaynak: (IBFIM: "Types of Takaful Models", Principles and Business Models of Takaful, Basic Takaful and Medical & Health Takaful, IBFIM (Islamic Banking & Finance Institute Malaysia), 2019, (Çevrimiçi) http://takafuleexam.com/e-content/TBE-A/content/29175407IBFIM_Part_A/chapter_A5/A5_page_04.html, 31 Mart 2019.)

2.1.2.3. Hibrit (Karma) Model

Adından da anlaşılacağı üzere yukarıda bahsedilen iki modelin kombinasyonundan oluşan bir modeldir. Bu modelde rol ilişkileri şu şekildedir. Tekâfûl operatörü *mudarib* denilen girişimci ama aynı zamanda katılımcıların vekîli durumunda, katılımcılar ise sermaye sahibi (*sahibul-mal*) ama aynı zamanda da müvekkil yani temsil edilen kişiler durumundadır.

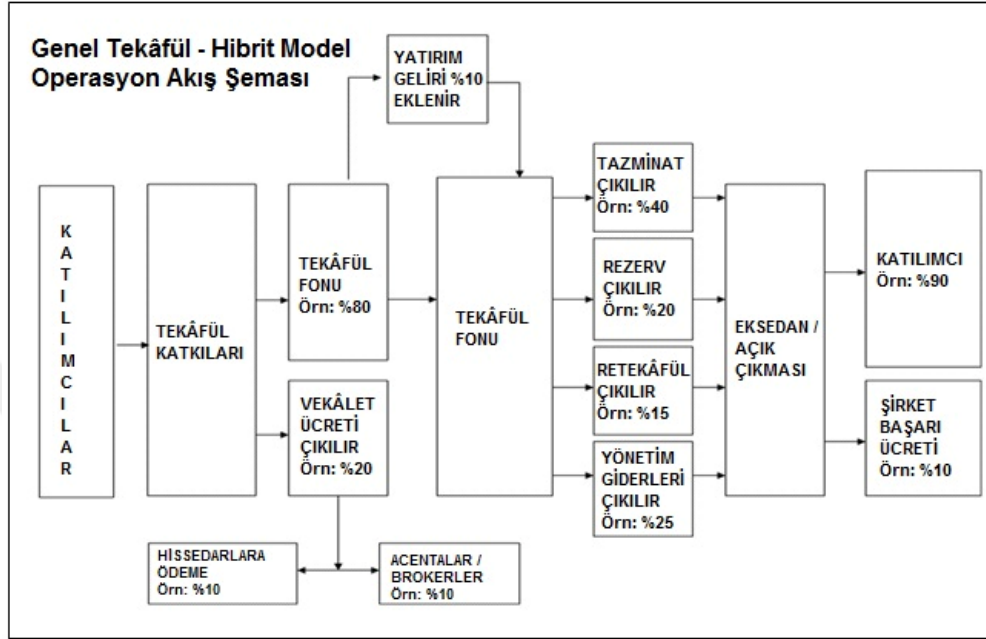
Bu uygulamayla birlikte operatör tarafında acente (temsilcilik) ücreti direk tahakkuk eder ve *tekâfûl* fonundan mahsup edilir. Aynı zamanda da operatörün *mudaraba* anlaşmasından doğan *tekâfûl* fonunun yatırımlarından kâr elde etme hakkı mevcuttur. Bu bağlamda *mudaraba* anlaşması sadece yatırım aktiviteleri için uygulanır.

Fonun kârlarını katılımcılardan gelen katkı paylarından artan ve tüm yatırımlardan elde edilen gelirler oluşturur. Operatör için aldığı vekâlet ücretine ek olarak bu modelde, *tekâfûl* fonundan artan kısımdan da tüm fonu idare etme başarısı karşılığında performans ücreti alma takdir yetkisi sağlanır.

Operatörün genel olarak üç türlü gelir kaynağı bulunur. Vekâlet ücreti, *tekâfûl* fonunun yatırım getirilerinden kâr payı ve hissedarların yatırım fonundan elde edilen yatırım gelirleri. Katılımcıların gelirleri ise katılım paylarından net artan miktardan pay ve *tekâfûl* fonunun yatırım gelirlerinden pay olmaktadır (IBFIM, 2019, op. cit.).

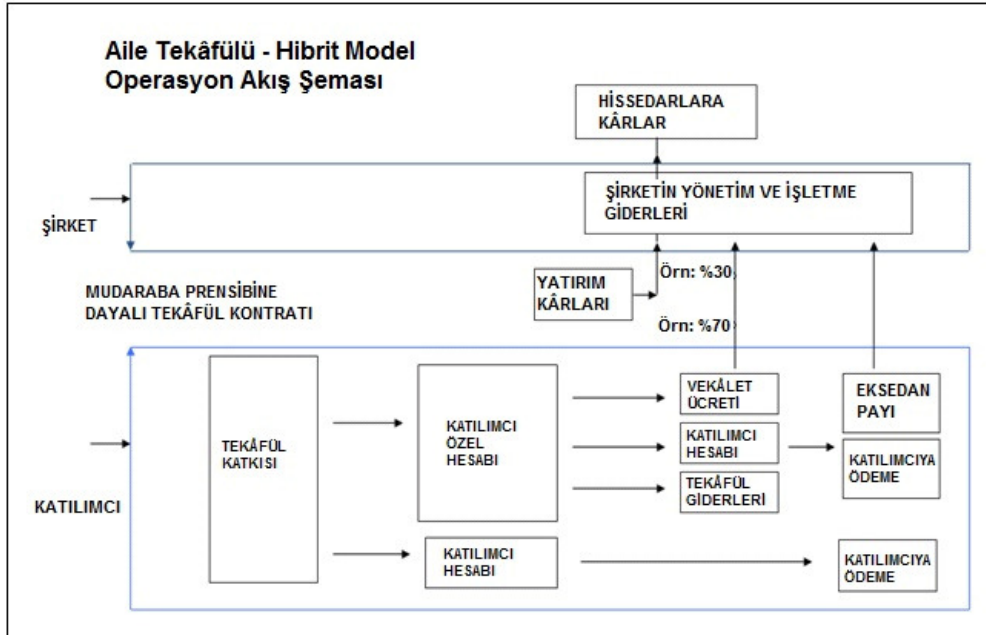
Hibrit model için genel *tekâfûl* ve aile (hayat) *tekâfûl*ü akış şemaları aşağıda sunulmuştur.

Grafik 2.1.2.3.1: Hibrit Model Genel Tekâfül Akış Şeması

Kaynak: (IBFIM: “Types of Takaful Models”, Principles and Business Models of Takaful, Basic Takaful and Medical & Health Takaful, IBFIM (Islamic Banking & Finance Institute Malaysia), 2019, (Çevrimiçi) http://takafuleexam.com/e-content/TBE-A/content/29175407IBFIM_Part_A/chapter_A5/A5_page_04.html, 31 Mart 2019.)

Grafik 2.1.2.3.2: Hibrit Model Aile (Hayat) Tekâfülü Akış Şeması

Kaynak: (IBFIM: “Types of Takaful Models”, Principles and Business Models of Takaful, Basic Takaful and Medical & Health Takaful, IBFIM (Islamic Banking & Finance Institute Malaysia), 2019, (Çevrimiçi) http://takafuleexam.com/e-content/TBE-A/content/29175407IBFIM_Part_A/chapter_A5/A5_page_04.html, 31 Mart 2019.)

2.1.2.4. Vakıf Modeli

Terim olarak vakıf v-k-f (و-ق-ف) Arapça fiil kökünden gelir ve alıkoymak manasında kullanılır. İstilahî (teknik) manasında ise vakıf olma şartlarına göre ihtilaflar vardır. Bu ihtilaflara rağmen, İslam hukukçuları vakıf temel kavramının birinin varlıklarının bir kısmını veya hepsini Allah rızası için temelli olarak bağışlaması olduğu üzerine hemfikirdirler (Hashim, 2007). Bahse konu bu *tekâfûl* modelinde kullanılan terim olan vakıf, katılımcılardan kendi rızalarıyla alınan ve fona aktarılan katkı paylarının değerlendirilmesinde ve işleyişinde, vakıf prensiplerinin kullanılıyor olması sebebiyledir. Başlangıçta operatör tarafından *tekâfûl* fonunda bir vakıf hesabı oluşturulması gerekmektedir. Operatör bu vakıf hesabını oluşturmak üzere bir miktar “başlangıç” parası vakfetmesi gerekir. Vakıf hesabı yukarıda bahsedilen modellere benzer bir şekilde yatırımlarda değerlendirilir. Vakıf fonu şu amaçları gerçekleştirmek üzere çalıştırılmalıdır: a) Üyelerine kayıp durumlarında finansal destek sağlama, b) Üyelerine sağladığı faydalar kesinlikle (İslâmî) Vakıf Kuralları’na uygun olmalıdır. Tüm *tekâfûl* işletme ve operasyonel giderleri vakıf hesabına fatura edilir. Katılımcıların katkı paylarından vekâlet ücreti alınmak sûretiyle vakfın operasyonel işlemlerinin gerekli tüm fonksiyonları, fonu yöneten konumunda olan *tekâfûl* operatörü tarafından gerçekleştirilir. *Mudarib* konumunda olan operatör vakıf hesabının da dâhil olduğu *tekâfûl* yatırımlarını İslâmî usullere uygun yatırım alanlarında değerlendirir ve kâr paylaşımı da karşılıklı anlaşılan oranlarda *mudaraba* anlaşmasına benzer bir yapıda kâr paylaşımı şeklinde yapılır. Önemine binâen belirtmek gerekir ki, katılımcıların fona katılma gönüllüğü ve ortak garanti prensipleri için farklı İslâmî akitler kullanılmaktadır. Bu modelde vakıf akdi, diğer üç modelde ise teberrû akdi uygulanır. Bu modelin temel özelliği şudur ki yararlananlara (lehtar) dağıtılacak gelirler ve katılımcılara ödenecek olan tazminatlarla ilgili kuralları Vakıf Fonu belirler. Katılım paylarının sahibi vakıftır. Vakıf, tüzel kişilik olarak hareket etme ve katkı payı artanları için hak sahibidir. Vakıf Fonu’nu yöneten konumundaki operatör ise vakfı yöneten ve *mudarib* (girişimci) olarak iki fonksiyon üstlenmiş olur (IBFIM, 2019, op. cit.). (Tüzel kişilik hususunda 2.2.2’de yer alan tüzel kişilikle ilgili açıklamaları inceleyebilirsiniz.) Vakıf modeli akış şeması aşağıda sunulmuştur.

Vakıf modeli de dâhil, tekâfül modelleriyle ilgili bu ve bunun gibi gündeme gelen sorunlar değinilmesi gereken önemli konular arasında yer almaktadır.

2.1.3. Tekâfül Modelleri Arasındaki Farklılıklar

Bazı tekâfül modelleri arasındaki uygulama farklılıkları aşağıda listelenmiştir:

Tablo 2.1.3: Bazı Tekâfül Modelleri ve Aralarındaki Uygulama Farklılıkları

<u>Karakteristik özellikleri:</u>	Mudaraba	Vekâlet	Teâvün	Vekâlet Vakıf
Eksedan (Bakiye) / Kâr:	Katılımcılar ve operatör arasında kâr paylaşımı	Eksedan (Bakiye) katılımcıya geri ödenir	Kâr katılımcıya geri ödenir	Eksedan (Bakiye) katılımcıya ödenir, fakat az bir pay operatöre verilir
Operatör Geliri:	Şirket tarafından kâr paylaşımı	Belirli bir miktar ücret geliri	Acenta ücretleri	Ücret geliri artı kârdan pay
Şirketin Kârlılığı:	Şirket kârı helal işlerdeki yatırıma bağlıdır	Şirket kârı ücret ödemesinden sonraki kalan miktara bağlıdır	Organizasyon ağırlıklı olarak karşılıklı yardımlaşma ve işbirliğine odaklanır	Tazminat ödemeleri için vakıf fonu ve kâr paylaşımı için mudaraba
Tabarru (Teberrû):	Tekâfül için ödenen prim ve kâr payı	Katılım bağışı temsil eder	Katılım bağışı temsil eder	Ana odak karz-ı hasen üzerinedir
Zaman Aralığı:	Daha uzun zaman dilimi için yapılan yatırım	Daha kısa zaman dilimi	Daha uzun zaman dilimi	Daha kısa zaman dilimi
Uygulama:	Hem Genel Tekâfül hem de Aile (Hayat) Tekâfülü için uygun	Genel Tekâfül için uygun	Ağırlıklı olarak Aile (Hayat) Tekâfülü odaklı	Hem Genel Tekâfül hem de Aile (Hayat) Tekâfülü için
Operatörün Rolü:	Pay sahibi olarak	Vekil olarak	Acenta olarak	Vekil ve pay sahibi olarak

Kaynak: (Pasha, Ahmad Tisman, Mher Mushtaq Hussain: "Takaful Business Models: A Review, a Comparison", Business Management Dynamics, Vol.3, No.4, Ekim 2013, p. 24-32, Society for Business and Management Dynamics, (Çevrimiçi) http://bmdynamics.com/issue_pdf/bmd110414-%2024-32.pdf, 31 Mart 2019.)

Modeller arasındaki benzerlikler ve farklılıklar sadece genel bir bilgi aktarımı vesilesiyle paylaşılmıştır. Uygulanan şirket ve sözleşmeler özelindeki detayların farklılığına binaen burada detaylı açıklamalar yapılmamış, sadece genel bir liste sunulmasıyla yetinilmiştir.

2.2. Malezya'da Tekâfûlün Gelişimi

Malezya'da *tekâfûl* kanununun çıkmasının altyapısını oluşturan gelişmelere bakıldığında geçmişte yaşanan şu olaylara değinmek gelişmeleri anlama açısından faydalı olacaktır. Malezya'da tekâfûl uygulamasının ilk ortaya çıkma fikri 15 Haziran 1972'de "Malaysian National Fatwa Committee" ("Malezya Ulusal Fetva Komitesi") tarafından düzenlenen, konvansiyonel sigortanın câizliğini tartıştıkları, toplantıda ortaya atılmıştır. Komite üyeleri, İslâm'ın haram saydığı *gharar* (bilinmezlik), *ribâ* (fâiz) ve *meysir* (kumar) unsurlarını içermesi sebebiyle konvansiyonel sigortayı bâtil (geçersiz) akit olarak görmüşlerdir (Redzuan et al., 2009, op. cit.). Bu sebeple komite tarafından, Malezya Müslümanlarının artan sigorta ürünleri taleplerine karşılık vermek adına, Şeriatla-uyumlu sigorta sistemi sunmanın gerekli olduğu görüşüne varılmıştır. Komitenin bu konvansiyonel sigortaya alternatif sunma teklifine karşılık veren Malezya Hükûmeti, konvansiyonel sigortanın dinen kabul edilmeyen unsurlarının araştırılması ve Şeriatla-uyumlu alternatifin uygulanabilirliği konusunda araştırma yapmak üzere 1982'de bir özel görev gücü oluşturmuştur (Lim et al., 2010). Aynı yıl tekâfûl sigortacılığını sunma fikri önerilmiştir (Redzuan et al., 2009, op. cit.). Tekâfûl Kanunu iki yıl sonra 1984'de çıkartılmıştır. Tekâfûl kanunun yürürlüğe girmesiyle İslâmî finansal kurumları denetleme yetkisi Malezya Merkez Bankası'na verilmiştir (Maysami & Kwon, 1999). İlk tekâfûl operatörü "Syarikat Takaful Malaysia Berhad" ("Malezya Tekâfûl Limited Şirketi") adıyla hem genel (Genel Tekâfûl) hem aile (Aile – hayat –) tekâfûlünü işletmek üzere kurulmuştur (Lim et al., 2010, op. cit.). Yukarıda bahsedilen olayların tümü, geçen süre itibarıyla ana gayesinin tekâfûl endüstrisinin altyapısını inşa etmek olduğu, Malezya'da tekâfûlün gelişmesinin evrelerinden ilk evrenin önemli kilometre taşlarındandır (Che Mohd Salleh, 2014).

Malezya’da tekâfûlün gelişimi çeşitli evrelerden oluşmakta ve gelişmeye devam etmektedir. Malezya Merkez Bankası bu gelişme evrelerini aşağı-yukarı on senelik evreler halinde bölümlere ayırarak uygulamış, gelişmelere göre uygun düzenlemeler yapmış ve gerektiğinde yeni kanun ve yönetmelikler devreye sokmuştur. İkinci evre olarak kabul edilen 1990’larda ikinci tekâfûl şirketi “Takaful Nasional Sdn. Bhd.” (“Tekâfûl Ulusal Ltd. Şti.”) adıyla kurulmuştur. Bu şirket, *tekâfûl* pazarlama kanallarını artırma adına, *vekâlet* sistemini kullanan ilk şirkettir (Che Mohd Salleh, 2014, op. cit.). Malezya Merkez Bankası’nın Tekâfûl Kanunu’nun üzerinden 20 yıl geçmesi (2004 yılı) münasebetiyle yayımladığı özel makalede (BNM, 2004, “Malaysian Takaful Industry 1984-2004”) ticârî (yani kâr amacı güden) addedilen tekâfûl için paydaşları perspektifinden tekâfûl işleyişini şu başlıklarda değerlendirmiştir: Tüketiciler, Operatörler, Hükümet (Ülke Yönetimi), Yatırımcılar / Hissedarlar. Aynı yılda yayımlanan *tekâfûl*ün işleyiş yapısını incelediği başka bir dokümanda (BNM, 2005, “This special article highlights ... general takaful business in Malaysia”), Malezya’daki genel *tekâfûl* ticareti operasyonunu üç aşamada detaylı incelemektedir. Bu aşamalar:

- “Pre-operational Prerequisites” (“Operasyonel Faaliyet Öncesi Önşartlar”)
- “Pre-takaful Contract” (“*Tekâfûl*-öncesi Sözleşme”): Ürün geliştirme, pazarlama ve underwriting (poliçe imzalama)
- “Post-takaful Contract” (“*Tekâfûl*-sonrası Sözleşme”): *Tekâfûl*ün fonunu yönetme - katkı paylarını toplama, yatırım, retekâfûl, tazminat yönetimi ve işletme kâr dağıtımları

Devreye sokulan kanun ve düzenlemelerle ilgili bazı detayları paylaşmak ve Malezya’daki tekâfûl yapısıyla ilgili işleyişleri bilmek faydalı olacaktır.

Malezya’da ikili finansal hukuk sistemi uygulanmaktadır. Bunlar, konvansiyonel ve İslâmî hukuk sistemleridir. “Malezya Merkez Bankası Kanunu 2009” bu durumu onaylamıştır (Dusuki, 2011, “İslâmî Finansın Gelişiminde Malezya Tecrübesi”). Malezya, *tekâfûl* sistemini geliştirerek İslâmî finansı modern hukuk sistemine başarıyla entegre etmiş önde gelen ülkelerden biridir. Bu düzenleyici yapıyı yürüten, yöneten ve piyasayı yönlendiren en üst makam Malezya Merkez Bankası’dır.

Malezya güçlü bir *tekâfûl* kanunu hazırlayarak yol haritası belirlemiştir ve bunları aşamalar halinde devreye sokmaktadır. Bunun ilk halkasını alanında tek olan “*Tekâfûl* Kanunu 1984” oluşturmaktadır (Maysami & Kwon, 1999, op. cit.). Maysami ve Au (1998) bu gelişmeleri hukuksal boyutta detaylarıyla incelemektedir. Bu kanun *tekâfûl* operatörlerine İslâmî kurallarla ve Malezya Kanunu’yla uyumlu olarak ticarî faaliyetlerini nasıl yürütecekleri hususunda açık bir rehber niteliğindedir ve onlara net bir yol çizmektedir. Ticarî faaliyetlerin düzenli geliştirilmesi adına yapılan düzenlemelerden biri 1 Ocak 2012’de yürürlüğe giren ve Haziran 2013’te revize edilen “Guidelines on *Takaful* Operational Framework (*Tekâfûl* Operasyonel Yapısı Üzerine Kılavuz İlkeleri)” (BNM, 2013, “Guidelines on *Takaful* Operational Framework”) adlı kılavuz dokümandır. Bu kılavuz, *tekâfûl* operatörlerinin operasyonel faaliyetlerinin parametrelerini çizen ve uygulanacak belli bir anlaşma sınırlaması koymadan gerektiğinde değişik kurallar ve gereklilikler tanımlayan bir rehberdir. Bahsedilen kılavuzun amaçları şu şekildedir.

- *Tekâfûl* faaliyetlerinin operasyonel etkinliğini geliştirmek.
- Sürdürülebilir *tekâfûl* fonlarını sağlam bir şekilde bina etmek.
- Katılımcıların kârlarını koruma altına almak.
- *Tekâfûl*ün ticarî faaliyetlerinde istikrar yakalamayı teşvik etmek.

Kaynak: (Othman, 2017, op. cit., p. 2).

Tekâfûl Kanunu 1984 yaklaşık otuz sene yürürlükte kaldıktan sonra, Resmi Gazete’de 22 Mart 2013’te yayımlanan “Islamic Financial Services Act 2013”: “İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu 2013” (IFSA) kanunu ile değiştirilmiş ve yürürlükten kaldırılmıştır. IFSA önceden yürürlükte olan “Islamic Banking Act 1983”: “İslâmî Bankacılık Kanunu 1983” (BNM, 1983, “Islamic Banking Act 1983”) ve “Takaful Act 1984”: “*Tekâfûl* Kanunu 1984” (BNM, 1984, “Takaful Act 1984”) yerine geçmek üzere yürürlüğe girmiştir. Bu kanun Malezya’nın 2020 vizyonu kapsamında Merkez Bankası’nın Malezya finansal sektörünün düzenleme ve yönetmeyi güçlendirme gayesi taşıyan 2011-2020 Finansal Sektör Taslağı’na uygun olarak yürürlüğe girmiştir (Othman, 2017, op. cit., p. 2).

2.2.1. Malezya’da Tekâfûlün Yapısal İşleyişi

Özet olarak belirtmek gerekirse, Malezya’daki tekâfûl sisteminde düzenleme ve denetleme üç katmanlı olarak işletilmektedir. Bu katmanlar:

- Yerel yasama organı: “Tekâfûl Kanunu 1984”, “İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu 2013”, vb.
- “Islamic Financial Services Board”: “İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu” (IFSB) standartları.
- “International Association of Insurance Supervisors”: “Uluslararası Sigorta Denetçileri Derneği” (IAIS) temel ilkeleri.

Kaynak: (Abdullah & Manjoo, 2011)

Malezya Tekâfûl Kanunu 1984 temelinde tekâfûl operatörlerine genel ve aile (hayat) olmak üzere iki çeşit tekâfûl işi yürütmeleri için lisans vermiştir. Yatırım ve finansal korunma bağlamında Genel Tekâfûl kısa dönem yatırım olarak değerlendirilirken, aile tekâfûlü uzun dönem yatırım olarak değerlendirilir ve on yıldan kırk yıla kadar beşer sene artan bir grupta ile hem bireylere hem de kurumlara sunulmaktadır. Aile tekâfûlü, sağlık, hastane, kaza riskleri dâhil eğitim ve mortgage gibi ek hizmet planlarını da içermektedir (Yusof, 1996). Kanuna göre lisans verilebilecek operatör olma şartı iki çeşit olarak belirtilmektedir (BNM, 1984, “Takaful Act 1984”, 4).

Birincisi, tekâfûl operatörünün “Companies Act 1965”: “Şirketler Kanunu 1965” (BNM, 1965, “Companies Act 1965”)’te belirtilen “şirket” olmasıdır. Kanunda, ilgili maddede belirtilenler dışında herhangi bir kimse tarafından tekâfûl işlemlerinin yürütülemeyeceği yer almaktadır. Operatörün şirket olması durumunda ilgili kanunun 16(5) maddesi uyarınca aşağıdaki hak ve yükümlülüklerin geçerli olduğu bildirilmiştir:

- i) tüzel kişilik olarak işlev görecektir, anonim/limited şirket fonksiyonlarının tümünü yerine getirme yetkisine sahip olacaktır;
- ii) dava etme hakkı olacak ve dava edilme riski taşıyacaktır;

iii) sürekli silsile halinde intikal edecek, diğer bir deyişle gerektiği şekilde sona erdirilene kadar ya da kaydı silininceye kadar kalıcı olacak ve devam edecektir;

iv) ortak bir mührü olacaktır;

v) arazi veya diğer mülk türleri bulundurma yetkisine sahip olacaktır;

vi) limited şirket üyeleri sınırlı sorumluluk prensibinden faydalanacaktır.

Kaynak: (BNM, 1965, "Companies Act 1965", 16(5), op. cit.; Azrae et al., 2009, op. cit.)

İkincisi ise, tekâfül operatörünün kayıtlı bir kooperatif bir kuruluş olarak işletilmesidir. Operatörün kayıtlı bir kooperatif ya da dernek olması durumunda, "Cooperative Societies Act 1948": "Kooperatif Kuruluşlar Kanunu 1948" Bölüm 8'de belirtildiği üzere, kooperatif kuruluşun kaydıyla birlikte aşağıdaki haklar ve yükümlülükler yürürlüğe girmektedir:

i) herhangi bir kooperatif kuruluş ya da dernek, kayıt olduğu ad ile tanımlı bir tüzel kişilik olarak işlev görecektir;

ii) sürekli silsile halinde intikal edecektir;

iii) ortak bir mührü olacaktır;

iv) menkul (taşınır) ve gayrimenkul (taşınmaz) mülk bulundurma yetkisine sahip olacaktır;

v) sözleşmelere girme yetkisine sahip olacaktır;

vi) davaları ve diğer yasal işlemleri başlatma ve savunma yetkisine sahip olacaktır;

vii) Tüzüğünün amaçları doğrultusunda gerekli her şeyi yapma yetkisine haiz olacaktır.

Kaynak: (BNM, 1948, "Cooperative Societies Act 1948", Bölüm 8; Azrae et al., 2009, op. cit.)

Tekâfûl operatörü olmadaki tûzel kişilik olma zorunluluğu üzerine ilgili bölümde (2.2.2.) bazı açıklamalar bulabilirsiniz.

Malezya’da tekâfûlün işletilmesinde, sözleşmede de yer alan şekliyle, operatörlerin katılımcılar ile iki aşamalı bir ilişkisi söz konusudur. İlk aşamada katılımcıların kendi aralarında gerçekleşen yardımlaşmaya dayalı teberrû işlemidir. Katılımcıların biriken katkı paylarının bir bölümü ortak tazmin yükümlülüğünü yerine getirmek üzere Özel Katılımcı Hesabı (Special Participant Account) adında bir hesaba aktarılır. İkinci aşama ise katılımcılar ile operatör arasında gerçekleşir. Katılımcıların tüm biriken fonundan tazmin için ayrılan kısım çıkıldıktan sonra kalan bölüm Katılımcı Hesabı (Participant Account) olarak adlandırılan hesaba yatırımlar için aktarılır. Bu işlemler operatörlerin anlaşma metinlerinde açıkça belirtilerek sözleşmelerin temelini teşkil etmektedir (Annur et al., 2006).

2.2.2. Sınırlı Sorumluluk, Kurumsal Yapı ve Tûzel Kişilik Konusu

Yapısal sistemin özet olarak belirtildiği yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı üzere, her iki tekâfûl operatörü olma şartı da tûzel kişilik olmayı gerekli kılmaktadır. Azrae et al. (2009, op. cit.)’a göre “body corporate”: “tûzel kişi” ve “corporate body”: “kurumsal yapı” benzer şekilde birbirinin yerine kullanılmakta, Malezya’daki konvansiyonel devlet kurumlarındaki kurumsal yapılaşma, etkisini İslâmî kurumlarda da göstermektedir. Malezya’daki bu İslâmî kurumsal yapılaşmaya benzer olarak bazı alimler vakıf ve mescit gibi kurumların kendilerinde mülkiyet bulundurma hakkı olduğunu ileri sürmüşler ve bu ve benzeri kurumlar için çalışanların bu mallar üzerinde herhangi bir tasarruf yetkisi bulunmadığını belirtmişlerdir. Bunun zıttını söyleyen bazı başka âlimler ise bu gibi kurumların kendinden mülkiyet bulundurma hakkının olmadığını ve bu tür mülklerin Allah’a ait olduğunu dile getirmişlerdir. Buna bağlı olarak da bu kurumların hayali bir kişilik olduğunu ve tûzel kişilik olarak herhangi bir sözleşmeye girme yetkisinin olmadığını söylemişlerdir. Buna göre İslâmî anlayışta şirket ile ortakları arasında bir ayrım yapılmamaktadır (Azrae et al., 2009, op. cit.).

Bugünkü modern ve batılı anlayışın aksine mahkemeye çıkarılma durumu söz konusu olduğunda sorumlu olacak kişiler şirket sahipleridir. Bunun sebebi hayat ve sorumluluk sahibi olanın insanoğlunun bizzat kendisinin olduğu anlayışıdır.

Sorumluluk canlı olmayan bir varlığa yüklenemez. İslâm anlayışında insana en üstün varlık şeklinde davranılır. Allah C.C. insanı en üstün bir şekilde akıl melekesi ile yaratmış, ona sorumluluklar yüklemiş ve özgür iradeleriyle görev ve sorumluluklarını yerine getirme yetisi bahşetmiştir (Azrae et al., 2009, op. cit.).

Tartışmalara yol açan diğer bir konu ise “limited liability”: “sınırlı sorumluluk” mevzuudur. Azrae et al. (2009, op. cit.)’nın açıklık getirdiği üzere limited şirketler, bakıldığında aslında borcu ötelemek ve ödememek için borcu inkâr etme yöntemi olarak tasarlanmıştır. Sınırlı sorumluluk bunu gerektirir. İslâmî anlayışta sorumluluk hem hayat boyu hem de öldükten sonra kıyâmet günü insanın boynuna yüklenmiştir. İnsanoğlu öldükten sonra da hayat sürmeye devam edecektir. Dünya hayatındaki davranışlarını ve yaşam tecrübesini beraberinde götürdüğü için sonucuna göre karşılıklarını bulacaktır. Borçları bu hayatında kendisiyle beraber olduğu gibi öldükten sonra da kendisininindir. Bu sebeple, davranışının sonucu farklı boyutlarda olacağı için, kişinin sorumluluğu yatırım yaptığı miktarla sınırlı kalmamaktadır. Dolayısıyla sınırlı sorumluluk sebebiyle borçtan feragat etme İslâm’da mevcut değildir. Buna karşın ortaklığın gereği kazançların ve kayıpların belirlenen oranlarda farklı paylaşıyor olması gerçeği de mevcuttur. Günümüz iş ve ticaret dünyasında İslâmî bankacılık ve tekâfûl uygulamalarında geçerli modellere bakıldığında, yukarıda da bahsedildiği üzere, kurumsal yapıyı oluşturmak üzere tüzel kişilik mefhumuna belli sınırlandırılmış sorumluluklar ve haklar verildiği de vâkidir (Azrae et al., 2009, op. cit.).

Malezya’da tekâfûl ile ilgili olarak genel tanımlamalar, uygulanan tekâfûl modelleri ve işletilen sistem ile ilgili yapısal incelemeye yer verildikten sonra, tekâfûl hakkındaki kanunlar incelenerek günümüze kadar sürecin gelişimiyle ilgili özet bilgiler paylaşılacaktır.

2.2.3. Malaysia Takaful Act 1984 (“Malezya Tekâfûl Kanunu 1984”)

Malezya *Tekâfûl* Kanunu, 312 numaralı Malezya Kanunu’dur ve “*Takaful Act 1984*” (“*Tekâfûl* Kanunu 1984”) olarak bilinir. Kraliyet onayı 24 Aralık 1984’te gerçekleşen kanunun Resmi Gazete’de yayımlandığı tarih 31 Aralık 1984’tür. Yürürlüğe girdiği tarih ise 1 Ocak 1985’tir. Tekâfûl Kanunu, kendini ve amacını şu şekilde ifade eder:

“Malezya’daki tekâfûl ticârî faaliyetlerini düzenlemek için ve tekâfûl ile ilgili ve bağlantılı diğer amaçlar için yasal ihtiyacı karşılamak üzere bir Kanundur”.

Kaynak: Malezya Merkez Bankası, “Tekâfûl Kanunu 1984” (BNM, 1984, “Takaful Act 1984”, op. cit.)

“Tekâfûl Kanunu 1984”, A1306 kanunu olarak belirtilen son değişiklikleri içeren ve “*Takaful (Amendment) Act 2007*” (“Tekâfûl (Değişiklik) Kanunu 2007”) olarak son değişiklikleri de kapsayan bir kanundur. Toplamda 69 madde, 5 kısım ve ikincisinin 3 alt bölümü olan 2 ek bölümden oluşmaktadır. Kanun maddelerinin tümünü özet içerikleri ile sıralamaya geçmeden önce kanunda göze çarpan bazı noktalara değinelim.

Kanun *tekâfûlü* şöyle tanımlar:

“İhtiyaç durumunda, katılımcılara karşılıklı mali yardımlaşma ve yardım sunan, kardeşlik, dayanışma ve karşılıklı yardımlaşmaya dayalı program; böylece katılımcılar bu gayeye yönelik katkıda bulunmayı kabul ederler”.

Kaynak: (BNM, 1984, “Takaful Act 1984”, op. cit., Madde 2; Dusuki, 2011, “İslâmî Finansın Gelişiminde Malezya Tecrübesi”, op. cit.)

Tekâfûl işini ise şöyle tanımlar:

“Amaçları ve faaliyetleri İslâmîyet’in tasvip etmediği herhangi bir unsur gerektirmeyen tekâfûl işi”.

Kaynak: (BNM, 1984, “Takaful Act 1984”, op. cit., Madde 2; Dusuki, 2011, “İslâmî Finansın Gelişiminde Malezya Tecrübesi”, op. cit.)

Kanun, kayıt olan her operatör için *tekâfûl* sertifikalarının tutulduğu bir kayıt veritabanı (*the Register*) tutmasını ve Malezya’daki ana iş yerini bu kayıt üzerinden yürütmesini şart koşar (BNM, 1984, “Takaful Act 1984”, op. cit., Madde 15). Kanun ile birlikte tescil edilen ve lisans verilen işler genel olarak şunlardır:

- Genel *Tekâfûl* (*General Takaful*)
- Aile (Hayat) *Tekâfûlü* (*Family Takaful*)
- *Retekâfûl* (*Retakaful*)
- Uluslararası *Tekâfûl* (*International Takaful*)
- *Tekâfûl* operatörü (*Takaful Operator*)
- *Tekâfûl* acentesi (*Takaful Agent*)

- *Tekâfûl* brokeri (*Takaful Broker*)
- *Tekâfûl* uyarlayıcı / *Kayyum* (*Takaful Adjuster*)

Kaynak: (BNM, 1984, "Takaful Act 1984", op. cit., Maddeler 3(1)(a), 8, 35-38, 40B)

Tekâfûl işlerinin yürütülmesi şartlarının sıralandığı Madde 4. ile, yürürlüğe girdiğinde henüz bulunmayan, ilgili tekâfûl derneğinin bir üyesi olma şartı aranır (BNM, 1984, "Takaful Act 1984", op. cit., Madde 4).

Tescil ettiriciler olarak nitelendirilen, *Tekâfûl* Operatörü (*Takaful Operator*), *Tekâfûl* Acentesi (*Takaful Agent*), *Tekâfûl* Brokeri (*Takaful Broker*), *Tekâfûl* Uyarlayıcı (*Takaful Adjuster: denetleyici, inceleyici, arabulucu, dispeççi, kayyum*) ve/veya bunların üye oldukları ilgili dernekler *tekâfûl* işleriyle ilgili, "Malezya Merkez Bankası Kanunu 1958" Madde 16B (1)'de (BNM, 1958, "Central Bank of Malaysia Act 1958") belirtilerek kurulmuş kısa adı SAC olan "Shariah Advisory Council" ("Şariat Danışma Kurulu")'na başvurmalıdırlar ve sonuç tavsiye kararları onları bağlar (BNM, 1984, "Takaful Act 1984", op. cit., Madde 53A). Operatör veya ilgili tekâfûl kuruluşunun tasfiye işlemlerinde Genel Müdürü taraf olmak üzere yetkilendirir. "Şirketler Kanunu 1965" Madde 372 uyarınca, Bakan özel şart için Mevzuat Komitesine teklif sunabilir (BNM, 1984, "Takaful Act 1984", op. cit., Madde 48). Bir seneden fazla tekâfûl işlemlerini yürütmeme veya belirtilen başka sebepler çerçevesinde sertifika sahibinin işletme yetkisi sonlandırılabilir (BNM, 1984, "Takaful Act 1984", op. cit., Madde 49). Kanun hükümlerini düzenlemede görüş bildirme ve yönerge çıkarmak için genel yetkili, Madde 54'te belirtildiği üzere Genel Müdür yetkisine haiz Merkez Bankası Başkanı ve ilgili Bakan olarak hüküm altına alınmıştır (BNM, 1984, "Takaful Act 1984", op. cit., Madde 69).

Malezya hukukunun, genel olarak kanun hükümlerinde Genel Hukuk (modern hukuk)'a ve ona bağlı olarak da İngiliz Hukuku'na dayalı olduğu anlaşılmaktadır. Mahkeme sonuçlarına bakıldığında da bu etki görülebilmektedir. Tekâfûl Kanunu tek başına yeterli ve kapsamlı değildir ve Madde 67(1)'e bakıldığında görüldüğü üzere birçok kanuna bağlı ve çelişki olduğunda ilgili başka kanunlara refere eden bir kanundur. Kanunun açık bırakılan hususlarının olduğu yerlerde İslâm'a uygun olmayan kararlar mahkeme kararlarına yansıyabilmektedir. Bunun için tekrardan mahkemelere etki edecek şekilde İslâmî hukuk, İslâm'a uygun

“*al-urf*”(“örf”) yani halkın ve insanların faydasını gözetken kurallarla tekrar gözden geçirilip uygulanmalıdır (Lambak & Tahir, 2013).

“Tekâfûl Kanunu 1984” kanun maddelerinin hepsini incelemek mümkün olmadığından maddelerin tümünün en azından hangi konuda olduğuyla ilgili bilgi aktarmak adına, kanunda aynen yer aldığı şekliyle ana başlıklar ve madde içerikleri, Türkçe açıklamaları da verilerek İngilizce orijinali kanunda ekteki şekilde yer almaktadır:

Bkz. EK 1: Malezya Tekâfûl Kanunu 1984 kanun maddeleri özet madde içerikleri (BNM, 1984, “Takaful Act 1984”, op. cit.).

2.2.4. IFSA 2013 (Islamic Financial Services Act 2013): “İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu 2013”

İkili finansal hukuk sistemi olarak “Financial Services Act”: “Finansal Hizmetler Kanunu” (FSA) ile birlikte IFSA kısa adıyla çıkarılan “İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu 2013”, Malezya kanunlarında 759. Kanun olarak yer almaktadır. 18 kısıma ayrılmış 291 kanun maddesi ve 16 ek bölümden oluşur. Kraliyet onayı 18 Mart 2013’te gerçekleşen kanunun Resmi Gazete’de yayımlanma tarihi 22 Mart 2013’tür. Ek 9’ün 1’den 10’a ve 13’ten 19’a olan paragrafları hariç yürürlüğe girdiği resmî tarih ise 30 Haziran 2013’tür. Kanun kendini şu şekilde tarif eder:

“İslâmî finansal kurumları, ödeme sistemlerini ve diğer ilgili varlıkları düzenleme ve denetleme ihtiyacını karşılamak üzere; finansal istikrarı ve Şeriatla ve diğer ilişkili, sonuçsal ya da olası konularda uyumluluğu desteklemek için İslâmî para piyasası ve İslâmî döviz piyasası gözetimi yapmak üzere bir Kanundur.”

Kaynak: (BNM, 2013, “Islamic Financial Services Act 2013”)

Yukarıda da bahsedildiği üzere IFSA, öncesinde yürürlükte olan “*Islamic Banking Act 1983*”: “İslâmî Bankacılık Kanunu 1983” ve “*Takaful Act 1984*”: “Tekâfûl Kanunu 1984” yerine geçmek üzere yürürlüğe giren bir kanundur. Bahsi geçen iki kanunun ilga edildiğine dair hüküm, kanunun Kısım XVIII olarak geçen son kısımdaki Madde 282’de bildirilmiştir (BNM, 2013, “Islamic Financial Services Act 2013”, op. cit., Madde 282). IFSA Kanunu’nun yürürlüğe girmesindeki hedefler şöyle sıralanmaktadır:

- i. Finansal istikrarı korumak için finansal kuruluşları düzenlemede ve denetlemede daha risk odaklı ve daha fazla entegre bir yaklaşım ortaya koymak.
- ii. Düzenleme ve denetlemede tüm yönleriyle kapsamlı bir Şeriat uyumlu yasal çerçeve sunmak.
- iii. Para piyasası, döviz piyasası, ödeme sistemleri ve ödeme araçlarının etkili çalışmalarını sağlamak.
- iv. Finansal ürün ve hizmetlerde tüketici korumasını güçlendirmek.

Kaynak: (Othman, 2017, op. cit., p. 41)

IFSA Kanunu İslâmî finansal kuruluşlar için, hedefleri, operasyonları, ticari faaliyetleri, işleri ve aktivitelerin tümünde her zaman Şeriat uyumlu olması için, kendilerine görev yükleyen şu yeni hukuki düzenlemeleri içerir:

- Şeriat Danışma Kurulu'nun verdiği hükümlerle uyumlu olmak “Şeriat ile uyumlu olmak” hususunda belirleyici bir durumdur.
- Şeriat açısından uygunsuzluğu raporlama, İslâmî finansal kuruluşlar için zorunlu tutulmuştur.
- Banka, uygunsuzlukları ele almak için düzeltme planını değerlendirmek üzere yetkilendirilmiştir.
- Uygunsuzluklara yönelik kapsamlı uygulatma araçları (ilgili mercîleri, otoriteleri, güvenlik güçleri) tarafından desteklenmektedir.

Kaynak: (Othman, 2017, op. cit., p. 41)

IFSA kanununda *tekâfûl* içeren maddelerin, ilişkili bölümler içinde, ayrı ayrı yerlerde konumlandırıldığı görülmektedir. Bu maddeler incelendiğinde ilgili bazı maddeler hakkında şu bilgileri paylaşmak mümkündür.

Maddelerde geçen terimler ve ifadelerin yer aldığı kanunun 2. maddesinde, tekâfûl, retekâfûl, aile (hayat) tekâfülü, aile tekâfûl sertifikası gibi birçok kullanılan terime dair açıklamaların yer aldığı yaklaşık on beş sayfa ve çok detaylı bir açıklamalar listesi sunulmaktadır. “Banka” ile kastedilenin, “Malezya Merkez

Bankası Kanunu 2009", Madde 2(1)'de (BNM, 2009, "Central Bank of Malaysia Act 2009") yer aldığı şekliyle işlenen tanımın geçerli olduğu açıklamalar bölümünde bildirilmiştir. Bu açıklama "Banka" ile kastedilenin Malezya dilinde "Bank Negara Malaysia" ve İngilizce olarak "Central Bank of Malaysia" ("Malezya Merkez Bankası") olduğu şeklindedir.

5. madde tekâfûlün ticârî faaliyetlerine ilişkin gerekli referansların oluşturulması ve sınıflandırılması ile ilgilidir. Bu madde ile tekâfûlün ticârî faaliyetleri genel tekâfûl ticareti ve aile (hayat) tekâfûl ticareti olarak iki kısma ayrılmıştır. FSA Madde 16(1)'de sigortayla ilgili olduğu gibi IFSA'da da aynı madde numarasıyla yer alan *tekâfûl* ticârî faaliyetleri ile ilgili, *retetekâfûl* operatörleri hariç, lisanslı *tekâfûl* operatörlerinin ya genel tekâfûl ya da aile tekâfûlü olarak ayrı ayrı ticârî faaliyet yürütmeleri gerektiği hükme bağlanmaktadır.

81. madde, denetçiyi kanun ve yönetmeliklere uygunsuzluk, eksik veya hatalı işlem, dolandırıcılık, güvenlik ihlali gibi belirtilen durumları anında bankaya bildirmekle yükümlü tutar. 83. madde her lisanslı tekâfûl operatörü için aktüer (sigorta uzmanı) atama yükümlülüğü ve şartlarını listeleyerek atamada bankanın olurunun alınmasını şarta bağlar (BNM, 2013, "Islamic Financial Services Act 2013", op. cit.).

Kısım VI'da yer alan Bölüm 6 olarak ayrılmış bölümde 90. ilâ 96. maddelerde tekâfûl fonları ve hissedarların fonlarıyla ilgili maddeler yer almaktadır. 90. maddede şirketin kurulmasıyla alakalı tekâfûl fonlarının oluşturulması ve idâre edilmesi, 91. maddede tekâfûl fonlarının hissedarların fonlarından ayrı tutulması, 92. maddede tekâfûl fonlarına ilişkin gereklilikler, 93. maddede tekâfûl fonları açısından hissedarların fonu ile ilgili şartlar, 94. maddede tekâfûl fonlarından para çekilmesi, 95. maddede tekâfûl fonlarının yetersizliği ve 96. Maddede ise risk varsayımı konuları ele alınmaktadır.

104. madde ile bireysel hissedarlıkta pay sahipliği için Banka'nın izni olmadan herhangi bir kişinin lisanslı bir şirketin hisseleri üzerinde %10'dan fazla hisse sahibi olamaz şeklinde bir sınırlama getirilmiştir.

Madde 119, tekâfûl şirketinin başka bir şirkete transfer işlemleri sırasında tekâfûl fonundan herhangi birine ödeme yapılması ile ilgili, Banka'nın onayı olmadan

hiçbir tekâfûl operatörünün hiç bir kimse için herhangi bir varlıktan ödeme çıkaramayacağını hükme bağlamıştır.

Madde 122'de finansal holding şirketi olmak isteyen herhangi bir şirket için toplam hisselerinin %50'den fazlasının bir lisanslı kişide bulunması durumunda bu tür şirket başvuruları için Banka'dan onay almak üzere başvuruda bulunmaları şartı getirilmiştir.

Madde 137, yetkili tekâfûl brokeri dâhil ödeme alan herhangi bir İslâmî danışman kişi/kuruluş için aldığı ödemeyi müşteri için açtırılan farklı bir hesapta tutmasını şart koşturmuştur.

Kısım IX olarak belirtilen kısmın içindeki Bölüm 3'te, "Tekâfûl sorunları" başlığı altında Madde 139 ilâ Madde 142 bulunmaktadır. Madde 139, Malezya dışında tekâfûl hizmeti ile ilgili Banka'nın yazılı izni olmadan ve gerektiğinde Bakan'ın da görüşü alınarak izin verilmedikçe kimsenin böyle bir anlaşmaya giremeyeceğini belirtmektedir. Madde 140, tekâfûl sertifikalarına ilişkin hükümlerin yer aldığı Ek Bölüm 8'e refere ederek detayları ilgili bölümde sunmuştur. Madde 141, Ek Bölüm 9'a refere ederek, sözleşme öncesi açıklama ve beyanlar ile yanlış beyan durumlarında alınan kararlar için açıklamaları, ilgili ek bölümde çok detaylı alt bölümlere ayrılan maddeler halinde sıralamıştır. Madde 142 ise, Ek Bölüm 10'a refere ederek, aile (hayat) tekâfûl sertifikası ve bireysel kaza tekâfûl sertifikası kazançlarının ödenmesi hususunda yine çok detaylı bir şekilde ilgili ek bölümde maddeler ve bölümler halinde açıklamıştır.

Kısım XIV'deki Bölüm 3'te Alt Bölüm 2 olarak yer alan "Lisanslı tekâfûl operatörlerine özel hükümler" başlıklı bölüm, 212. ilâ 216. maddelerden oluşmaktadır. Madde 212'de tasfiye olunacak lisanslı bir tekâfûl şirketi için varlıklarının ve borçlarının değerlemesinde Banka'nın belirleyeceği bir prosedürün geçerli olacağı ve şirketin borçları için ödenmeyen borçlar ve iflas ile ilgili hükümlerin uygulanmayacağı bildirilmektedir. Madde 213'te tasfiye işlemi için başvuran lisanslı bir şirket için başvuru tarihinden itibaren lisansının iptal edilmesiyle ilgili detaylar yer almaktadır. Madde 214, tasfiye işlemlerinde eksik döküman vb. sebeple likidatörün (tasfiye memuru) zorlayıcı borç kanıtı istediğinde borçluyu zora sokacak durumlar için uygun diğer deliller üzerine işlem yapıp bazı şartlar üzerine borç için feragat işlemleri yapılabileceğini bildirmektedir. Madde 215 lisanslı bir şirket için tasfiye

işlemlerinin sürmesi durumunda ilgili şirketin hiçbir sorumlusunun tekâfül sertifikaları düzenlemeye devam edemeyeceğini kayıt altına almaktadır. Madde 216 ise aile (hayat) tekâfül işlemleri için hizmetin devam etmesi açısından likidatörün şirket için aile tekâfülü ticârî faaliyetlerinin transfer edilmesini veya belli şartlarla devam ettirilmesi hususunu ve varlıkları ve borçları devrederek işlemleri yürütebileceği konusunu detaylarıyla işlemektedir.

Aynı bölüm içindeki Alt Bölüm 3'te ise Madde 218'de, lisanslı bir tekâfül operatörünün tasfiyesi durumunda varlıklar ve borçlarla ilgili ödemede öncelik sıralamasına dâir hükümler detaylarıyla verilmiştir.

İlga edilen Tekâfül Kanunu'nun 16. maddesinde geçen oluşturulmuş tekâfül fonlarıyla ilgili söz konusu maddeye göre kurulmuş olmalarına istinaden yeni IFSA Kanunu'nun 90. maddesine tabi olarak aynen devam etmesi Madde 285 olarak yer almaktadır.

Madde 286'da tek tip tekâfül ticari faaliyetine geçiş zorunluluğuyla ilgili olarak, ilga edilen Tekâfül Kanunu 1984'e göre kurulan, işletmesini yasal olarak sürdüren ve lisanslı profesyonel retekâfül şirketi olmayan bir lisanslı tekâfül şirketi için, beş yıl gibi bir başvuru ve geçiş süreci belirlenmiş ve Madde 16(1)'in hükmüne uyma zorunluluğu bildirilmiştir.

Yine ilga edilen Tekâfül Kanunu 1984'e göre kurulan ve işletmesini yasal olarak sürdüren bir lisanslı tekâfül şirketi için eğer limited bir şirket ise oniki aylık süre içerisinde (halka açık) anonim şirket olması zorunluluğu Madde 287 ile getirilmiştir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere tekâfülün ticârî faaliyetlerinde Şerîat'a uyumluluk esastır ve bunu düzenleyen ve denetleyen en üst kuruluş Şerîat Danışma Kurulu'dur. IFSA Kanunu'nda "Şerîat Gereklilikleri" başlığı altında incelenen 27 ilâ 38. Kanun maddeleri Kısım IV olarak ayrı bir kısım halinde sunulmuştur. Bölüm 1, Bölüm 2 ve Bölüm 3 olarak alt bölümleri bulunan bu kısımda, alt bölümlerin başlıkları sırasıyla; "Şerîat Uyumluluğu", "Şerîat Yönetimi" ve "Şerîat Uyumluluk Denetimi" olarak sıralanmıştır.

Bölüm 1'i 27 ilâ 29. Maddeler, Bölüm 2'yi 30 ilâ 36. maddeler ve Bölüm 3'ü de 37 ve 38. maddeler oluşturmaktadır.

27. maddede geçen “kuruluş” terimiyle kastedilenin belirli bir ödeme sistemine dâhil yetkili kişi ya da operatör olduğu açıklanmıştır. 28. maddede kuruluşun Şeriat ile uyumlu olması hususunun Şeriat Danışma Kurulu’nun kararlarına bağlı olduğu, aksi durumların Banka ve Şeriat komitesi haberdar edilerek düzeltilmesinin gereklilikleri sıralanmıştır. Burada Şerî hükümlerde standart belirleme yetkisinin Şeriat Danışma Kurulu ile beraber Banka’ya da verilmesi detaylarıyla birlikte bildirilmiş ve Madde 29’da hükme bağlanmıştır.

Madde 30, lisans sahibi bir (tüzel) kişi veya finansal kuruluşun Şeriat komitesi oluşturma zorunluluğunu karara bağlamaktadır. Madde 31 Şeriat komite üyelerinin atanma şartlarından, Madde 32 ise üyelerin görevlerinden ve Banka’nın belirlediği şekilde uygulanması hususlarından bahsetmektedir. Madde 33 Şeriat komite üyeliklerinin sonlandırılmasıyla ilgili detayları sıralamıştır. Madde 34 üyeliği sonlandırılan komite üyelerini Banka’ya bildirme zorunluluğu ve yine Banka hükümlerine uygun yeni üye atanmasıyla ilgilidir. Madde 35, lisans sahiplerinin ve finansal kuruluş yöneticilerinin, gerektiğinde Şeriat Komitesi’ni doğru belge ve dokümanlarla bilgilendirmesi zorunluluğunu bildirmektedir. Madde 36 ile Şeriat Komitesi üyeleri için nitelikli bir ayrıcalık tanınması ve gizlilik görevi ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır.

Şeriat uyumluluğunu denetleme hakkındaki 37. ve 38. maddelerden 37. maddede herhangi bir kuruluşu denetlemek üzere, Banka’nın belirlediği standartlara göre Şeriat uyumluluğunu denetleme görevlisi atamasının zorunluluğu ve şartları; 38. maddede ise bu atamanın kuruluş tarafından yapıl(a)madığı durumlarda atamanın Banka tarafından yapılmasının şartları sıralanmıştır.

Madde 28’de bahsedildiği üzere tekâfûlün ticârî faaliyetleri, maddenin (2). fıkrasında kanunlaşmış şekliyle, Şeriat Denetleme Kurulu olarak da bilinen Şeriat Danışma Kurulu tarafından denetlenmektedir. Kurulun görevi operatörlere ticârî faaliyetlerinde Şeriat’a uygun olmayan hususlarda tavsiyeleriyle düzeltmeler sunması ve Şeriat’a uygunluklarını takip etmesidir.

IFSA kanunuyla birlikte kurulun (SAC) Malezya Merkez Bankası Kanunu 2009 ile verilen Şerî hükümlerdeki en üst otorite olma rolü ve fonksiyonları pekiştirilmiş oldu. Bu rol, Tekâfûl, İslâmî Bankacılık ve İslâmî Finans meselelerinde tek yetkili organ olma rolüdür.

Malezya'daki herhangi bir Şerî organ ya da komite ile hükümlerin çakışması durumunda kurulun hükmünün geçerli olmasının yanı sıra mahkemelerin ve yetkili hakem heyetlerinin İslâmî finansal meselelerde bağlayıcı kurul hükümlerine refere etmeleri gerekli kılınmıştır.

Sigorta hukuku dâhil Malezya hukukunun genel olarak temelde tüm sivil yasalar için başka özel bir kanun yoksa Genel Hukuk'a dolayısıyla İngiliz Hukuku'na bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Bu açıdan, IFSA kanunu tek başına bağımsız ve kapsamlı bir kanun değildir. Diğer kanunlarla çatıştığında IFSA hükümleri geçerli olmaktadır. Fakat bu kanun hükmünün bulunmadığı başka bir konu için diğer kanun hükümleri uygulanacak demektir. Özellikle IFSA hükümlerinin bulunmadığı hususlarda, mahkeme kararlarına yansıyan Genel Hukuk (modern hukuk) ve İslâmî hukuk hükümlerinin insanların ve toplumun faydasını gözetten ("al-urf": "örf") İslâm'a uygun uygulamalar ışığında gözden geçirilerek, aynı zamanda Denetleme Kurulu'nun da daha spesifik konularda uzmanlaşmış üyeleriyle mahkeme kararlarına etki etmesi çok daha faydalı olacaktır (Lambak et al., 2014).

2.2.5. Malezya Merkez Bankası (BNM) ve Günümüz Gelişmeleri

Malezya'daki tekâfül kanun ve uygulamaları için Malezya Merkez Bankası tarafından son yıllara gelindiğinde yayımlanan kararlar ve tavsiyeler olarak göze çarpan birkaç yayım şunlardır. 15 Mayıs 2015'te yayımlanan "Sigortacılar ve *Tekâfül* Operatörleri Tarafından Yeni Ürünlerin Tanıtımı", 2 Şubat 2018'de yayımlanan "Tekâfül Operatörleri İçin Finansal Raporlama" ve belli zamanlarda taslak metin olarak yayımlanan, ilk defa 2010'da ve son olarak 18 Mayıs 2018'de yayımlanmış "Tekâfül Operasyonel Çerçevesi - Taslak Metin".

Şu anki yeni Merkez Bankası başkanından bir önceki başkan Muhammad bin Ibrahim'in "*Future Finance Conference 2016*" ("Gelecek Finansı Konferansı 2016") açılış konuşmasında (Ibrahim, 2016) bahsettiği üzere Malezya, vatandaşları arasında sigortayla korunma açığını kapatmak ve daha fazla kullanım sağlamak adına, tekâfül ve sigorta sektörlerinde geniş çaplı reformlar yaparak sektörün gelişmesini artırmaya çalışmaktadır.

Bu meyanda sigorta endüstrisine birincil referans olarak hizmet edecek “Insurance Development Department” (“Sigorta Geliştirme Departmanı”) kurulmuş ve operasyonel verimliliği daha da artırma adına yürürlükte olan “Development Financial Institutions Act” (“Kalkınma Finansal Kurumlar Yasası”) yasasında yapılan değişiklikler Ocak 2016’da yayımlanmıştır (İbrahim, 2016, op. cit., p. 2).

“Sigortacılar ve *Tekâfûl* Operatörleri Tarafından Yeni Ürünlerin Tanıtımı” başlıklı 15 Mayıs 2015’te yayımlanan dokümanda uygulanan tekâfûl ve sigorta politikalarıyla ilgili kapsam şu şekilde açıklanmıştır. Bu politikalar dokümanı, uygulanabilir düzenleyici prosedürleri ve aynı zamanda lisanslı sigortacı ve tekâfûl operatörleri tarafından çıkarılan yeni sigorta ve tekâfûl ürünlerinin pazarlaması, piyasaya sunulması ve geliştirilmesiyle alakalı oluşan risklerin kontrolü ve yönetimine ilişkin Banka’nın beklentilerini ortaya koymaktadır. Bahsi geçen lisanslı sigortacı ve tekâfûl operatörlerinin tüketicilere karşı sorumluluklarına da onların sattıkları ya da tavsiye ettikleri ürünlerin uygunluğunu teyit etmeleri ve tüketicilerin bu ürünlerle ilgili oluşabilecek risklerin ve ürünün doğası hakkında açık ve net bir şekilde ve tam olarak bilgilendirilmeleri hususunda emin olmalarına değinmektedir (BNM, 2015, “Introduction of New Products by Insurers and Takaful Operators”).

“Tekâfûl Operatörleri İçin Finansal Raporlama” adlı 2 Şubat 2018’de yayımlanan dokümanda politika hedefleri şöyle açıklanmaktadır. Bu doküman İslâmî finansal kuruluşlara MFRS (Malezya Finansal Raporlama Standartları) uygulanmasıyla alakalı minimum beklentileri belirleyen ve açıklayan bir dokümandır. Aynı zamanda finansal tabloları inceleyen yetkililerin tabloları birbirleriyle daha iyi karşılaştırmasını artırma adına İslâmî finansal kuruluşların finansal tablolarında daha net açıklamalar sunmalarını ve İslâmî finansal kuruluşların finansal durumlarını, performanslarını ve Şerî uyumluluklarını daha iyi denetleme adına uygulamalar yapılmasını sağlamayı amaçlar. Bu doküman politika kapsamı olarak şunları ortaya koymaktadır. MFRS uygulamalarında spesifik gereklilikler; finansal tablolarda açıklanması gereken bilgiler; temettü ödemeleri onayları için uygulama gereklilikleri; finansal tabloların yayımlanması ve ibrazında gerekenler (BNM, 2018, “Financial Reporting for Takaful Operators”).

İlk defa 2010’da yayımlanan “Tekâfûl Operasyonel Çerçevesi (TOF: Takaful Operational Framework)” adlı doküman yenilenmiş taslak metin olarak 18 Mayıs 2018’de yayımlanmıştır.

Bu çerçeve doküman, operasyonel model, fonların ayrıştırılması ve tekâfûl fonları operasyonlarının yönetimi alanlarında tekâfûl operasyonları yönetimi için gereklilikleri belirlemektedir. Çerçevenin uygulama alanının, tekâfûl operatörü veya profesyonel retekâfûl operatörü anlamına gelen, “lisanslı kişi” olduğu açıklamalarda bildirilmiştir. Taslak halinde olan bu operasyonel çerçevede lisanslı operatörlerden katkı yapmaları ve yorumlarını açıklamaları ve kanıtlarıyla birlikte yazılı olarak göndermeleri istenmiştir (BNM, 2018, “Takaful Operational Framework”).

2.3. IFSB (Islamic Financial Services Board): “İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu”

Kısa adı IFSB olan İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu, 3 Kasım 2002’de resmi olarak kurulmuş ve 10 Mart 2003’te faaliyetlerine başlamıştır. IFSB, İslâmî finansal hizmetler endüstrisinin sağlamlık ve istikrarını geliştiren ve destekleyen uluslararası standartlar belirleyen bir kuruluştur. Standart belirleme işlemleri, bankacılık, sermaye piyasaları ve sigorta sektörü dâhil geniş bir çapta yapılmaktadır. IFSB endüstriye ilişkin meselelerde araştırmalar gerçekleştirir ve girişimler koordine eder. Kurul aynı zamanda sektör düzenleyicileri ve paydaşları için yuvarlak masa toplantıları, seminerler ve konferanslar organize eder. Bunun yanında yıllık toplantılar da organize eder (IFSB, 2019). Standartların belirlenmesinde ve yapılan toplantılarda birçok ülkeden merkez bankası başkanları, para otoritesi uzman ve temsilcileri bulunmakta ve toplantılar bunların katılımı ve katkılarıyla gerçekleştirilmektedir.

IFSB kurulduğundan beri İslâmî finans sektörünün değişik konularına dair belli aralıklarla standartlar ve rehber olacak yol gösterici prensipler yayımlamaktadır. Tekâfûl ve retekâfûl konuları da bunlardan biridir. Tekâfûl ve konvansiyonel sigorta operatörlerinin undertaking (sigorta şirketi taahhüt) işlemleri arasındaki farklılıklar gibi belli yol gösterici prensipleri de paylaşılan dokümanlarda görmek mümkündür (Abdou et al., 2014). Yayımlanan standartlarda işlenen konular incelendiğinde, konular değerlendirilirken tekâfûl ve retekâfûl konularının ayrı tutulduğu ve ayrı standartlarda düzenlendiği görülür. Tekâfûl ve retekâfûl ile ilgili konulardaki standartlara bakıldığında, 3 standardın tekâfûl, 1 standardın da retekâfûl hakkında olduğu görülmektedir. IFSB-8, IFSB-11 ve IFSB-14 tekâfûl hakkında, IFSB-18 ise retekâfûl hakkındadır.

IFSB-8 “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) İşlemleri Yönetimi İçin Rehber Prensipler”; IFSB-11 “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) İşlemleri İçin Mali Ödeme Gücü Gereklilikleri Standardı”; IFSB-14 “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) İşlemleri İçin Risk Yönetimi Standardı” ve IFSB-18 “Retekâfûl İçin Rehber Prensipler” başlıklarını taşımaktadır. Sözü edilen standartlarda önce tanımlamalar kısmı yer almaktadır. Tekâfûl hakkındaki üç standarttaki tekâfûl tanımı aynı, retekâfûl hakkındaki standarttaki tekâfûl tanımı ise az da olsa farklı ifade edilmiştir. Daha önce geçen diğer tanımlarla benzer olarak, IFSB-8, IFSB-11 ve IFSB-14 standartlarındaki tanımlar bölümündeki tekâfûl tanımı aşağıdaki gibidir.

“Tekâfûl, bir grup katılımcının belli risklerden doğan kayıplara karşı birbirlerini ortak olarak desteklemek üzere anlaştıkları, dayanışma manasına gelen Arapça bir kelimeden türetilmiştir. Tekâfûl uygulamasında, katılımcılar belli bir kayıp ve hasara karşı üyelerinin karşılıklı yardımlaşması için kullanılacak olan, belli bir miktar meblağî teberrû taahhüdü olarak ortak bir fona katkı yaparlar.”

Kaynak: (IFSB-8, 2009; IFSB-11, 2010; IFSB-14, 2013)

IFSB-18’de geçen tekâfûl tanımı ise şöyledir.

“Bir grup katılımcının aralarında belli risklerden oluşan kayıplara karşı birbirlerini ortak desteklemek üzere anlaştıkları, Katılımcıların Risk Fonu’na belirli bir katkı formundaki miktarı bağışlama taahhüdü karşılığında elde edilen ortak bir garantidir.”

Kaynak: (IFSB-18, 2016)

2.3.1. IFSB-8: “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) İşlemleri Yönetimi İçin Rehber Prensipler”

IFSB İslâmî Finansal Hizmetler Endüstrisi (IFSI)’nin global düzeyde hızlı bir gelişme gösteren ticarî kolu olan İslâmî sigortacılık (tekâfûl) için, aralarında IFSB üyesi sigorta ve tekâfûl denetleme otoritelerinin de bulunduğu “Uluslararası Sigorta Denetçileri Derneği” (IAIS: International Association of Insurance Supervisors) ile birlikte 2005 yılında bir “Ortak Çalışma Grubu” (JWG: Joint Working Group) kurmuştur. Değişik zaman ve yerlerde toplantılar düzenlenmiş, sonuç olarak, IFSB kurulu tarafından 25 Aralık 2005’teki yedinci toplantısında IFSB’nin sonraki standart ve rehber uygulama çalışmalarına yol haritası teşkil edecek “Tekâfûl Operasyonları Çalışma Grubu Yönetimi” (GTOWG: Governance of Takaful Operations Working Group) kurulmasına karar verilmiştir. Ağustos 2006’da grubun sunduğu “Tekâfûl Yönetmeliği ve Denetimi ile İlgili Konular” başlıklı raporu müteakiben en iyi tekâfûl uygulamalarını gösteren standartlar ve rehber uygulamalar hazırlanmasının gerekli

olduğu konusunda mutabakata varılmıştır. “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) Yönetimleri İçin Rehber Prensipler” başlığı altında Aralık 2009’da IFSB-8 yol gösterici rehber standartlar yayımlanmıştır (IFSB-8, 2009, op. cit.).

8 numaralı IFSB standardı olarak ifade edilen IFSB-8’de tekâfûl ve underwriting (sigorta poliçe imzalama) tanımı olarak bahsedilen bilgiler şu şekilde açıklanmıştır. Tekâfûl, konvansiyonel sigortanın İslâmî karşılığıdır, aile (hayat) ve genel tekâfûl formları mevcuttur. Tekâfûl underwriting işlemleri, konvansiyonel sigortadakine benzer bir şekilde mütüel (karşılıklı) sigorta üzerine temellenmiştir. Tipik bir tekâfûl undertaking (şirketi) işlemi, aslında prensipte sırf mütüel yapıda olması gerekirken, hem mütüel hem ticârî yapılı tekâfûl operatörünün iki-katmanlı hibrit yapısı altında gerçekleşmektedir (IFSB-8, 2009, op. cit.).

Tekâfûl sigortacılığın olduğu her yerde konvansiyonel sigortacılığın da uygulanabiliyor olması, kabul görmüş uluslararası sistemlerin tekâfûl için de uygulanabileceği ve uygulamalardan alınan referanslarla standartlar oluşturmada uygunluk yakalanabileceği bildirilmiştir. Bu itibarla bu doküman aşağıdaki ana maddeler ve amaçlar üzerine bina edilmiştir:

- (i) Tekâfûl undertaking (şirketi) işlemlerinin özelliklerini ele alırken, sigorta şirketleri için başka uluslararası kabul görmüş yönetim standartlarında tarif edildiği gibi amaca uygun iyi yönetim uygulamalarını geçerli kılmak;
- (ii) Pay sahiplerinin hakkını gözetken ve adil muameleye çağıran dengeli bir yaklaşım benimseme;
- (iii) Tekâfûl undertaking (şirketi) işlemleri için daha kapsamlı ve geleceğe yönelik tedbirler geliştirmede itici bir güç olma.

Kaynak: (IFSB-8, 2009, op. cit.)

2.3.2. IFSB-11: “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) İşlemleri İçin Mali Ödeme Gücü Gereklilikleri Standardı”

11 numaralı IFSB standardı olarak belirtilen IFSB-11’in resmi yayımlanma tarihi Aralık 2010’dur. “Uluslararası Sigorta Denetçileri Derneği” ile IFSB tarafından oluşturulan “Ortak Çalışma Grubu”nun Ağustos 2006’da sunduğu “Tekâfûl Yönetmeliği ve Denetimi ile İlgili Konular” başlıklı raporun dört ana teması şunlardır:

- a) Kurumsal yönetim,
- b) Finansal ve geleceğe yönelik ihtiyati düzenlemeler,
- c) Şeffaflık, raporlama ve piyasa yönetimi,
- d) Denetleyici gözden geçirme süreci.

Bu başlıklar altındaki tüm konuların bir bütün olarak ele alınması gerektiği sonucuna varılmıştır. Tekâfül modelleri ve temel prensipleri, katılımcılar ve paydaşların fonları arasındaki ilişkileri düzenleme ve şerî uygunluk gibi meselelerin de aralarında bulunduğu konuları kapsayan bir yapıda olması hasebiyle bu doküman, kurumsal yönetimi öncelikli konu olarak belirlemiştir. IFSB-11 standardı çalışması, IFSB tarafından Kasım 2009'da hazırlanmış olan kurumsal yönetim ana temalı IFSB-8 standardı olan çalışma üzerine bina edilen ve Ortak Çalışma Grubu'nun öncelikleriyle uyumlu bir çalışmadır (IFSB-11, 2010, op. cit.).

Bu dokümanın genel amacı, tekâfül undertaking (şirketi) işlemlerinde ödeme gücü yükümlülüklerini karşılama gereklilikleri için anahtar prensipler belirlemektir ve aşağıdaki ana maddeler ve amaçlar üzerine bina edilmiştir:

- i. Tekâfül undertaking işlemlerinin tüm sözleşme yükümlülükleri ve taahhütlerini karşılama ihtimalini yükseltme.
- ii. Düzenleyici müdahale ve acil düzeltici eylem için, denetleme otoritesinin bazen sadece eksik bilgiye erişimi olduğu ve düzeltici eylemin istenilen etkiyi bırakmasının zaman aldığı dikkate alınarak, bir erken uyarı sistemi olarak hareket etme.
- iii. Tekâfül undertaking işlemlerindeki başarısızlık durumlarında Tekâfül katılımcıları kayıp yaşasa dahi, kaybın özellikle tüm sisteme yayılan etkisinin sınırlı olması ya da azaltılması için bir tampon uygulama sunma.
- iv. Genel olarak halkın, özellikle tekâfül katılımcılarının, tekâfül sektörünün finansal istikrarı konusunda güvenini güçlendirme.

Kaynak: (IFSB-11, 2010, op. cit.)

2.3.3. IFSB-14: “Tekâfûl Undertaking (Şirketi) İşlemleri İçin Risk Yönetimi Standardı”

14 numaralı IFSB standardı olan IFSB-14, Aralık 2013'te yayımlanmıştır. IFSB-14, Uluslararası Sigorta Denetçileri Derneği (IAIS) ile IFSB'nin ortak yürüttüğü çalışma grubunun Ağustos 2006'da yayımladığı “Tekâfûl Yönetmeliği ve Denetimi ile İlgili Konular” başlıklı raporunda tekâfûl sektöründe geliştirilmesi ve standartlar oluşturulması düşünülen konular olarak belirlenen dört ana tema, a) “kurumsal yönetim”, b) “finansal ve geleceğe yönelik ihtiyati düzenlemeler”, c) “şeffaflık, raporlama ve piyasa yönetimi” ve d) “denetleyici gözden geçirme süreci” konularının ilk ikisini kapsayacak şekilde sunulan IFSB-8 ve IFSB-11 standartları üzerine devamı olarak inşa edilmiştir. Diğer konulara değinse de ana konusu olarak risk yönetimini ana temalardan ikincisi (b) bağlamında minimum standartlar belirleme gayreti taşımaktadır (IFSB-14, 2013, op. cit.).

Risk yönetimi alanında minimum standartlar tesis etme niyeti taşıyan bu standart, tekâfûl operatörleri ve aynı zamanda tekâfûl denetçileri için yönlendirici ve rehber olma niteliğindedir. Bu standart, tekâfûl undertaking (şirketi) işlemlerinin doğasında var olan risklerin nasıl yönetileceği hususunu tartışmaktadır. Operatörlerin çalışma prensipleri ve ortamları birbirinden farklılık gösterdiğinden belli kantitatif standartlar belirlemek yerine çeşitli ortamları değerlendiren standartlar sunulmuştur. Bunun sebebi de açıktır ki bir konu veya kişi için uygun olan standardın başkaları için uygun olmayabileceğidir. Bu standardın anlaşılması için IFSB-8, IFSB-9, IFSB-10 ve IFSB-11 ile beraber okunması faydalı olacaktır (IFSB-14, 2013, op. cit.). Bu dokümanda ileri sürülen prensipler ve tavsiyeler aşağıdaki ana amaçlara ulaşma niyeti taşımaktadır:

- (i) Herhangi bir tekâfûl undertaking (şirketi) işlemi için maruz kalınan riskleri anlamaya yardımcı olma;
- (ii) Yönetim organları ve denetim otoriteleri tarafından tekâfûl undertaking işlemleri ve denetiminin kolay yönetilmesi açısından risk yönetim çerçevesini geliştirmek üzere minimum standartlar belirleme;
- (iii) Tekâfûl endüstrisinin büyümesi, sürdürülebilir olması ve gelişmesi için güvenli ve öngörülür bir çevre oluşturulmasına yardımcı olma.

Kaynak: (IFSB-14, 2013, op. cit.)

2.3.4. IFSB-18: “Retekâfûl (Tekâfûl Şirketinin Sigortalanması) İçin Rehber Prensipler”

IFSB'nin retekâfûl için belirlediği standart olan IFSB-18, Nisan 2016'da yayımlanmıştır. 2006'da IFSB ile Uluslararası Sigorta Denetçileri Derneği'nin ortak yürüttüğü yukarıda bahsi geçen dört ana temada belirlenmiş çalışma ürünü tekâfûl konularını içeren doküman üzerine bina edilen IFSB-18'den önce yayımlanmış dokümanlar, IFSB-8, IFSB-11 ve IFSB-14 olmak üzere üç standart ve bir, GN-5 (“Guidance Note”) adında 5 numaralı, Rehber Not'dur. Bu Rehber Not, tekâfûl ve retekâfûl undertaking (şirketi) işlemlerinde Dış Kredi Değerlendirme Kuruluşları (ECAIs: External Credit Assessment Institutions) tarafından derecelendirmelerin tanınması hakkındadır (IFSB-18, 2016, op. cit.).

Tekâfûl ve retekâfûl konularıyla alakalı diğer standartlar, özellikle “İslâmî Finansal Hizmetler Sunan Kuruluşlar İçin Ticârî Faaliyetlerine İlişkin Yol Gösterici İlkeler” başlıklı IFSB-9 (IFSB-9, 2009, op. cit.) ile “İslâmî Finansal Hizmetler Sunan Kuruluşlar İçin Şerî Yönetim Sistemleri Üzerine Yol Gösterici İlkeler” başlıklı IFSB-10 (IFSB-10, 2009, op. cit.) standartlarıdır. IFSB-14'ün hazırlanış ve gelişme aşamasında retekâfûl için özel bir standart hazırlanması gerektiği ile ilgili görüşler belirtilmiş, tekâfûl ve retekâfûl sektörünün karşılaştığı zorluklar göz önüne alınarak IFSB'nin Qatar, Doha'daki 11 Aralık 2013'de gerçekleşen 23. toplantısında 18 numaralı bu standardın geliştirilmesi için karara varılmıştır (IFSB-18, 2016, op. cit.). Bu dokümandaki prensipler aşağıdaki amaçları karşılama niyeti taşımaktadır:

(i) İçer dönük retekâfûl aktivitelerinin undertaking (şirket) işlemlerini gerçekleştiren tarafların operasyonel çerçevesi üzerine, RSA (Regulatory and Supervisory Authorities: “Düzenleyici ve Denetleyici Otoriteler”)’ların kurallar belirlemesi ve rehberlik etmesi için temel teşkil etmesine olanak sağlama;

(ii) Dışa dönük retekâfûl düzenlemelerinin TU (Takaful Undertaking: “Tekâfûl Şirketi”)’lar ve RTU (Retakaful Undertaking: “Retekâfûl Şirketi”)’lar tarafından kullanılmasını RSA’ların denetlemesi için temel teşkil etmesi adına ana hatlar belirleme;

(iii) RTO (Retakaful Operators: “Retekâfûl Operatörleri”)’lar, TO (Takaful Operators: “Tekâfûl Operatörleri”)’lar ve RSA’lar için, düzenlemede karşılaştıkları retekâfûl ile ilgili sorunları çözmelerine yardımcı olma adına, önerilen uygulamaları tavsiye olarak sunma.

Kaynak: (IFSB-18, 2016, op. cit.)

“İçe dönük retekâfûl aktiviteleri”, sözleşmelerinde belirtilen retekâfûl – RTU: Retakaful Undertaking – şirketlerine (veya bazı tekâfûl – TU: Takaful Undertaking – şirketlerine, çünkü bazı TU’lar tekâfûl sözleşmeleri yanında retekâfûl sözleşmeleri de yapmaktadırlar), retekâfûl hizmeti verme işlemleri manasına gelmektedir.

“Dışa dönük retekâfûl aktiviteleri”, sedanların (sigortalatan sigorta şirketi) sigortalamayı taahhüt ettikleri riskleri bertaraf etmek için retekâfûl hizmeti alma işlemleri manasına gelmektedir (IFSB-18, 2016, op. cit.).

2.4. Retekâfûl (Tekâfûl Şirketinin Sigortalanması)

1980’lerin başında oluşmaya başlayan tekâfûl sektörü, riskleri karşılama adına, retekâfûl işlemleri için ağırlıklı reasürans şirketlerine bağımlı olarak sigorta işlemlerini yürütmüşlerdir. Reasürans işlemleri konvansiyonel sigorta işlemleri gibi geneli itibariyle İslâm fıkıhçıları tarafından caiz görülmediğinden fıkıhçılar bu hizmeti almada “zaruret” prensibini öne sürerek konvansiyonel reasürans hizmet alımına cevaz vermişlerdir. III. Bölümde retekâfûl ve reasürans sedan (sigortalatan sigorta şirketi) işlemlerine değinirken bu konu incelenmiştir. Retekâfûl hizmetlerinin gelişmesi süreci içinde, özellikle Orta Doğu ülkelerinde retekâfûl hizmeti vermeye başlayan, sonradan kapanan Cidde merkezli IIRCO şirketi ve Tunus’da kurulan hem konvansiyonel sigortalama hem retekâfûl hizmetleri sunan BEST Re gibi şirketler kurulmuştur. Sonraları Asean ülkeleri olarak bilinen ülkelere Malezya, Brunei ve Endonezya çalışmalarını ortak değerlendirdikleri bir retekâfûl havuzu oluşturmuşlar ve bununla sektördeki retekâfûl ihtiyacını azaltmayı amaçlamışlardır (Htay et al., 2014, “Retakaful (Islamic Reinsurance): Historical, Shari’ah and Operational Perspectives”).

Retekâfûl de tekâfûl gibi bir risk paylaşım mekanizmasıdır. Bu sistemde katılımcılar tekâfûl operatörleri olmaktadır. Riskleri paylaşmada uygulanan prosedürler hem tekâfûl hem retekâfûl operatörleri için geneli itibariyle aynı olsa da

retakâfûl prosedürünün anlaşmalardan kaynaklanan kendine has bazı özellikleri mevcuttur. Buna ilişkin İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu 2013'de retakâfûlün tanımı şu şekilde yer almaktadır (Htay et al., 2014, "Retakaful (Islamic Reinsurance): Historical, Shari'ah and Operational Perspectives", op. cit.):

"Bir tekâfûl operatörünün yönettiği tekâfûl fonunun riskleri üzerine ikinci bir tekâfûl operatörü ile sigortalama işlemi ayarlamasıdır, tamamen ya da kısmen..."

Kaynak: (BNM, 2013, "Islamic Financial Services Act 2013", op. cit.)

Şerî hükümler açısından tekâfûlün olduğu gibi retakâfûlün de teberrû akdi olduğu görüşü bildirilmektedir. Tekâfûl katılımcılarında olduğu gibi retakâfûl katılımcıları da belli bir miktar meblağı paylaşılan risk durumlarına göre belli bir havuzda kullanmak üzere biriktirmiş olurlar. SAC (Şariat Danışma Kurulu) tarafından da onaylanan, tekâfûlde evrensel olarak kabul edilen ana prensipler, sigortalanabilir menfaat, azami iyi niyet, tazminat ve katkı payı (Insurance Info, 2009, op. cit.), retakâfûlde de geçerli prensiplerdir. Aynı prensiplerin geçerli olduğu retakâfûl işlemlerinde risklerin tanımlanması tekâfûle göre daha az net olduğu ve toptancı bir yaklaşım benimsendiği için bu prensiplerin uygulanması daha da önemli hale gelmektedir (Htay et al., 2014, "Retakaful (Islamic Reinsurance): Historical, Shari'ah and Operational Perspectives", op. cit.).

Normalde tekâfûl için ödenen katkı paylarından oluşan tekâfûl risk fonunun katılımcılara ait olması hasebiyle bunların en optimize bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Ancak, vekâlet ücreti, tazminat ödemeleri ve retakâfûl gibi giderler sebebiyle bu fonun büyük bir bölümü harcamalara gitmektedir. Özellikle risk transferi ödemesi olan retakâfûl ödemelerinin bazen riskin kendisinden daha pahalı olması sebebiyle, retakâfûl giderleri büyük bir ödeme bölümü oluşturmaktadır. Eğer tekâfûl risk fonu iyi yönetilemezse şirket için finansal durumunu kısıtlayacak tehlikeler gündeme gelmektedir (Cummins et al., 2008). Yeni gelişen bir sektör olan tekâfûl sektörü için retakâfûl şirketlerinin azlığı, sigortalanacak şeylerin dikte edilmesi, risk transferinde retakâfûl ücretlerinin reasürans şirketlerinden fazla olması gibi sonuçlar doğurmaktadır. Öte yandan retakâfûl şirketinin tazminat ödeme gibi gereklilikleri zamanında karşılayamaması gibi riskler tekâfûl operatörünün kredi ve harcamalar durumunu etkilemektedir (Yusof et al., 2011). Retakâfûl operatörünün sorumluluklarını yerine getirememesi gibi durumlarda zararı minimize etmek için Malezya Merkez Bankası retakâfûl için regüle edici rehber düzenlemeler

yayımlamıştır. Bu sebeple, tümden retek f l operatörüne bağımlı kalmak yerine tek f l operatörleri, retek f l havuzu gibi aynı etkili sonucu alacakları öngörülü tedbirler almaya yönelmelidirler (Htay et al., 2014, “Are Takaful Operators at the Sympathy of Retakaful Operators in Malaysia?”, op. cit.).

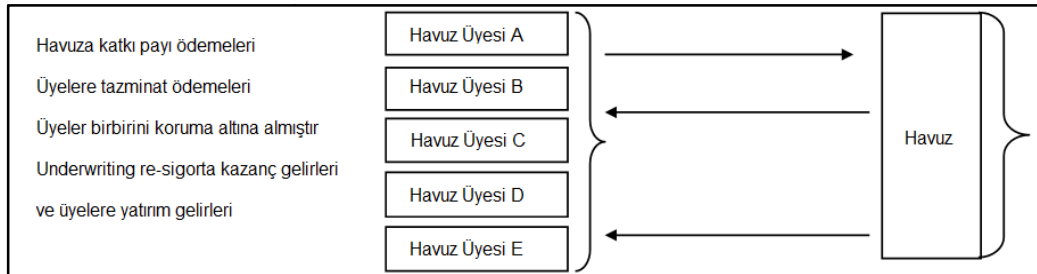
Retekâfûl operatörlerinin azlığı sebebiyle tek f l operatörlerinin adeta retek f l operatörlerinin insafına bırakılması ve tek f l operatörlerinin de alternatif risk transfer yöntemleri olmamasına binaen geleneksel reasürans hizmeti kullanmak zorunda kalması sebebiyle başka yöntemlerin araştırılması gündemdedir. Tek f l operatörlerinin risk transfer yöntemleri ile ilgili alternatif bir metod sunma girişimi olan havuz sistemi için Htay et al. (2014, “Retakaful Pool Framework for Takaful Operators in Malaysia: Experts’ Opinions”), yayımlanan çalışmasında retek f l havuz sistemi ve bu havuzun oluşturulmasıyla ilgili bulguları ve belli bazı uzmanlarla da görüşmeler yaparak edindiğı bilgileri paylaşmış ve sektör uzmanlarının görüşüne sunmuştur. Yapılan sözleşmeler itibariyle retek f l havuzu kurulabilecek bazı kontrat  eşitleri aşağıda belirtilmiştir:

- Farklı tek f l operatörlerinin, her bir operatörün havuz sermayesine katkı yapacağı şekilde, aralarında kurduğı M ş reke (*Musharakah*) kontratı.
- Tek f l operatörlerinin retek f l havuzunu yönetmek üzere atanan havuz yöneticisi ile aralarında kurduğı vekâlet kontratı.
- Tek f l operatörlerinin, gerekli “retro-tek f l (geriye dönük tek f l sigortalama işlemleri)” plasmanlar dâhil belirli tek f l sorumluluklarına karşı ortak garanti gayesi taşıyan, asıl tek f l katkı paylarının bir kısmını retek f l havuz fonuna ortak katkı yapmak üzere aralarında anlaştıkları teberr  kontratı.
- Retekâfûl havuz fonunun yatırımları için tek f l operatörleriyle havuz yöneticisinin aralarında anlaştıkları mudaraba kontratı.
- Retekâfûl havuz fonunun artan eksedan (bakiye) kısmından teşvik olarak verilmek üzere tek f l operatörleriyle havuz yöneticisinin aralarında anlaştıkları c ale kontratı.

Kaynak: (Htay et al., 2014, “Retakaful Pool Framework for Takaful Operators in Malaysia: Experts’ Opinions”, op. cit.)

Özellikle doğal afetler, nükleer riskler, enerji ve sağlıkla ilgili riskler gibi büyük ve altından kalkılması güç tazminat durumlarını karşılamada faydalı olabilecek retakâfûl havuzu metodunun konvansiyonel reasürans havuzu metodunda olduğu gibi uygulanabileceği uzmanlar tarafından belirtilmiştir. Reasürans havuz metodu, belli bir sayıda sigortacının belli bir sigorta işini otomatik olarak merkezi bir dernek kuruluşa devretmesi ve bu sigorta işini kendi aralarında belli oranlarda paylaşması olarak tanımlanabilir (Golding, 1987). Kurulan havuz, tüm sigorta işi için fix bir pay şeklinde olabileceği gibi, ihtiyatî fix olarak rezerve tutulan miktar üzerinden veya arta kalan eksedan (bakiye) ödenme şeklinde ya da üzerinde anlaşılmış hasar fazlası reasüransı şeklinde de olabilir. Primler, hasar ödemeleri (tazminatlar) ve harcamalar kadar kârlar ve hesap açıkları da, havuz üyeleri arasındaki “havuz” anlaşmasında belirtilen oranlarda, anlaşılan miktarlar üzerinden paylaşılmaktadır (Schwepcke, 2004). Bu türden reasürans havuz örneği bir oluşum Malezya’da mevcuttur. Sigorta düzenleyici otoriteler tarafından, piyasadan araç sigortalama noktasında zorluk çekenlerin yaşadığı sıkıntı üzerine, yerli sigorta firmalarından motorlu taşıtlar için yüksek risk havuzu oluşturulmasının talep edilmesi üzerine *Malaysian Motor Insurance Pool* (MMIP) (“Malezya Motor Sigorta Havuzu”) kurulmuştur. Bu kuruluş kolektif olarak üye Malezya sigorta kuruluşlarına aittir ve üçüncü parti bir kuruluş tarafından yönetilmektedir. Havuzun kendisi bir sigorta şirketi değildir, üye sigorta şirketleri tarafından sigorta işlemlerinin yapılması için bir organdır. Basit bir havuz sistemi açıklaması Grafik 1’de yer almaktadır.

Grafik 2.4: Sigorta Havuz Mekanizması

Kaynak: (Htay, Sheila Nu Nu, Mustapha Hamat, Wan Zamri Wan Ismail, Syed Ahmed Salman: “Retakaful Pool Framework for Takaful Operators in Malaysia: Experts’ Opinions”, Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology 7(21), 4530-4534, 2014, DOI: 10.19026/rjaset.7.829, ISSN: 2040-7459, e-ISSN: 2040-7467, Maxwell Scientific Publication Corp., 2014, (Çevrimiçi) <http://irep.iium.edu.my/31789/2/Retakaful%20pool%20framework%20for%20Takaful%20operators%20in%20Malaysia.pdf>, <http://www.maxwellsci.com/msproof.php?doi=rjaset.7.829>, 31 Mart 2019.)

2.4.1. Retekâfûl Operasyonel Modelleri

Uygulama bakımından aynı temel sözleşmeleri barındırdıklarından retekâfûl sözleşmeleri tekâfûl sözleşmelerine benzer niteliktedir. Frenz & Soualhi op. cit. (2010)'nin belirttiğine göre prensipte vekâlet modeli kullanan bir tekâfûl şirketi mudaraba modeli kullanan bir retekâfûl şirketinden hizmet alabilir. Bu da demektir ki farklı modeller işleten taraflar retekâfûl işlemleri gerçekleştirebilirler. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, işin bir kısmında reasürans şirketinin devreye girmesiyle oluşacak Şerî uyumsuzluk durumunun ortaya çıkmasıdır. Değişik sigortalama ihtiyaçlarından kaynaklanan sigortaya göre, genel veya aile (hayat) tekâfûlü olma durumu ve buna göre değişiklik göstermesi de dikkat edilmesi ve incelenmesi gereken hususlar arasındadır (Yuhasni Mohamed Yusuf, 2011).

Temel olarak tekâfûl için de uygulanan, saf vekâlet ve saf mudaraba olmak üzere, iki çeşit şeriat uyumlu retekâfûl modeli mevcuttur. Günümüzde bu iki temel yapı daha da gelişmiş, bunun yanında modifiye vekâlet ve vakıf gibi hibrit modeller de ortaya çıkmıştır. Son zamanlarda Malezya Merkez Bankası tarafından atanan ISRA'dan bir grup akademisyenin yaptığı araştırmadan sonra önerdiği, vedîa adında bir model de sunulmuştur. Uygulamada oluşan farklılıklar, şerî olarak danışılan kişi veya kurulların dînî yorumlarındaki ve inanışlarındaki farklılıklarından kaynaklanmaktadır (Yuhasni Mohamed Yusuf, 2011, op.cit.).

2.4.1.1. Saf Mudaraba Retekâfûl Modeli

Retekâfûl için uygulanan saf mudaraba modeli, tipik bir tekâfûl operatörünün uyguladığı saf mudaraba modelinin bir kopyasıdır. Kâr paylaşım esasına dayalı emek-sermaye ortaklığı olan mudaraba modelinden uyarlanan bu modelde, katkı paylarıyla sermayeyi sağlayanlar (rabbul-mâl) sigortalanmak isteyen katılımcılar (tekâfûl operatörleri) olmakta, işleten (mudarip) de hem katılımcıların risk fonunu hem de katılımcıların yatırım fonunu idare eden retekâfûl operatörü olmaktadır. Saf mudaraba kontratı altında, hem yatırım kârlarının hem underwriting (sigorta poliçesi) işlemleri kârının taraflarca hangi oranda paylaşılacağı belirtilmelidir. Retekâfûl operatörü, risklerin ve yatırım fonlarının idaresinden elde edilen gelirlerden sonra kendisine kâr ödemesi yapıldığı için, katılımcı tekâfûl operatörlerinden öncesinde ücret alamayacaktır (Yuhasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

Saf mudaraba modelinin uygulanmasında underwriting (sigorta poliçesi) işlemlerinden artanın katılımcı tekâfûl ve retekâfûl operatörleri arasında paylaşımıyla alakalı olarak, Bahreyn, Kuveyt, Katar ve Pakistan gibi ülkelerden bazı akademisyenlerin, underwriting gelirin tam net açıklanmadığı hususunda itirazları olmuştur. Frenz & Soualhi op. cit. (2010)'nin açıklamalarına göre bu modelle ilgili şerî prensiplere ters düşen üç ana teknik konu mevcuttur. Birincisi, “underwriting kârı” teriminin kullanılması mevzudur. Böyle bir kârın olmadığını, underwriting işlemlerinde artan kısım için, özellikle hiçbir meblağın kalmadığı durumlarda tutarın ya yatırım miktarına ya da katkı paylarına eşit olmasını sorgulamakta ve buna teknik olarak “kâr” yerine “eksedan (bakiye)” denilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Şerî prensiplere aykırı olduğu söylenen diğer bir mevzu “karz-ı hasen” (karşılıksız, faizsiz borç) hususudur. Underwriting (sigorta poliçesi) işlemlerinin açık vermesi ya da sermaye kayıplarında sedan (sigortalatan sigorta şirketi) için karşılıksız borç sağlama durumu ortaya çıktığında durum karışmaktadır, çünkü sermayeyi sağlayan zaten sedandır. Bir diğer husus da sermaye kaybının toplanan katkı paylarından büyük olma durumudur. Sedanlar tarafından sağlanan sermaye, katkı miktarları kadar bir oranla sınırlı olduğundan tazminat ödemelerinin kim tarafından gerçekleştirileceği tartışma konusudur, çünkü sermaye işleten olan mudaribin tazminat ödemesinin şerî prensiplere aykırı olduğu bildirilmektedir.

Underwriting (sigorta poliçesi) kârının saf mudaraba modelinde paylaşılabilmesi durumunun modifiye edilmiş mudaraba sistemiyle aşılması İslâm fıkıhçıları tarafından alternatif çözüm olarak görülmektedir. Modifiye edilmiş mudaraba modelinde, yatırım gelirin tekâfûl fonuna kanalize edilmesiyle operatörlerin katılımcılarla fondan arta kalan kârı paylaşması mümkün kılınmaktadır. Riskin fiyatlandırılmasında yüksek fiyatlandırmanın önüne geçmede ve piyasada rekabette bu modelin etkili olduğu söylenmektedir. Bu modelin etkisinin kısa dönemli olmasına binaen daha çok genel tekâfûlde olduğu, aile (hayat) tekâfûlü gibi uzun dönemli uygulamalarda da etkisinin görülmesi gerekliliği bildirilmiştir (Yahasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

2.4.1.2. Saf Vekâlet Retekâfûl Modeli

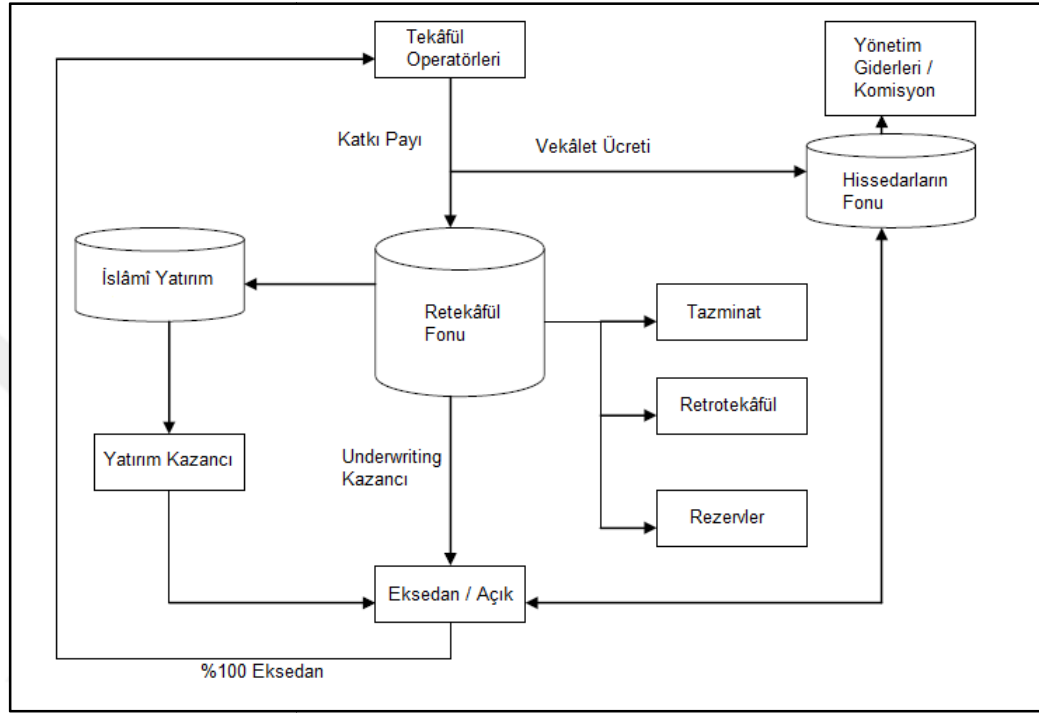
Vekâlet terimi, tekâfûl uygulamalarında olduğu gibi, bir tarafın diğer tarafı vekil tayin ederek ilgili taraf adına ekonomik faaliyetlerde bulunmak üzere yaptığı acenta sözleşmesidir. Daha açık bir ifadeyle tarif etmek gerekirse, bir girişimcinin belli ekonomik aktiviteleri gerçekleştirmek üzere belli bir ücret karşılığında onun uzmanlığından yararlanılması olarak açıklanabilir, ama bu girişimci sermayeden elde edilen kâr ya da oluşan zarardan sorumlu olmayacak ve bu durumda kendi harcamalarını kendisi karşılıyor olacaktır (Zainal Abidin, 2008).

Saf vekâlet modeli, retekâfûl katılımcılarının retekâfûl fonuna birbirlerinin zararını ortak tazmin etmek üzere bağış ya da teberrû ödemesi yapmalarıyla işler. Acente sistemi gibi işleyen bu tür vekâlet sistemi belli bir ücret ödenmesini zorunlu kılar ve buna da vekâlet ücreti denmektedir. Vekâlet ücreti retekâfûl şirketi hissedarlarına kanalize edilir, bu ücretin bir kısmı yönetim giderleri ve edinim (iktisap) giderleri olarak kullanılır.

Retekâfûl fonu, oluşacak tazmin giderleri için ana fondur, fakat fonun bir kısmıyla sigortalama giderleri karşılanır ve bir kısmı da rezerv için tutulur. Belirtmek gerekir ki mali yılın sonunda underwriting (sigorta poliçesi) ve yatırım işlemlerinden kalan miktarın tamamı retekâfûl katılımcılarına iade edilir.

Underwriting (sigorta poliçesi) işlemlerinin açık vermesi durumunda hissedarların fonundan faizsiz borç (karz) işlemiyle fona katılım yapılır. Bu sistemi günümüzde de işleten bir şirket örneği Malezya'daki Swiss Retekâfûl şirkettir. Sheikh Taqi Usmani rehberliğinde dünya çapında kabul gören bir sistem olduğunu iddia etmektedirler (Yahasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

Grafik 2.4.1.2: Saf Vekâlet Retekâfûl Modeli

Kaynak: (Yuhasni Mohamed Yusuf, Rosmi: "Revisiting and redefining the concept of retakaful and the viability of its model in Malaysian Takaful industry", Business & Management Quarterly Review, 2(4), p. 20-32, 2011, ISSN: 2180-2777, (Çevrimiçi) http://ir.uitm.edu.my/5856/1/AJ_ROSMI%20YUHASNI%20MOHAMED%20YUSUF%20BMQR%2011%201.pdf, 31 Mart 2019.)

Frenz & Soualhi op. cit. (2010)'nin bildirdiğine göre vekâlet modelinin mudaraba modeline göre avantajı, belli bir gelir kaynağının oluşması ve ödeme önceden alındığı için bunun, yönetim ve edinim giderlerini karşılamada anında kullanabiliyor olmasıdır. Burada retakâfûl fonunu işletenin dikkat etmesi gereken husus vekâlet ücretini yüksek tutmaması ve bu sebeple oluşturulan retakâfûl sistemini etkisiz ve işlemez hale getirmemesidir. Ne var ki vekâlet ücretinden başka bir gelirin de olmaması uzun vadede şirketin işletilmesini zorlaştırabilmektedir. Saf vekâlet modeli için teberrû olarak nitelendirilen retakâfûl fonunun mülkiyetiyle ilgili belirsizlik durumunun şerî olarak problemlili olduğu ve bu konunun daha çok fondan artan eksedanın (bakiyenin) paylaşımı ile alakalı olduğu bildirilmektedir. Çözüm sunma adına kontratta, feragat cümlesi içeren koşullu katkı ödemesi ifadesi kullanma ve vedîa modeli önerilmektedir (Yuhasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

2.4.1.3. Vekâlet Vakıf Retekâfûl Modeli

Yukarıda da belirtildiği üzere saf vekâlet modelindeki teberrû fonunun mülkiyetiyle ilgili şerî problem olduğu vurgulanmakta, İslâm âlimleri ve akademisyenler tarafından fonun şerî durumu tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Çoğunlukla Pakistan'da kullanılan model olan vakıf modeli, vekâlet modelinin ön ödemeli vekâlet ücreti cazibesi ile mudaraba modelinin yatırım özelliklerinin beraber kullanımı ve bu iki modelin birleşimiyle oluşan bir model üzerine bina edilmiştir.

Vakıf, İslâm'da bir Müslüman'ın başka bir Müslümanın kullanımına adadığı malların mülkiyeti ile ilgilenen dini bir kurumdur. Herhangi bir mal vakıf olarak ilan edildiği andan itibaren malın önceki sahibi o mal ile ilgili bir mülkiyet hakkı iddia edemez duruma gelmektedir (Daud et al, 2011).

Uygulamada vakıf modelinin tekâfûl işlemlerinde kullanımı, vekâlet ve mudaraba modellerinin hibrit kullanımıyla (Frenz & Soualhi, 2010, op. cit.). Bu modelin retakâfûl işlemlerinde kullanımı ise başka bir ilgi konusudur. Retakâfûl hissedarlarının vakıf fonu oluşturmak üzere ana sermaye sağlamalarının gerekli olduğu ve retakâfûl katılımcılarının da sonrasında fon üyesi olduğu bir uygulamadır.

Sağlanan ana sermaye, retakâfûl operatörünün vakıf anlaşması kurallarına göre işletilir ve operatörün şerî kurulunun tavsiyesine göre belirlenir. Teknik olarak retakâfûl fonu ana sermayeyi oluşturmaktadır. Dolayısıyla fonun eksik kalması sebebiyle faizsiz borç alma durumuna gelme riski azaltmaktadır.

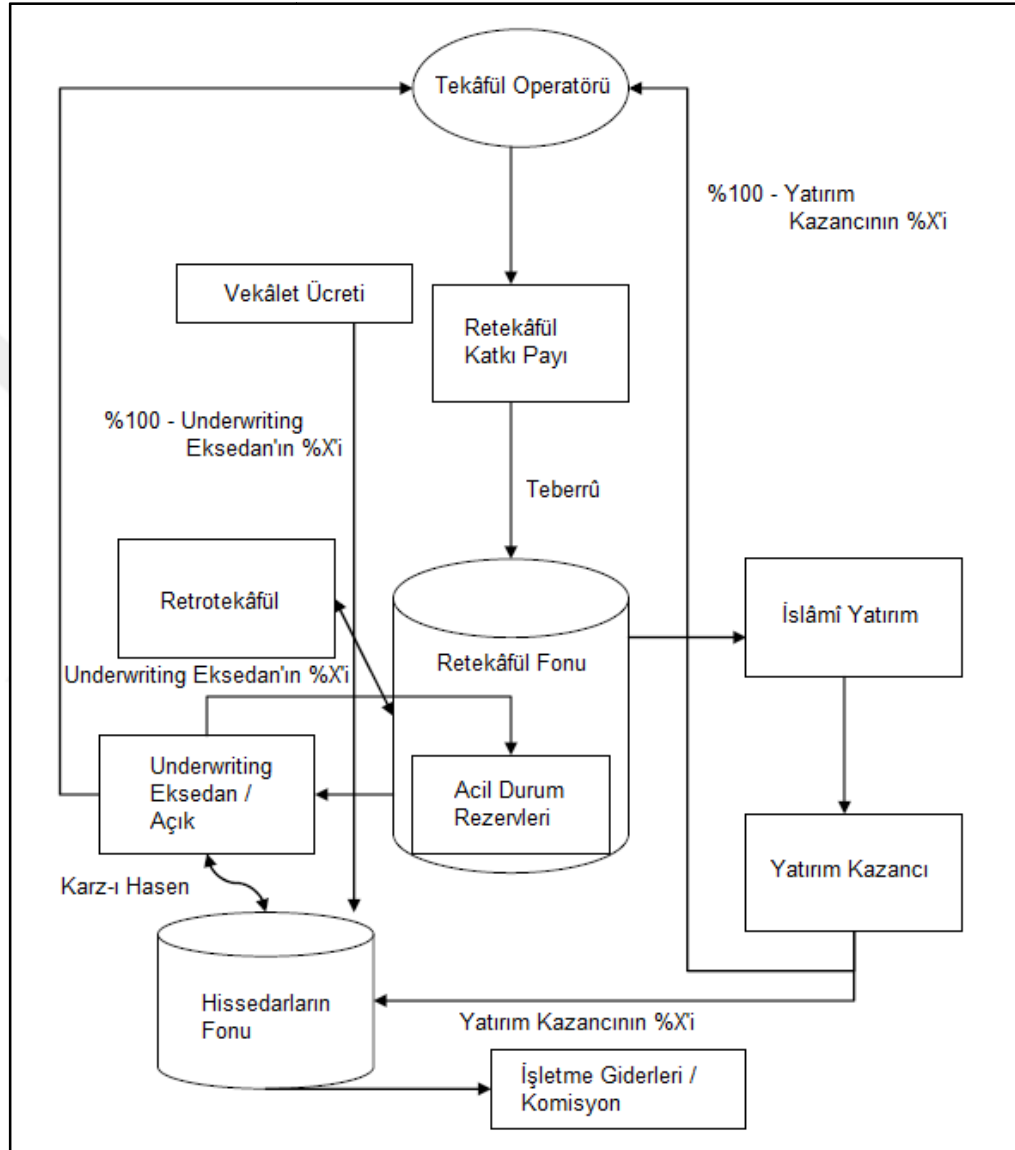
Frenz & Soualhi (2010, op. cit.)'ye göre vakıf modelinin kabul edilebilir olma durumu kesin değildir. Bunun sebebini ise fonun ve fon yönetiminin ayrı tüzel kişilikler olarak hareket etmelerinin konvansiyonel tüzel kişilik tanımı ile çelişki oluşturması olarak açıklamaktadır (Yahasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

2.4.1.4. Modifiye Edilmiş Vekâlet / Hibrit Vekâlet Mudaraba Retekâfûl

Modeli

Türkçeye hibrit (karma) model olarak geçen modifiye edilmiş vekâlet modeli ya da hibrit vekâlet mudaraba modeli, vekâlet modeli ile mudaraba modellerinin en iyi taraflarının alındığı bir model olarak günümüz İslâm âlimlerinin çoğu tarafından en efektif şerî uyumlu retekâfûl modeli olarak kabul edilmektedir. Vekâlet ücreti ödemesi katılımcıların fonundan veya teberrû fonundan katılımcılar tarafından yapılmış olmaktadır. Ödenen vekâlet ücreti retekâfûl operatörü tarafından yönetim ve diğer giderleri karşılamak üzere hissedarların fonuna kanalize edilmektedir. Retekâfûl fonuna aktarılan katılımcıların katkı payları için Frenz & Soualhi op. cit. (2010), farklı tekâfûl portfolio işlemleri için ayrı retekâfûl fonlarının kullanılabileceğini önermişlerdir. Tekâfûlde işletilen tazminat ödemelerinde olduğu gibi retekâfûl ödemelerinde de tazminatlar retekâfûl fonundan karşılanır fakat sigortalanan riskin doğasına bağlı olarak retro-tekâfûl (geriye dönük, risk oluşumu sonrası) plasman ödemeleri de ortaya çıkabilmektedir. Hibrit modelde kullanılan bir uygulama da underwriting (sigorta poliçesi) yıllık oranda açık oluşmasına karşın tutulan ihtiyâtî rezervin bir tampon görevi görmesidir. Retekâfûl fonundan arta kalan eksedandan (bakiyeden) oluşan bu ihtiyâtî rezerv yeterli olmazsa faizsiz borç ekleme işlemleri gündeme gelmektedir. Son eksedan tutarı, retekâfûl sözleşmesinde anlaşılan orana göre, retekâfûl katılımcıları ve tutulan ihtiyâtî rezerv arasında paylaştırılmaktadır. Malezya'da modifiye edilmiş vekâlet modeli underwriting (poliçe) eksedanlarının sedanlar (sigortalatan sigorta şirketi) ve retekâfûl operatörleri arasında paylaşımına izin vermektedir. Fakat bu hususta AAOIFI ("Accounting and Auditing Organisation for Islamic Financial Institutions": "Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu") standartları ile Malezya Merkez Bankası'nın Şerîat Danışma Kurulu görüşleri arasında bazı tutarsızlık ve uyumsuzluklar mevcuttur. AAOIFI standartlarında eksedanların özellikle sadece katılımcılara ait olduğu vurgulanmıştır (AAOIFI, 2010). Malezya Merkez Bankası taslak tekâfûl operasyonel çerçeve kanunda (BNM, 2013, "Guidelines on Takaful Operational Framework", op. cit.) operatöre %20'ye kadar yatırım fonundan, %50'ye kadar da underwriting eksedandan pay almaya hak tanıdığı açıkça görülmektedir. Malezya dışında operatörlerin eksedan paylaşımına izin verildiği ülkeler; Suudi Arabistan, Brunei, Endonezya, İran ve Labuan'dır (Yuhasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

Grafik 2.4.1.4: Modifiye Edilmiş Vekâlet Retekâfûl Modeli

Kaynak: (Yuhasni Mohamed Yusuf, Rosmi: "Revisiting and redefining the concept of retakaful and the viability of its model in Malaysian Takaful industry", Business & Management Quarterly Review, 2(4), p. 20-32, 2011, ISSN: 2180-2777, (Çevrimiçi) http://ir.uitm.edu.my/5856/1/AJ_ROSMI%20YUHASNI%20MOHAMED%20YUSUF%20BMQR%2011%201.pdf, 31 Mart 2019.)

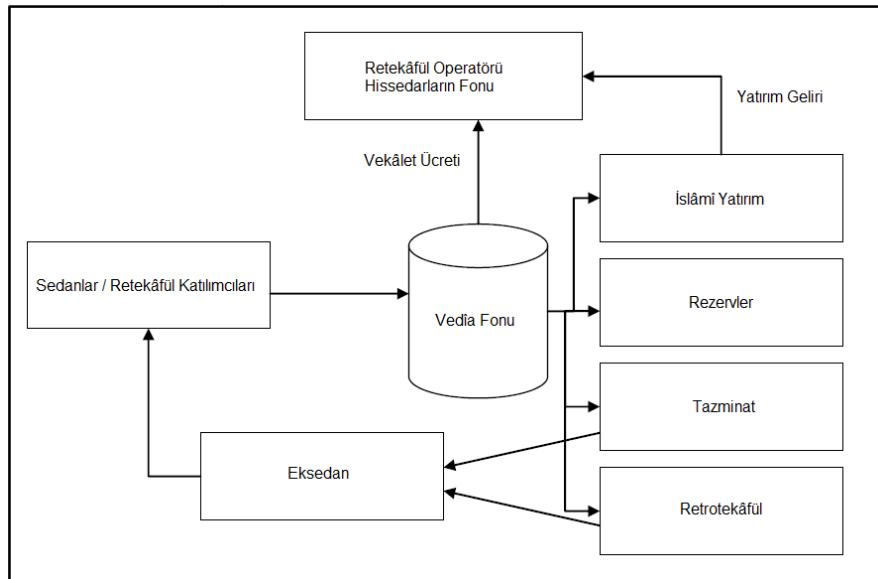
Önümüzdeki süreçte âlimlerin underwriting (poliçe) eksedanı (bakiyesi) paylaşımı konusundaki görüş ayrılığının nasıl çözüleceği merak konusudur. Tüm dünyadan âlimlerin ortak görüşüyle desteklenen sağlam bir görüş sergilenmesi beklenmektedir.

Bununla beraber uluslararası tekâfûl sektöründe daha fazla kabul görmesi beklenen, teminat ile korunma (garantili emanet işlemi) manasına gelen (Bankersofislamic, 2017) “vedîa yed el-zamana” (Al-Wadiah yad Dhamanah) adında bir alternatif önerilmektedir (Yuhasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

2.4.1.5. Vedîa (Teminatlı) Retekâfûl Modeli

Vedîa modeli temelde, bir tarafta mûdî (tevdî eden, emanet veren) bir tarafta yediemin (saklayıcı, emanet alan) bulunan bir vedîa (teminat) anlaşmasıdır. Bu anlaşmada mülkünü teslim eden için malını teminatlı bir şekilde emanet etme gayesi mevcuttur. “Vedîa yed el-zamana”, emanet ve garanti anlaşmaları olarak iki ayrı kontrat içeren bir vedîa işlemidir. Vedîa kontratı ile birleştirilen “zamana” (garanti) işlemi kontratı, garantili emanet korunması konsepti sonucunu doğurmaktadır. Retekâfûl katılımcıları vedîa fonuna katkı paylarını yatırırlar ve bu katılımcılar retekâfûl operatörü olarak fonun yönetilmesine katkı yaparak yönetimde rol alırlar ve bunun karşılığında da vekâlet ücretinin bir kısmını alırlar. Toplanan fon “zamana” konsepti temel prensibine uygun olarak garantili bir şekilde yatırıma yönlendirilir. Fondan elde edilen kârları retekâfûl operatörü, rezervler, net retro-tekâfûl (geriye dönük sigortalama) ve tazminatlar düşüldükten sonra, eğer varsa kalan eksedan (bakiye) kısmı katılımcı sedanlara (sigortalatan sigorta şirketi) dağıtılır (Yuhasni Mohamed Yusuf, 2011, op.cit.).

Grafik 2.4.1.5: Vedîa Retekâfûl Modeli

Kaynak: (Yuhasni Mohamed Yusuf, Rosmi: "Revisiting and redefining the concept of retakaful and the viability of its model in Malaysian Takaful industry", Business & Management Quarterly Review, 2(4), p. 20-32, 2011, ISSN: 2180-2777, (Çevrimiçi) http://ir.uitm.edu.my/5856/1/AJ_ROSMI%20YUHASNI%20MOHAMED%20YUSUF%20BMQR%2011%201.pdf, 31 Mart 2019.)

Vedfa modeliyle, şerî prensiplere uyulduğu, tüm tekâfûl sektörü piyasaları için uyumlu olduğu, şeffaf olduğu ve doğasında karşılıklı kooperatif şeklinde işbirlikliği barındırdığı, bu sebeple de şerî gerekliliklerin karşılandığının kanıtlandığı ileri sürülmektedir. Malezya Merkez Bankası (BNM) ve MNR ("Malaysian National Retakaful": "Malezya Milli Retekâfûl") şirketi tarafından ISRA'dan bir grup âlim bu modeli geliştirmek üzere atanmıştır. Bu model ile, önceden bahsedildiği üzere AAOIFI ile tartışma konusu olan underwriting (poliçe) eksedan (bakiye) konusunun aşılmış olması sebebiyle, tekâfûl operatörlerinin hizmet sahasının dünyada daha fazla genişleyeceğini iddia etmektedirler. Yakın gelecekte tam manasıyla bu modelin tüm işlemlerde MNR tarafından kullanılmasının ne kadar etkili olacağı kayda değer bir gelişme olacaktır. Hâlihazırda bundan önceki kullanılan model modifiye edilmiş vekâlet modelidir. Frenz & Soualhi op. cit. (2010), "vedfa yed el-zamana" modelinin vekâlet retakâfûl modeli ile birleştirilmesi olarak kullanılan bu modelin AAOIFI standartları ile uyumlu olması ve teberrû fonunun sahipliği mevzusunun açıkça belirtildiği tek model olması sebebiyle, sektörde uygulanabilir modeller arasında olduğunu ileri sürmüşlerdir (Yuhasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

2.4.2. Retekâfûl İle İlgili Bazı Meseleler

Uygulanan farklı retakâfûl modelleri göz önüne alındığında faizsiz borç (karz-ı hasen) mevzuunda hem katılımcıların hem de retakâfûl operatörlerinin bilgi sahibi olup uygulayabileceği, İslâm âlimleri tarafından net bir açıklama sunulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Retekâfûl katılımcıları tarafında oluşabilecek fırsatçı davranışlar sonucunda ödenmesi olanaksız faizsiz borçların ortaya çıkması hususunda tedbir alınması gerekmektedir. Bu konuda retakâfûl operatörlerine ciddi tepkiler ve eleştiriler yapılmaktadır. Karz-ı hasen hususunda özellikle ileri derecede değişken yapıdaki sektörlere yönelik retakâfûl operatörlerinin risk yönetimi için daha ileri çalışmaların yapılması gerekmektedir (Yuhasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

Üzerinde durulması gereken diğer bir konu ise dünya çapında tartışılan ve henüz bir konsensüs oluşmamış olan underwriting (poliçe) eksedanın (bakiye) paylaşılması konusudur.

Bu konu, yukarıda bahsedildiği üzere AAOIFI ve BNM Şariat Danışma Kurulu'nun farklı yorumlamalarına, dolayısıyla firmaların farklı retekâfûl modeli seçmelerine sebep olmakta ve aynı zamanda ülke olarak Malezya'daki retekâfûl şirketlerinin uluslararası piyasada pazarlama faaliyetleri yürütmelerini zorlaştırmaktadır. Her ne kadar vedîa modeli alternatif olarak sunulsa da kurallar açısından ana hatları henüz standardize edilmemiş olduğundan Malezya'daki retekâfûl operatörlerinin sektörü hangi tarafa yönlendireceği muammadır (Yahasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

Ayrıca değerlendirilmesi gereken önemli bir konu da retekâfûl operatörleri için ERM (Enterprise Risk Management: "Kurumsal Risk Yönetimi") çalışmalarının yapılması konusudur. Sektör için önemli risklerden olan, karz-ı hasen sağlanması, İslâmî yatırımların erişilebilir olması, ödeme gücü ve risk bazlı sermaye, derecelendirme, rezervler ve şerî uyumluluk riski gibi diğer retekâfûl uygulamalarına özgü riskler, tüm regülatörler tarafından kabul edilen bir standart ERM çerçevesi içinde ele alınmalıdır. Dahası, uygulanan farklı retekâfûl modelleri için farklı ERM çerçeveleri uygulama girişimleri mutlaka denenmelidir, çünkü her model farklı risk düzeylerinde faaliyet göstermektedirler (Yahasni Mohamed Yusuf, 2011, op. cit.).

2.5. Mikrotekâfûl

Uygulama olarak mikrotekâfûl, tekâfûl uygulamalarının işçi sınıfı diye de tabir edilen düşük gelirli kişi ve ailelere ve sigortalanma hizmetlerinden bir şekilde mahrum olan kimselere de ulaştırılması şeklinde anlaşılabilir. Bahsedilen kesim için finansal koruma sağlanması açısından ulaşılması gerekenler normal bireyler olabileceği gibi sigorta sektörünün müşteri kitlesi dışında tutarak hizmet götürmediği şirketler de olabilir. Akhtar Khan (2016) mikrotekâfûl, "uygun maliyetle sosyal hizmetlerden mahrum kişilere ve işçi sınıfından insanlara, mavi yakalara, Şerî temelli koruma sağlayan bir mekanizma", olarak tanımlamaktadır (ISRA, Thomson Reuters & IRTI, 2018). IFsb'nin Kasım 2015 tarihli yayımladığı Issuance Issues in Regulation and Supervision of Microtakaful (Islamic Microinsurance): "Mikrotekâfûl (İslâmî Mikrosigorta) Yönetmeliği ve Denetimi ile İlgili İhraç Sorunları" adlı çalışmada karşılıklı yardım ilkelerine bağlı kalınarak IFsb-8 (IFsb-8, 2009, op. cit.) yayımında bahsedilen tekâfûl tanımı ile uyumlu bir şekilde, mikrotekâfûl tanımına şu şekilde yer vermiştir:

“Mikrotekâfûl mikrosigortanın İslâmî karşılığıdır ve hem aile (hayat) hem genel formları mevcuttur. Teberrû (bağış), Teâvün (karşılıklı yardımlaşma) ve Ribâ'nın (faizin) Yasaklanması temel prensipleri üzerine kurulu, belirli risklerden doğan kayıplar için bir grup katılımcının birbirlerini ortak desteklemek üzere aralarında anlaştıkları, bir ortak garanti girişimidir. Mikrotekâfûl, tekâfûl/sigorta düzenleyici ve denetleyici otoriteler ya da başka sorumlu herhangi bir ulusal hukuki yetki sahası içindeki düzenleyici ve denetleyici otorite gibi farklı otoriteler tarafından düzenlenen ve denetlenen, (çoğunlukla genel Tekâfûl Şartları ve Koşulları dışında tutulan) geneli itibarıyla nüfusun düşük gelirli ve temel sosyal haklardan yoksun kesimlerine sunulmaktadır.”

Kaynak: (IFSB & IAIS, 2015)

IFSB'nin Mart 2014'te Brunei'de gerçekleşen 24. toplantısının ardından mikrotekâfûl ile ilgili bir çalışma yapılması kararlaştırılmış ve yukarıda adı geçen doküman Kasım 2015'te yayımlanmıştır. İlgili dokümanda, tanım, karşılaştırmalar ve mikrotekâfûl modelleri dâhil mikrotekâfûlü düzenleyici ve denetleyici çerçeve bir taslak oluşturularak detayları alt başlıklar halinde paylaşılmıştır (IFSB & IAIS, 2015, op. cit.). Mikrosigorta ürünlerinin sigorta ürünlerine benzer olması beklenir fakat ilgili kesim için ihtiyaçların farklı olması göz önünde tutulup ona göre ürünler sunulması gerektiği dile getirilmiştir (Biener & Eling, 2012). The Consultative Group to Assist the Poor 2003'teki mikrosigorta tarifinde buna değinmiştir (Mohamad Puad, 2017). Ingram ve McCord (2011)'a göre mikrosigorta tarifi ilk defa, Dror ve Jacquier (1999) tarafından 1999'da yayımlanan Microinsurance: Extending Health Insurance to the Excluded: “Mikrosigorta: Dışlanan (Kesime) Sağlık Sigortası Ulaştırma” adlı makalenin bir bölümünde geçmektedir. “Mikro” ile normalde ulusal sigorta planlarının dışında ve daha küçük seviyede kalan toplumun ilgili bölümünün refah seviyesi tarifi yapılırken, “sigorta” ile kullanılan ekonomik enstrümana atıf yapılmaktadır. Bugün oluşan tarif ise toplumun ilgili kesimi için tanımlanan tariflerin toplamından oluşmaktadır. İslâmî karşılığı olduğu kabul gören mikrotekâfûl için ise Malezya özelinde Eylül 2010'da Merkez Bankası toplumun dar gelirli kesimine mikrotekâfûl poliçeleri, tıbbi ve emeklilik ürünleri sunmak üzere tekâfûl operatörlerine çağrıda bulunmuştur (Mohd Rom & Abdul Rahman, 2012). Dar gelirli ve fakir kesim finansal korunmadan yoksun ve sigorta sektöründe en çok görmezden gelinen kesimdir. Malezya'nın 2011 tarihli The Tenth Malaysia Plan: “Onuncu Malezya Planı” adlı yayımında ülkenin her kesiminden insanlara özellikle de dar gelirliyle daha fazla hizmet götürme gayesi taşındığı bildirilmiştir. Mikrotekâfûl poliçesi olarak ilk hizmetin ise 1997'de Lübnan'da verildiği bilinmektedir (Mohamad Puad, 2017, op. cit.).

Malezya Merkez Bankası 18 Nisan 2016'da lisanslı sigorta acenteleri ve lisanslı tekâfül operatörleri için Microinsurance and Microtakaful: "Mikrosigorta ve Mikrotekâfül" adlı bir müzakere dokümanı yayımlamıştır. Bu müzakere dokümanının oluşmasında Merkez Bankasının 22 Eylül 2015'te sektörden alınan geribildirim üzerine oluşan düşüncelerin paylaşılmasının etkisi olduğu bildirilmiştir.

Malezyanın yüksek-gelirli ülke haline gelme 2020 Vizyonu öngörüsünce The Financial Sector Blueprint 2011-2020: "2011-2020 Finansal Sektör Planı", finansal denge ve istikrarı yakalamada finansal erişim ve tabana yayılmanın önemine değinmektedir.

Malezyanın vizyon ilkelerinden olan sigorta hizmetlerini tüm vatandaşlara ulaştırma girişimleri kapsamında Merkez Bankası, mikrosigorta/mikrotekâfül piyasasını geliştirmek ve uygun ürünlerin kademeli bir şekilde hayata geçirilmesini sağlamak üzere düzenleyici çerçeve yasa taslağı yayımlamıştır. Sigorta acenteleri ve tekâfül operatörleri başta olmak üzere sektörün tüm ilgililerine bahsedilen türde ürünler geliştirmek üzere ilgili müzakere dokümanına katkıda yapmaları için çağrıda bulunmuştur.

İlgili dokümanda düzenleyici çerçeve taslağın detayına ve sunulabilecek ürünlerle ilgili bilgilendirme detaylarına yer verilmiştir. Amacını dar-gelirli haneler için finansal korumayı sağlayan sigorta ve tekâfül ürünlerine erişebilecekleri ve maddi olarak güç yetirebilecekleri imkânlar sağlama olarak tanımlayan doküman, arzı sektörün sunduğu kalitede yarışan istikrarlı ve ihtiyaca dayalı ticârî sigorta ürünleri olarak, talebi ise dar-gelirli hanelerin kendi sigorta ve tekâfül ürünlerini kendilerinin talep etmeleri olarak tarif etmektedir (BNM, 2016, "Microinsurance and Microtakaful – Discussion Paper").

Mikrosigorta ve mikrotekâfül ürünlerinin Malezya'da gelişmesi birçok sebepten ötürü mümkün görünmektedir. Toplumun aktif finansal hizmet kullanıcıları olması ve hem fiziksel hem dijital hizmet noktalarına iyi bağlı durumda bulunmaları sebebiyle bu hizmetlere hazır olduğu belirtilmektedir.

Merkez Bankası'nın yaptığı 2015 ve 2016 yıllarındaki yayımlarda bildirilen raporlarda Malezya nüfusunun %92'sinin mevduat hesabının olduğu ve %98'inin finansal işlemler gerçekleştirdiği kayıtlarda yer almaktadır.

Yine raporlardan bildirildiğine göre, nüfusun en az %70'i klinik ya da hastane, market zinciri, posta merkezi, banka şubesi gibi sosyal hizmet alanlarına azami 5 km. uzaklıkta yaşamaktadır. Malezya yönetimi yaptığı teşviklerle dar-gelirli ailelerin harcama gücünü artırarak sigorta ve tekâfül işlemlerinde tabana yayılmaya ve bu sayade 2020 vizyonu kapsamında hizmet seviyesini %75 seviyelerine ulaştırmaya çalışmaktadır (BNM, 2016, "Microinsurance and Microtakaful – Discussion Paper", op. cit.).

Merkez Bankası yayımladığı bahsi geçen müzakere dokümanı için mikrosigorta ve mikrotekâfül hakkında sık sorulan sorular çerçevesi bir soru-cevap dokümanı da hazırlamıştır. Bu dokümanda, risk durumlarıyla ilgili açıklama dâhil, herhangi belirli bir katkı payı miktarı var mıdır, orta-gelirli, fakir, korunmaya muhtaç hane gibi Merkez Bankası tarafından tarifi yapılmış belli bir tanım var mıdır, lisanslı operatörler hem genel hem aile (hayat) tekâfül işlemleri yapabilir mi gibi sorular yanıt bulmaktadır (BNM, 2016, "Microinsurance and Microtakaful – Frequently Asked Questions").

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MALEZYA MERKEZ BANKASI (BNM) ŞERİAT DANIŞMA KURULU (SAC) VE TEKÂFÜL SİSTEMİNDE TARTIŞMALI BAZI MESELELER

Bu bölümde tekâfülün işletilmesinde rol oynayan diğer kurumlar ve bazı uygulama sorunları kaynaklı kısmî incelemelere yer verilecektir. Bu meyanda BNM tarafından yayımlanan tekâfül ile ilgili soruların, sorunların ve şerî hükümler içeren çözüm değerlendirmelerinin yer aldığı resmi dokümanlar sadece geneli itibarıyla incelenecektir. Bunlarla beraber şerî meseleler, underwriting (poliçe), risk, mülkiyet, hibe, azami iyi niyet, etik meseleler gibi bazı konular, öne sürülen meseleler bağlamında ele alınacaktır.

Aşağıda zikredilen resmi kurumların dışında, 2005 yılında “Akta PIDM (“PIDM Kanunu)” adında aynı addaki kanunla devreye sokulan (PIDM Mevzuat) PIDM (Perbadanan Insurans Deposit Malaysia: “Malezya Mevduat Sigortalama Şirketi”) adında bir kanun ve sistem mevcuttur. PIDM, ilgili finansal ve İslâmî finansal kurumların iflas durumlarına karşın vatandaşların bankaya yatırılan (mevduat) miktarlarını ve sigorta-tekâfül tazminat ödemelerini belli meblağlara kadar otomatik garanti altına almak üzere ihdas edilen bir devlet kurumudur.

PIDM görevini mevduat ve sigorta-tekâfül ödemelerini koruma olarak iki başlık altında yürütmektedir; bunlar “Mevduat Sigortalama Sistemi” (DIS: Deposit Insurance System) ve “Tekâfül ve Sigorta Faydaları Koruma Sistemi” (TIPS: the Takaful and Insurance Benefits Protection System)’dir (PIDM Yetki).

Aşağıda şerî meseleler bölümünde, PIDM’nin garantili koruma sistemi hakkında yapılan bazı açıklamalar incelenebilir.

3.1. “Şeriat Danışma Kurulu” (SAC) Kararları ve Anlaşmazlık Çözüm Uygulamaları

Tekâfûlün Malezya’da işletilmesinden sorumlu ana kurum olan Malezya Merkez Bankası’nın ve şerî hususlarda resmi olarak kanun ile yetkilendirilen merci olan Şeriat Danışma Kurulu’nun yayımladığı şerî hususlara dair kararlar bulunan resmi dokümanlar mevcuttur. Merkez Bankası’nın Şeriat Danışma Kurulu’nun kararlarını nihai karar olarak alacağını kanunla belirtmesi önemlidir. Bu aslında ilgili kanun maddesiyle şerî hükümlerin denetim ve kontrol altına alındığının göstergesidir ve dînî tek otorite olarak sadece kendi kurul görüşünü alması sebebiyle dînî hükümlerin bağımsızlığı ile ilgili ayrı bir tartışma konusu oluşturmaktadır. Aşağıda, hem Şeriat Danışma Kurulu’nun yayımladığı şerî çözüm hükümleriyle hem de Merkez Bankası’nın anlaşmazlık çözüm kurumları olan 2015 öncesi “Finansal Aracılık Bürosu” (FMB) olarak hizmet verirken 2015 sonrası “Finansal Ombudsmanlık Programı” (FOS) olarak devam eden resmi arabuluculuk kurumlarıyla ilgili dokümanlar hakkında genel bazı incelemeler bulabilirsiniz. Burada kurul kararlarıyla ilgili yorumlara yer verilmeyecek, sadece gelişmeler ortaya konulacaktır.

3.1.1. “Şeriat Danışma Kurulu” (SAC) Kararları

Yayın tarihi dokümanda belirtilmeyen “Malezya Merkez Bankası’nın Şeriat Danışma Kurulu Kararları” adlı resmi doküman, BNM (Malezya Merkez Bankası) “İslâmî Bankacılık ve Tekâfûl Departmanı” altında, “BNM/RH/GL/012-2” koduyla yer almaktadır (BNM, 2002, “Resolutions of Shariah Advisory Council of Bank Negara Malaysia”). Şerî konularla ilgili başlıklarda tekâfûl adı altında bir başlık bulunmamakla birlikte diğer konu başlıkları içinde ilişkili bölümler olarak bahsi geçmektedir. Uygulama Kapsamı bölümünde ise, BNM’nin düzenlediği ve denetlediği tüm İslâmî finans kurumları için geçerli olduğu belirtilen ilgili şeriat kararlarında “İslâmî finans kurumları” ile kastedilen kurumların sıralandığı listede, “Tekâfûl Kanunu 1984 altında tescilli bir tekâfûl operatörü” şeklinde yer almaktadır. BNM tarafından yayımlanan bu ve diğer dokümanlardaki şerî kararlarla ilgili dini veya şerî herhangi bir yoruma girilmeyecek, alınan kararlar ilgililerin ve incelemek isteyen konunun uzmanlarının araştırmalarına bırakılacaktır.

BNM'nin şerî kararlar olarak yayımladığı diğer bir resmi doküman ise "Shariah Resolutions in Islamic Finance: İslâmî Finansta Şerîat Kararları" adlı dokümandır. İlk baskısı 2007 yılında yapılan dokümanın ikinci yayımı Ekim 2010'dadır. Önceki yıllarda yayımı yapılan ve ilgili dokümanda "SAC Kararları Özeti" olarak bahsedilen yayımın yukarıda bahsi geçen doküman olduğu anlaşılmakta ve yayım tarihi 2002 olarak bildirilmektedir. Daha önce de zikredilen, hakemlerin, mahkemelerin ve İslâmî kuruluşların uygulamalarında bağlayıcı olduğu, Malezya Merkez Bankası Kanunu 2009 ile nihai uyulması gerekli şerî kararları çıkaran organ olan BNM Şerîat Danışma Kurulu'nun kuruluşu 1997'dir. İlgili bu ikinci yayım SAC'nun kuruluşundan 2009 yılına kadar olan şerî kararları kapsamaktadır. Tüm İslâmî finans sektörü için uyulması gereken kuralları içeren, Kurul tarafından incelenerek ilk baskının ve daha önceki özet kararların da revize edildiği bu yayım, öncesinde yayımlanan kararları ilga etmekte ve hükümsüz kılmaktadır. Ancak dokümanda, İslâmî finans kuruluşlarının müşterileriyle önceki kararlara bağlı olarak yaptıkları sözleşmeler, sözleşme bitimine kadar geçerliliğini koruyacaktır ibaresi yer almaktadır (BNM, 2010, "Shariah Resolutions In Islamic Finance").

3.1.2. "Finansal Aracılık Bürosu" (FMB) ve "Finansal Ombudsmanlık Programı" (FOS)

Finansal Aracılık Bürosu resmi oluşumunu tamamlamadan önce aslında, "Sigorta Aracılık Bürosu" (IMB: Insurance Mediation Bureau) ve "Bankacılık Aracılık Bürosu" (BMB: Banking Mediation Bureau) adlarında, sigorta ve banka olarak iki ayrı anlaşmazlık çözüm bürosu olarak hizmet vermiştir. Malezya'daki finansal hizmetler endüstrisinde bilinen ilk öz-denetim anlaşmazlık çözüm programı IMB'dur. Garantili (hissedarı değil garantörü olan kamu şirketi) bir limited şirket olarak 23 Ağustos 1991'de kurulmuş, faaliyetlerine Ekim 1992'de başlamıştır. Başlangıçta kompozit ve genel sigorta şirketlerinden oluşan IMB, Haziran 1996'dan itibaren üyeliklerini aile (hayat) sigorta şirketlerini içerecek şekilde genişletmiştir. IMB'nun sergilediği başarıyı takiben bankacılık sektöründe de müşterilerin şikâyetlerine benzer şekilde hızlı çözüm sunacak bir anlaşmazlık çözüm kuruluşuna ihtiyaç olduğu kabul edilmiştir. Bunun sonucunda garantili bir limited şirket olarak 28 Haziran 1996'da BMB kurulmuş, bankalar ve finans şirketleri müşterilerine basit ve ücretsiz bir anlaşmazlık çözüm hizmeti sunmak amacıyla faaliyetlerine 1 Nisan 1997'de başlamıştır (FMB, "Annual Report 2015").

IMB ve BMB büroları benzer üç-katmanlı yapıda hizmet vermişlerdir. Bunlar; genel yönetim ve finans gibi işlemlerin yönetiminden sorumlu Yönetim Kurulu, arabulucuların atamasını yapan ve görevlendirmeleri ile ilgili rehberlik gibi destekler sağlayan Konsey ve üyeler aleyhine ortaya konan şikâyet ve iddiaları incelemek ve çözüme kavuşturmak için kararlar almak üzere görevlendirilen Arabulucudur. BNM (Malezya Merkez Bankası) tarafından, Finansal Sektör Masterplanı (Financial Sector Masterplan 2001-2010) olarak bilinen vizyon çalışmasında yer alan Finansal Tüketici Koruma Sistemi (Financial Consumer Protection Framework) kapsamında, tek merkezden finansal tüketicilere kolayca hizmet verilmesi adına, IMB ve BMB büroları Finansal Aracılık Bürosu (FMB) olarak birleştirilmiştir. FMB, garantili bir limited şirket olarak 30 Ağustos 2004'te kurulmuş, faaliyetlerine de 20 Ocak 2005'te başlamıştır. Yaklaşık on sene hizmet ettikten sonra 2015'e gelindiğinde BNM'nın kararıyla Finansal Aracılık Bürosu, Finansal Ombudsmanlık Programı formuna evrilmiştir. FSA ve IFSA kanunları Finansal Ombudsmanlık Sistemini sağlamakta, Resmi Gazete'de 11 Eylül 2015'te yayımlanan ve 14 Eylül'de yürürlüğe giren "Finansal Hizmetler Düzenlemeleri 2015" (Financial Services Regulations 2015) ve "İslâmî Finansal Hizmetler Düzenlemeleri 2015" (Islamic Financial Services Regulations 2015) ile, oluşan anlaşmazlık ve şikâyetlerin tek elden etkin çözüme kavuşabilmesi adına Finansal Ombudsmanlık Programı (FOS)'na onay verilmiştir. FOS arabuluculuk hizmetinde önceki çalışma prensibine ek olarak iki-katmanlı yeni bir yaklaşım benimsemiştir. Bu yaklaşımda çözüme kavuşturulması gereken ve arabuluculuk şartları taşıyan bir anlaşmazlık için Ombudsman'a intikal etmeden önce Vaka Yöneticisi çözüm önerisini sunar, sonrasında çözüm şikâyet sahibi tarafından benimsenmezse ya Ombudsmana intikal ettirilir ya da diğer adli yöntemler takip edilir (FMB, "Annual Report 2015", op. cit.).

BNM 2015'te FOS'nın resmiyet kazanmasından önce 29 Eylül'e kadar geri bildirimler alınmak üzere FOS önerisini bir Finansal Ombudsmanlık Programı (FOS) Kavram Raporu olarak 29 Ağustos 2014'te yayımlamıştır (FOS, "Concept Paper on Financial Ombudsman Scheme"). Bu kavram raporunda, üyelik sağlanabilecek finansal kurumların listelenmesi ve ilgili bazı kavramların açıklanması dâhil, programın kapsamı, yönetim yapısı ve anlaşmazlıkların çözüm süreci de açıklanarak kullanılacak ombudsmanlık sistemi ile ilgili çerçeve çizilmiştir.

Rapor, ombudsmanlık görevini üstlenecek kurum ve kişiler açısından benimsenmesi ve uygulanması gereken temel prensipleri; “bağımsızlık (independence)”, “adalet ve tarafsızlık (fairness and impartiality)”, “erişilebilirlik (accessibility)”, “hesap verebilirlik (accountability)”, “şeffaflık (transparency)” ve “etkinlik (effectiveness)” olarak açıklamaktadır. Programın yürütülmesi için gerekli fonun nasıl sağlanacağını da açık olarak belirten rapor, üyelere eşit üyelik vergisi ve getirilen her vaka için ücret alınarak finanse edileceğini detaylarıyla ifade etmiştir.

3.2. Tekâfül Sisteminde Oluşan Tartışmalı Bazı Meseleler

Sigorta hizmetlerinin haram olmayan yollarla insanlara ulaştırılması için tekâfül hizmetlerinin temelinde ve uygulamalarında hem hukuksal boyutta hem de düzenlemeler ile ilgili çözülmesi gereken bazı meseleler bulunmaktadır. Bu meselelerden bazılarını özet olarak değinilecektir.

Tekâfül uygulamalarının temelinde alım-satım akdi (ivazlı akit) olmadığı ve karşılıklı yardımlaşma üzerine kurulu teberrû akdi olduğu bildirilmektedir. Hediye veya yardım hükmünde olan teberrû hakkında literatürde, yapıldıktan sonra geri alma hakkı kaybedilmektedir denilmektedir. Tekâfül için kurulan akitlere bakıldığında ise kâr amaçlı olduğu ve operatöre kâr kazandırma gayesi ile oluşturulduğu müşahade edilmektedir. Bugün kullanılan tekâfül modellerinde de açıkça görüldüğü üzere tekâfül, operatörün kârı ve alacağı pay üzerine kurulan akitlerden oluşmaktadır. Altuntas et al. (2011), tekâfülün “yardım mı, ticaret mi?” başlığı altında kâr amacı güden bir firma olarak faaliyetinin mümkün olduğunu teyit etmişlerdir. Bakıldığında aslında tekâfülün işletilmesinde kâr amaçlı bir model kullanılabileceği gibi yardım üzerine kurulu bir model de kullanmak mümkündür. İlkine mudâraba modeli ikincisine de vakıf modeli örnek verilebilir (Salman, 2014, op. cit.).

Fakat burada çözülmesi gereken mesele eğer kurulan teberrû akdi ile sahiplik yitiriliyorsa, teberrû olarak ödenen primlerden ödeyenin hukuki olarak hak iddia edip edemeyeceği mevzusudur. Genel kanı hak iddia edemeyeceği (BNM, 2016, “Application of Tabarru' in Takaful”) yönündedir. Ne var ki teberrû şeklinde hibe edilen bir malın kazancının paylaşılabilmesi mümkün görünmektedir. Zira Allah C.C. Nisa Sûresi 4. Ayette, İslâm’a göre en temel akitlerden biri olan evlilik akdindeki zorunlu hibe hükmündeki mehir için bir kısmını gönül rızasıyla vermeleri halinde afiyetle yiyin buyurmaktadır:

وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نَحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا

“Kadınlara mehirlerini gönül rızası ile (cömertçe) verin; eğer gönül hoşluğu ile o mehrin bir kısmını size bağışarlarsa onu da afiyetle yeyin.”

(Kaynak: Kur'an IV. 4.; Diyanet Vakfı meali (Çevrimiçi) <http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-1/nisa-suresi-4/ayet-4/diyanet-vakfi-meali-4>, 31 Mart 2019).

Yine aynı sûrenin 29. Ayetinde Allah C.C., “mallanınızı ancak karşılıklı rızaya dayalı olarak yiyin” buyurmakta ve bu emri itibariyle geleneksel fıkıh anlayışının dışında hibe veya alım-satım ayrımı yapmaksızın yine aynı “yeme” emriyle ifade etmektedir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

“Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hali müstesna, mallarınızı, bâtıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah, sizi esirgeyecektir.”

(Kaynak: Kur'an IV. 4.; Diyanet Vakfı meali (Çevrimiçi) <http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-1/nisa-suresi-4/ayet-29/diyanet-vakfi-meali-4>, 31 Mart 2019).

Karşılıklı anlaşma üzerine kurulu tekâfül anlaşmasında da birbirlerine yardım için toplanan bir grup açısından arta kalan miktarı karşılıklı rızaya dayalı helal yoldan kazanılan bir ticârî faaliyette bulunarak yenilmesine bir engel görünmemektedir.

3.2.1. Mudaraba Modelinin Kullanılmasında Oluşan Bazı Meseleler

Tekâfülde uygulanan mudaraba modeliyle ilgili, Jaffer et al. (2010), operatörün karşılıksız borç sağlama açısından fonun garantörü olma gibi bir duruma düştüğünü ve bunun mudaraba uygulamalarına ters olduğunu belirtmektedirler (Dikko, 2014, op. cit.). Hâlbuki mudarib durumunda olan operatörün karşılıklı rızaya dayalı ticârî faaliyete girişmesi esnasında zorda kalınan bir durumda ortaklarına kendine ait sermayeden faizsiz borç vermesi gayet mümkün görünmektedir. Helal yoldan karşılıklı rızaya dayalı girişilen bir ticârî faaliyet için zor durumda faizsiz borç sağlanması, Allah'ın C.C. emriyle, ancak sevap gerektiren bir davranış olabilir. Bu hususta şu ayrımı da yapmak gerekir ki, operatör aldığı fon idaresi hizmet ücretleri ve yatırım kâr payı dışında borç sağladığı için ücret almamak durumundadır. Sağlanan borç karşılığında alınan herhangi bir ücret, kefil olduğu borç miktarından fazla miktar almış olacağından dolayı faiz durumuna düşme tehlikesi mevcuttur.

İncelenmesi gereken benzer bir durum da kefâlet uygulaması içeren PIDM (Malezya Mevduat Sigortalama Şirketi)'nin mevduat ve sigorta-tekâfûl birikimlerini koruma durumudur. BNM'nın SAC'nun 7 Ocak 2009 tarihli 80. oturumunda, PIDM ile ilgili koruma altına aldığı hesaplar için kefâlet hizmetine karşı ücret alınabileceği kararlarını, fıkıhtaki ücretli kefâlet (al-Kafalah bi al-ajr) prensibiyle açıklamaktadırlar (BNM, 2010, "Shariah Resolutions In Islamic Finance", op. cit.). İlgili dipnotta önceki verilen teberrû hükmünün değiştirildiği bildirilmektedir.

Uygulanan sistem incelendiğinde ödenen primlerin PIDM'ne geçmesi karşılığında kefâletle garanti sağlanmış olması sebebiyle tekâfûl işlemlerinin konvansiyonel sigorta şirketiyle korunması gibi bir durum ortaya çıkmakta ve bunun eleştirildiğinden bahsedilmektedir. Prim ödemelerinin, tekâfûl operatörü mü yoksa fon sahipleri tarafından mı ödeneceği tartışmasına yer verilerek ödemenin tüm katılımcıların katkısı demek olan Tekâfûl Risk Fonu'ndan yapılması gerektiği tavsiyesi yer almaktadır. Operatörün sadece vekil konumunda olduğu ve garantör olamayacağı görüşü bunda etkindir.

Katılımcıların kişisel yatırım hesabının korunması için ödenen primlerin de yatırım yapılan fondan karşılanması tavsiyesi bulunmaktadır (Mohd Noor, 2011). Dikkat çekilmesi gereken husus ise hesapların korunma altına alınmasından doğan kefalet karşılığı sigortalama işlemi ile yukarıda bahsedilen karşılıksız borç sağlama işleminin farklı işlemler olduğudur. Birinde verilen borç karşılığı aynı meblağın geri ödeme yükümlülüğü mevcut iken PIDM uygulamasında ise hesabının korunması karşılığı sigortalama ücreti sağlayan poliçe sahipliği durumu mevcuttur.

Mudaraba modelinin tekâfûlde kullanımıyla ilgili diğer bir husus da finansal muhasebe ve raporlama ile ilgilidir. Yönetim giderlerinin mudaraba sermayesinden karşılanıp karşılanmayacağı tartışma konusudur. Mudaraba modelinin kullanımına karşı yapılan eleştiriler operatörlerin bu modelin kullanımını terkedip, günümüz âlimlerin görüşlerinin halk nazarında ve poliçe sahiplerinin de üzerindeki etkisiyle, daha az problemli ve daha fazla şerî uyumlu gördükleri vekâlet modelini tercih etmeye yöneldiklerini son gelişmeler göstermektedir.

Annur ve Abu Bakar (2010) Malezya'daki iki öncü tekâfûl şirketi olan Syarikat Takaful Malaysia ve Mayban grubun Etiqa olarak bünyesine kattığı Malaysia National Insurance Berhad şirketlerini muhasebe kayıtlarını incelemiş ve uygulama farklılıklarının seçtikleri mezhep görüşlerinden kaynaklandığını tespit etmişlerdir.

Şâfi mezhebi yönetim giderlerinin mudaraba sermayesine ve ondan kazanılmış getirisine masraf yazılamayacağını, Hanefî ve Malikî mezhepleri bunun yol, yiyecek gibi giderleri için mümkün olabileceği ve Hanbelî mezhebi ise yaşanan yerin örfüne göre bunu genişleterek diğer giderlerin de eklenerek yazılabileceğini belirtmektedirler.

Malezya'da ibadet vb. genel dini uygulamalarda Şâfi mezhebi takip edilir fakat ticârî hayatta diğer mezheplerden görüşler de benimsenmektedir (Mohd Amin & Abdul Hamid, 2013). Syarikat Takaful Malaysia Şâfi mezhebi görüşünü benimsemiştir. Yeni adıyla Etiqa şirketinin aksine Syarikat Takaful şirketinde, yönetim ve ilgili giderler mudaraba sermayesinden değil şirket ve tekâfûl fonundan ödenmektedir.

Bu iki şirketin tekâfûl uygulamalarında risk için ayrılan yüzde miktarları da farklılık göstermekte, Syarikat Takaful Malaysia için oran %15 iken diğer şirket için bu oran %50 gibi bir miktar olabilmektedir. Tekâfûl hizmeti satın alan müşterilerin ödemelerinin tamamının geri ödenmesinde de aksaklıklar oluşmaktadır. Syarikat Takaful Malaysia uygulamasında erken hizmet iptalinde ödemelerinin %85'i geri alınabiliyor iken, Etiqa'da ise bu ilk üç sene için sadece %50 oranında olmaktadır.

Henüz konsensüs oluşmamış bu tür farklı mezhep görüşlerinin kullanılması, operatörlerin, belirtilen görüşleri kendi avantajlarına kullanmalarına fırsat vermektedir. Aslında dikkat edilmesi gereken husus ise sistemin polîçe sahiplerinin avantajını gözeten yapıda olması gerektiğidir (Salman, 2014, op. cit.).

Bahsedilen mezhep görüşlerine bakıldığında görüleceği üzere bunlar birbirinin zıttı görüşlerdir. Şerî görüş farklılıklarının İslâmî kuralları uygulamada genişleme oluşturduğu ve Müslümanların hayatlarına zenginlik ve rahmet kattığı inancı hâkim olsa da bunun aslında karşıt şerî görüşlerin kullanılarak istenilen faydaların sağlanması amacına hizmet ettiği müşahade edilmektedir.

3.2.2. Underwriting (Police) ve Risk Derecelendirme

Underwriting (sigorta poliçesi) ve buna bağlı olarak risk derecelendirme işlemlerine bakıldığında şerî uyumluluk gerekliliği dışında konvansiyonel sigortada yapılan işlemlerin tekâfüde de yapıldığı görülmektedir. Police imzalama anlamına gelen underwriting ve katılımcıların beyanlarına dayanılarak onları belli risk sınıfları altında gruplamanın yapıldığı risk derecelendirme işlemlerinin şerî uyumluluğunu inceleyen herhangi özel bir araştırma veya çalışma yapılmadığı halde genel olarak günümüz fıkıhçıları tarafından caiz görüldüğü bildirilmektedir.

Fakat aynı zamanda fıkıhçılar, insanların yaş, cinsiyet, tıbbi kayıtları, kişisel ve aile geçmişi, yaşayış tarzı, fiziksel yapısı, finansal durumu, vb. incelenip ayrılarak yapılan gruplama işlemlerinin haksızlıklara sebep olacağı çekincelerini de dile getirmişlerdir (Htay et al., 2013, "Shariah Scholars' View Point on the Practice of Underwriting and Risk Rating for Family Takaful Model"). Son yıllarda birçok ülkede kişisel verilerin korunmasına yönelik kanunların çıkarılması, Türkiye'de K.V.K.K (Kişisel Verileri Koruma Kanunu) şeklinde yer alan, kişisel verilerin işlenmesine yönelik çekinceler de bu meyanda değerlendirilebilir.

19-20 Aralık 2011'de, Kuala Lumpur, Malezya'da gerçekleşen Uluslararası İslâmî Bankacılık, Finans ve Yatırım Konferansı (International Islamic Banking, Finance and Investment Conference)'nda sunulan bir çalışmada, seçili bazı danışman hocalardan underwriting (poliçe) ve risk derecelendirme hakkındaki sorulara alınan cevaplar incelenmiş ve danışmanların bazılarının bu işlemlerin nasıl yapıldığından haberi olmadığı anlaşılmıştır. Danışman hocalara işleyen süreçlerden tam emin olmadan operatör işlemlerine şerî uyumluluk vermemeleri, operatörlere de yapılan işlemlerle ilgili şeffaf olmaları ve danışmanları tam olarak bilgilendirmeleri tavsiyeleri yer almaktadır (Htay & Jawahir, 2011, "The shariah viewpoint on the practice of underwriting and risk rating for individual participants in family Takaful").

3.2.3. Eksedan (Bakiye) ve Pay Ödemeleri

Katılımcıların katkı payı ödemeleri ve yatırım kârından elde edilen toplam meblağdan tazminler ve diğer giderler çıkıldıktan sonra kalan kısım olan eksedan için farklı görüşler ileri sürülmektedir.

Noordin (2013, "The Management of Underwriting Surplus by Takaful Operators in Malaysia", op. cit.) Malezya tekâfûl endüstrisi uygulamaları bağlamında operatörlerin eksedan paylaşımını eleştirel gözle incelemiş ve analizlerini paylaşmıştır. Eksedanın genelde anlaşılan tarif olan tazminler çıkıldıktan sonra kalan meblağ olarak yanlış değerlendirildiğini ve uygulamada başka diğer giderlerin de olduğunu, resmî kaynaklarda yer alan bazı tariflerle destekleyerek ve katılımcı paylarından daha başka eksilen gider kalemlerini de listeleterek göstermiştir. Eksedanların katılımcılara, tazminden faydalanan veya faydalanmayan durumuna göre ya da tazmin faydasına bakılmaksızın, pay dağıtma metodlarını paylaşan Noordin (2013, "The Management of Underwriting Surplus by Takaful Operators in Malaysia", op. cit.), Malezya'daki bazı tekâfûl operatörlerinin eksedan paylaşımlarını resmi rakamlarla göstermiş, eksedan paylaşımıyla ilgili şerî görüşlere de detaylarıyla yer vermiştir.

Eksedanın teberrû olması sebebiyle ne katılımcılara ne de operatöre ait olduğu görüşünü savunanlar ve eksedanın sadece ilk sahibi olan katılımcılara ait olduğunu söyleyenler olduğu gibi, eksedanın hem katılımcılara ait olduğunu hem de operatörün bundan pay alabileceğini söyleyen görüşler de bildirilmektedir. Malezya'daki çoğu operatörün ilgili şerî danışma kurullarının görüşüyle eksedandan pay alma uygulamasını yaptığı müşahede edilmiştir. Kullanılan hibe gibi sözleşmelerle gerçekleştirilen bu eksedan paylaşımı, hem genel hem aile (hayat) tekâfûlü için, BNM (2007) şerî kurul kararıyla da desteklenmektedir (BNM, 2007, "Resolution of the Shariah Advisory Council of Bank Negara Malaysia on the Distribution of Surplus in Takaful Scheme and the Application of Wakalah Contract in Deposit Instrument"). Yazarın görüşü de BNM kararı olan operatörlerin eksedan payı alabilecekleri görüşünü desteklemektedir (Noordin, 2013, "The Management of Underwriting Surplus by Takaful Operators in Malaysia", op. cit.).

3.2.4. Hibede Vasiyet ve Miras Durumu ve Hak Sahipliği

Farklı görüşlerin dile getirildiği diğer bir husus, poliçe bitiminde hak edilen meblağın sahipliği ve dağıtılması hususudur. Bu husus genellikle aile (hayat) tekâfûlünde ortaya çıkmaktadır. Fonun sahipliği konusundaki görüş ayrılıklarının yanında ortaya çıkan bu husus, poliçe sahibinin, poliçe sona erdiğinde hayatta olup olmaması ve hibe konusuyla da bağlantılı olarak hak edilen fonun nasıl ve kimlere verileceği ile ilgilidir.

Kişinin hayatta olması o mala sahip olması ve onu istediği yere harcayabilmesi demek olurken vefat etmiş olması da miras ve vasiyet konularının devreye girmesini zorunlu kılmaktadır. Hîbenin yaşarken verildiği dolayısıyla da vefat ettikten sonra kişinin hîbesinin vasiyete dönüştüğü görüşünü savunanların yanında, fonun pay sahipliğinin katılımcılara ait olması gerekçesiyle vasiyete dönüşmez görüşü de ileri sürülmüştür. İlk tekâfûl kanunu sahiplik ve hîbe konusuna değinmemiştir. BNM (Malezya Merkez Bankası)'nın SAC (Şerî Danışma Kurulu) kararlarında, hîbe başlığı altında tekâfûl özelinde, tekâfûl kazanımları hîbe olur mu, hîbe vasiyete dönüşür mü ve hîbe iptal edilebilir mi gibi konulara açıklık getirilmiştir. Kazanımların hîbe olarak verilebileceğine, hîbenin vasiyete dönüşmeyeceğine ve katılımcının hîbeyi iptal edip başkasına verme hakkının bulunduğuna karar verilmiştir. BNM kurul kararında ayrıca, kontratta hak sahibi veya sahiplerinin hangi statüde yer alacakları hususunu serbest bırakmakla birlikte, operatörlerin katılımcılar için hazırlanacak sahiplik formunda fonun teslim edileceği kişi ya da kişiler ile hîbe statüsüne göre vasi olarak mı, emanetçi olarak mı yoksa fon alıcısı olarak mı yer alacaklarının açıkça belirtilmesini ve bunun da yapılan kontratta belirlenmesini şart koşmaktadır (BNM, 2002, "Resolutions of Shariah Advisory Council of Bank Negara Malaysia", op. cit.). Özellikle IFSA kanunuyla birlikte, öncesinde operatörlerin farklı iki form düzenlediği gözlemlenmiş fakat IFSA kanunu düzenlemesi sonrası, operatörler BNM kararlarında belirtildiği gibi şartlı hîbe formu düzenlemeye başlamışlardır.

Police süresinin sonuna ulaşıldığında, doğan hak sebebiyle fonun teslim edileceği kişi için sahiplik işlemi ve hîbe işlemleri farklı operatörler tarafından farklı uygulanmaktadır. Bazı operatörler Müslüman olanlar ve olmayanlar için farklı sahiplik işlemleri düzenlerken bazı operatörler de hîbe uygulamasını farklı şekillerde yapmaktadır (Abd Hamid, "Inconsistencies in Shariah Interpretations: The Takaful Experience"; Abd Hamid, "Shariah Issues in Takaful, A Brief Assessment Through Literature Review and The Opinions of Industry Experts"; Mohd Noor & Abdullah, 2008, "Ownership and Hibah Issues of the Takaful Benefit"; Mohd Noor & Abdullah, "Takaful (Islamic Insurance) Benefit: Ownership and Distribution Issues in Malaysia"; Alias & Badarulzaman, 2015; Elatrash & Soualhi, 2016; Maki, 2014; Eddine, 2013; Ismail, 2009, "Nomination and Hibah Issues in the Takaful Industry"; Htay & Salman, 2013, "Nomination and hibah issues in Malaysian takaful (Islamic insurance) industry"; Abdullah & Abdul Aziz, 2010).

3.2.5. Etik Davranış, Güven ve Azami İyi Niyet

Azami iyi niyet ve güven meselesi herhangi bir ticârî faaliyette olduğu gibi tekâfûl uygulamalarında da çok büyük önem arz etmektedir. Azami iyi niyet gösterme ve güven oluşturma temelinde etik davranma yatmaktadır. Çünkü etik olmak dinin ayrılmaz bir parçası durumundadır (Kasim et al., 2016, op. cit.). Sadece sözleşme taraflarının değil sektörden tüm ilgililerin gerekli azami iyi niyet ve güven sergileyen etik davranışları göstermeleri, kendileri açısından zorunlu olan dini vecibeler hususundaki görevlerini yerine getirmeleri demektir ve dünya hayatındaki imtihanlarını kazanmaları açısından oldukça önemlidir.

Etik olmayan davranışlar sergileme ve etik problemleri üzerine bazı çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan birisi tekâfûl satışı yapan acenteler ve satış temsilcilerinin etik olmayan davranışlarını etkileyen faktörleri inceleyen çalışmadır. Etik olmayan davranış niyeti taşımada ve bu davranışın sergilenmesinde, “denetleyici etkisi (supervisory influence)”, “rol belirsizliği (role ambiguity)” ve “satış hedefi (sales target)” faktörlerinin önemli bir ilişki ortaya koyduğu tespit edilmiştir. Denetleyicinin başarılı tesiri ve rol belirsizliği durumları aşılrsa da satış hedefi tutturma sebebiyle dahi etik olmayan davranışların sergilenebileceği bildirilmektedir (Haron et al., 2011). Ele alınan bir başka çalışmada da satış temsilcilerinin İslâmî etik davranışları sergilemelerinin tekâfûl sektörü için en önemli etken olduğu, çünkü bunun sonucunun direkt olarak müşteri memnuniyetini, güvenini ve bağlılığını etkilediği belirtilmektedir. Müşteri güveni ve bağlılığını etkileyen başka iç veya dış faktörler olsa da satış temsilcisinin bıraktığı pozitif ya da negatif müşteri memnuniyeti etkisinin, güveni ve müşteri bağlılığını etkilediği müşahade edilmiştir (Che Mohd Salleh et al., 2013).

Tekâfûl acenteleriyle ilgili müşteri güven ve bağlılığını İslâmî İlişki Pazarlaması (Islamic Relationship Marketing) üzerinden çok detaylı bir şekilde inceleyen diğer bir çalışmada, ilişki pazarlaması uygulamalarının acenteler özelinde çok geniş bir araştırması yapılarak sonuçlar paylaşılmıştır. İslâmî açıdan etik olarak da değerlendirmelerin yer aldığı çalışmada, geniş katımlı tekâfûl müşterilerinin cevapladığı anket çalışmaları sunulmuştur. Çalışmanın sonucunda acentelerin sadece tekâfûl ürünü sunan pazarlamacı olmasından öte müşterileriyle özel bir güven ilişkisini İslâmî etik kuralları içinde sergilemeleri tavsiyesi yer almaktadır (Che Mohd Salleh & Abdullah, 2014).

Aile (hayat) tekâfülü özelinde modifiye edilmiş mudaraba modeli (Htay & Salman, 2013, “Shari’ah and Ethical Issues in the Practice of the Modified Mudharabah Family Takaful Model in Malaysia”) ve modifiye edilmiş vekâlet modeli (Htay & Salman, 2013, “Shari’ah and Ethical Issues in the Practice of Modified Wakalah Model in Family Takaful”) çalışmalarında Htay ve Salman, ilgili model uygulamalarındaki etik sorunları incelemiş, tespit ettikleri etik problemlerin bir an önce çözülmesi ve tekâfûlün ana gayesi olan bağış ve karşılıklı yardım konseptini temsil eden uygulamaların işletilmesi tavsiyesinde bulunmuşlardır.

3.2.6. Sedan (Sigortalatan Sigorta Şirketi) İşlemlerinde Retekâfûl ve Reasürans

Retekâfûl ve reasürans (daha doğru adıyla reinsürans) işlemlerindeki değerlendirmelere bakıldığında geneli itibariyle birkaç ana başlık altında incelendiği görülmektedir. Şerî uyumluluk şu genel başlıklar altında incelenmiştir. “Retro-tekâfûl (geriye dönük tekâfûl sigortalaması)” ve “retro-sigorta (retroactive insurance: geriye dönük sigortalama)” işlemleri dâhil, tekâfûl şirketinin retekâfûl şirketinden sedan işlemleri yapması (sigorta poliçesi alması), tekâfûl şirketinin konvansiyonel reasürans şirketinden sedan işlemleri yapması ve retekâfûl şirketinin konvansiyonel sigorta şirketine sedan işlemleri sağlaması. Bu başlıkların İslâmî açıdan değerlendirilmesi bazı kıyas kuralları ile zorunluluk ve ihtiyaç kavramları üzerine kurgulanmıştır. Bu noktada hem cevaz veren hem karşı çıkan görüşler sergilenmiş, benimsenen görüşte şartların ve zamanın değiştiği, retekâfûl şirketlerinin azlığı ve zorunluluktan doğan ihtiyaç sebebiyle bu tür sedan işlemlerine cevaz verilmesi gerektiği dile getirilmiştir (Ab Rahman, 2009; Bin Abdul Hamid et al., 2010; Hasan, Aznan, 2011). Aç kalındığında ölmeyecek kadar yenilmesine izin verilen haram yiyecek ile ilgili bir hükme alım satım ile ilgili bir hükmü kıyas yapmak yerinde değildir. Faiz ile ilgili ayetler çok açıktır ve bu konuda herhangi bir istisnâî hüküm bildirilmemiştir. Kaideler verilirken Arapça terimlerin kullanılmasının ayet ve hadislere ters olan bir hükmü geçerli saymayacağı âşikârdır. Alım satım gibi karşılıklı akit olarak düzenlenen bir anlaşma için karşılıklı anlaşma içeren hükümlerin baz alınması gerekmektedir. Bu konuda faiz ve ticaret içeren ayet çok açıktır ve herhangi bir istisna hüküm bulunmamaktadır. Faiz içeren herhangi bir anlaşmanın hiç bir şekilde yapılmaması ve zorunluluk gerektiren hallerin haram olmayan yollar kullanılarak çözülmesi tavsiye edilmektedir.

SONUÇ

Malezya özelinde tekâfûl uygulamaları olabildiğince etraflı ele alınmaya çalışılmıştır. Araştırmamızda önce konvansiyonel sigorta ve tekâfûl sigortacılığı ile ilgili genel değerlendirmelere değinildi. Tekâfûlün aslında teberrû niteliğinde olsa da sigorta anlaşmaları gibi ticârî bazı işlemler de içerdiği ve alım satıma konu olan akitlerle işletilmekte olduğu görüldü. Konvansiyonel sigorta ve tekâfûl sigortacılığını incelerken önemli bir etken olan risk faktörü de bazı detaylarıyla incelendi. Böylece riskin sigorta sektörü ve hayatımızdaki önemli rolü müşahede edildi. Bununla birlikte konvansiyonel sigorta ve tekâfûl sigortacılığı arasındaki farklara da değinildi.

İkinci bölümde detaylı bir şekilde ele alınan Malezya'daki tekâfûl uygulamalarında önce tekâfûlün tanımı üzerinde durularak kullanılan tekâfûl modelleri genel olarak incelendi. Bazı modeller arasındaki farklara özet olarak değinildi. Modeller arasındaki farklılıkların kurulan akitlerden kaynaklandığı, fikhî hükümlerin ve mezhep görüşlerinin sunulan tekâfûl hizmetlerine ve operatörlerin müşterileriyle olan ilişkisine etkisi sonucu, sunulan hizmet aynı olsa da benimsenen görüşlerin doğurduğu olumsuz sonuçlar müşahede edildi. Malezya'da tekâfûlün gelişimini, önce tarihsel gelişimine kısaca baktıktan sonra, yapısal işleyişini sınırlı sorumluluk, tüzel kişilik ve kurumsal yapı bağlamında da irdeleyerek işleyişe dair resmi yapısal durum özetlendi. Malezya Merkez Bankası (BNM)'nın yasamadaki rolü, çıkarılan tekâfûl kanun maddeleri ve ilgili bazı yönetmelikler de incelenerek, en üst makam olması hasebiyle yürütmedeki etkisi görülmüş ve böylece tekâfûlün Malezya'daki yapısal işleyişine dair ışık tutulmuş oldu. IFSB standartları tekâfûl ve retekâfûl ile ilgili standartlar olarak alt başlıklar halinde özet ve giriş mesabesinde incelendi. Retekâfûl modelleriyle beraber alt başlıklar halinde sunuldu ve incelenmesi gereken konular olarak da ele alındı. Mikrotekâfûlün incelendiği bölümde sigorta ve tekâfûl uygulamalarının henüz ulaştırılmayan kesimlere ulaştırılması hakkındaki devam eden Malezya vizyonu ile ilgili bazı önemli bilgiler paylaşılmış oldu.

Üçüncü bölümde tartışma konusu olan bazı meselelere değinmeden önce BNM (Malezya Merkez Bankası)'nın SAC şerî kurulu kararları ve anlaşmazlık çözümleri için işletilen kuruma dair bilgiler verildi. Sonrasında en son olarak da bazı tartışma konusu başlıklar özet ve bilgilendirme bağlamında ele alındı.

Malezya yukarıda da bahsedildiği üzere, ülke olarak özel bir tekâfûl kanunu bulundurduğu halde, kendi uygulamalarından biri olan mevduatları belli meblağa kadar garanti altına alma hizmetini bir çeşit sigorta olan ücretli kefalet uygulayarak işletmektedir. İncelendiği üzere tekâfûl de yapısı itibariyle konvansiyonel sigorta gibi alım-satım konu olan bazı anlaşmalar barındırmaktadır. Teminat amaçlı kefalet hizmeti için tekâfûlde katılımcıların birbirine kefil olması konvansiyonel sigortada ise şirketin katılımcılara kefil olma durumu mevcut ise de hizmet alımı sebebiyle her iki kefalet birlikteliklerinde de karşılıklı faydalanma vardır. Karşılıklı faydalanmanın olduğu bir birliktelik alım-satım yani ticarettir. Sigortada primlerin şirket tarafından ödeme olarak alınması, tekâfûlde ise yatırım öncesi veya sonrası iade durumu, tarafların aralarında yaptıkları anlaşmalarla alakalı bir durumdur. Haram unsurlar içermeyen karşılıklı rızaya dayalı her alım-satım aksi bir durum oluşturmaz veya haram olma durumu ortaya çıkmaz doğası itibariyle İslâm dışı bir durum olarak değerlendirilmemesi gerektiğinden yapılan akitler özelinde ve uygulamalara bakarak değerlendirmeler sunulması gerekmektedir. Bu bağlamda değişik türden kefalet veya diğer karşılıklı rızaya dayalı fayda birliktelikleri, Allah'ın C.C. helal ticaret emri hasebiyle, teşvik edilmeli ve haram unsurlar barındırmamasına da özellikle dikkat edilmelidir. Tekâfûl olsun sigorta olsun akitler bu meyanda değerlendirilirse insanlığa daha fazla fayda sağlaması açısından geniş imkânlar sunacaktır.

Araştırma konusu olan Malezya'da tekafûl uygulamaları incelendiğinde ulaşılan sonuç, her iki ülkenin hukuk sisteminin farklı olması sebebiyle tecrübelerinin farklı olduğu ve Malezya tecrübesinin Türkiye'de uygulanmasının zor olduğudur. Malezya'daki hukuk sistemi commonwealth denilen eski İngiliz sömürge ülkeleri benzeri bir yapıdadır ve ülke olarak Malezya tartışmalı da olsa İslami hukuk sistemini resmi hukuka entegre etmiş durumdadır. Türkiye'deki hukuk sistemi ise Avrupa'dan gelen hukuk sistemlerini içeren karma bir yapıdadır. Her iki ülkede de kullanılan modellerden kaynaklı bazı tekafûl uygulama benzerlikleri ortaya çıksa da genel olarak hukuk ve yargılama sistemi farklı olacağından tecrübe aktarımının zorluğu aşîkârdır. Malezya'da İslâmî konularda yargılama şerî mahkemelerde yapılmakta, Türkiye'de ise böyle bir şey mümkün olmamaktadır. Türkiye tekafûl tecrübesini kendi benimsediği tekafûl modelleriyle kendisi oluşturmak durumundadır. Uygulanabilecek bir model olarak vedia modeli önerilmektedir. Yediemin uygulaması hukuk sistemimizde mevcuttur ve bazı hukuki düzenlemelerle tekafûl şeklinde uygulanabilirliğinin araştırılması tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

AAOIFI: “Accounting, auditing & governance standards (for Islamic financial institutions), English version”, Accounting and Auditing Organisations For Islamic Financial Institutions, Bahrain, 2010.

AAOIFI: “Faizsiz Bankacılık Standartları”, Çev. Mehmet Odabaşı ve İshak Emin Aktepe, TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği), Yayın sy: 2, 2012.

Ab Rahman, Asmak: “Exploring Shari’ah Views on the Practice of Takaful Company Reinsuring with Reinsurance Company”, ISRA Shari’ah Conference on Takaful 2009 (ISC2009), (Çevrimiçi)

<http://mbri.ac.ir/userfiles/file/Islamic%20Banking/%D8%A8%D8%A7%D9%86%DA%A9%20%D9%85%D9%82%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA/Takaful/Exploring%20Sharia%60Ah%20Views%20On%20The%20Practice%20Of%20Takaful%20Company%20Reinsuring%20With%20Reinsurance%20Company.pdf>, 31 Mart 2019.

Abd Hamid, Mohd Shahrulnizam: “Inconsistencies in Shariah Interpretations: The Takaful Experience”, International Centre For Education In Islamic Finance (INCEIF), Takaful And Actuarial Practices, (Çevrimiçi)
https://www.academia.edu/399303/Inconsistencies_in_Shariah_Interpretations_The_Takaful_Experience, 31 Mart 2019.

Abd Hamid, Mohd Shahrulnizam: “Shariah Issues in Takaful, A Brief Assessment Through Literature Review and The Opinions of Industry Experts”, Shariah Issues in Islamic Finance, (Çevrimiçi)
https://www.academia.edu/399299/Shariah_Issues_in_Taka

[ful](#), 31 Mart 2019.

- Abdou, Hussein A.,
Khurshid Ali, Roger J.
Lister:
“A comparative study of Takaful and conventional insurance: empirical evidence from the Malaysian market”, Insurance Markets and Companies: Analyses and Actuarial Computations, 5 (1), p. 22--34, ISSN: 2078--2454, 2014, (Çevrimiçi)
http://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/20445/1/A_comparative_study_of_Takaful_and_conventional_insurance_empirical_evidence_from_the_Malaysian_market_-_IMC_-_02-06-14.pdf,
<http://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/20445/>, 31 Mart 2019.
- Abdullah,
Nurdianawati Irwani,
Faizal Ahmad
Manjoo:
“Takaful”, In: Islamic Financial System: Principles & Operations, International Shari'ah Research Academy for Islamic Finance (ISRA), Kuala Lumpur, p. 499, ISBN: 978-967-349-127-8, (Çevrimiçi)
http://irep.iium.edu.my/26698/1/ISRA_12.pdf, 31. Mart 2019.
- Abdullah,
Nurdianawati Irwani,
Nazliatul Aniza Abdul
Aziz:
“Case Studies of the Practice of Nomination and Hibah by Malaysian Takaful Operators”, ISRA International Journal of Islamic Finance, Vol. 2, Issue 2, p. 67-100, ISSN: 0128-1976, 2010, (Çevrimiçi)
http://irep.iium.edu.my/18513/1/WA_14422_NURDIANAWATI_Nomination_%26_Hisbah_Issues_in_Family_Takaful.pdf, 31 Mart 2019.
- Abu Hassan, Lailatul
Faizah, Wan
Jamaliah Wan Jusoh,
Zarinah Hamid:
“Determinant of Customer Loyalty in Malaysian Takaful Industry”, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 130, 362 – 370, DOI: 10.1016/j.sbspro.2014.04.043, Elsevier Ltd., 2014, (Çevrimiçi)
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187704281402953X/pdf?md5=6b1f27acc379461553bf64976952d580&pid=1-s2.0-S187704281402953X-main.pdf>, 31 Mart

2019.

- Abu Hassan, Lailatul Faizah, Wan Jamaliah Wan Jusoh, Zarinah Hamid: "The Impact of Customer Satisfaction on Purchase Intention in Malaysian Takaful Industry", Advances in Business Research International Conference (ABRIC), Conference Proceedings, p. 439 - 447, 17 - 18 Kasım 2015, Malezya, (Çevrimiçi)
http://irep.iium.edu.my/48302/1/ABRIC_2015_CONFERENCE_PROCEEDING_FINAL.pdf, 20 Mart 2019.
- Ahmad, Muhamad Fazil: "The Antecedents of Halal Brand Personality in Malaysian Takaful Industry: A Preliminary Review", Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA), Conference Paper, Ekim 2013, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/profile/Muhamad_Ahmad/publication/309868099_The_Antecedents_of_Halal_Brand_Personality_in_Malaysian_Takaful_Industry_A_Preliminary_Review/links/5825a7dc08ae7ea5be7b3f56.pdf, 31 Mart 2019.
- Akhtar Khan, Capt. M. Jamil: "Microtakaful – The Way Forward", Academy for International Modern Studies (AIMS), 2016, (Çevrimiçi)
<https://www.kantakji.com/media/2808/d294.pdf>, 31 Mart 2019.
- Al-Amri, Khalid, Mohammad Zakir Hossain: "A survey of the Islamic insurance literature – takaful", Insurance Markets and Companies, 6(1), 53-61, 30 Temmuz 2015 Perşembe, (Çevrimiçi)
<https://www.businessperspectives.org/media/zoo/application/s/publishing/templates/article/assets/js/pdfjs/web/6395>,
<https://www.businessperspectives.org/journals/insurance-markets-and-companies-analyses-and-actuarial-computations/issue-205/a-survey-of-the-islamic-insurance-literature-takaful>, 31 Mart 2019.

- Alias, Azhar,
Muhammad Hafiz
Badarulzaman: "The Practice of Hibah in Takaful Institutions: A Case Study in Takaful Ikhlas SDN. BHD.", JMFIR, Vol. 12 / No. 2, p. 41-54, DOI: 10.12816/0033296, 2015, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/publication/314098848_The_Practice_of_Hibah_in_Takaful_Institutions_A_Case_Study_in_Takaful_Ikhlas_SDN_BHD41
(https://www.researchgate.net/profile/Azhar_Alias/publication/314098848_The_Practice_of_Hibah_in_Takaful_Institutions_A_Case_Study_in_Takaful_Ikhlas_SDN_BHD41/links/58b889d145851591c5d801ea/The-Practice-of-Hibah-in-Takaful-Institutions-A-Case-Study-in-Takaful-Ikhlas-SDN-BHD41.pdf), 31 Mart 2019.
- Al-Suwailem, Sami: "Hedging In Islamic Finance", King Fahad National Library Cataloging-in-Publication Data, L.D. no. 1427/1811, ISBN: 9960-32-160-6, İslam Kalkınma Bankası, Cidde, Mayıs 2006, (Çevrimiçi)
https://www.academia.edu/1131359/Hedging_in_Islamic_finance, 31 Mart 2019.
- Altuntas, Muhammed,
Thomas R. Berry-
Stölzle, Anja Erlbeck: "Takaful-Charity or Business? Field Study Evidence from Microinsurance Providers", Journal of Insurance Regulation, Vol. 30, p. 339-358, 2011.
- Annuar, Hairul Azlan,
Nur Barizah Abu
Bakar: "Issues on Takaful Affecting the Choice of Accounting Policies: A Case Study of Two Takaful Companies in Malaysia", International Business Research, 3(3), 2010, DOI: 10.5539/ibr.v3n3p187, (Çevrimiçi)
<http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ibr/article/view/6073>, <http://dx.doi.org/10.5539/ibr.v3n3p187>, 31 Mart 2019.
- Annuar, Hairul Azlan,
Saiful Azhar Rosly, "The impact of the wakalah system on the performance of takaful business in Malaysia", International Journal of

- Hafiz Majdi Abdul Rashid: Accounting and Finance, p. 493-532, 2006, (Çevrimiçi)
<http://www.iefpedia.com/english/wp-content/uploads/2010/01/The-Impact-of-the-Wakalah-System...-by-Hairul-Azlan-others.doc>,
<https://ikr.inceif.org/handle/INCEIF/2586>, 31 Mart 2019.
- Annuar, Hairul Azlan: "Al-Wakalah and Customers' Preferences toward It: A Case Study of Two Takaful Companies in Malaysia," American Journal of Islamic Social Sciences, 22(1), p. 28-49, 2005, (Çevrimiçi)
http://irep.iium.edu.my/23767/1/Al_Wakalah_and_Customer_s_Preferences_toward_It_-_AJISS.pdf, 31 Mart 2019.
- Aslan, Hakan, Muhammed Emin Durmuş: "İslami Sigortacılık (Tekafül): Yöneticilerin Perspektifinden Türkiye Uygulaması - Islamic Insurance (Takaful): Turkish Practice from Managers' Perspective", International Congress on Islamic Economics and Finance - 2016, Islamic Finance: Sukuk and Takaful, 21-23 Ekim 2015, Volume: 3, Sakarya, Türkiye, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/publication/306279202_Islami_Sigortacilik_Tekaful_Yoneticilerin_Perspektifinden_Turkiye_Uygulamasi_-_Islamic_Insurance_Takaful_Turkish_Practice_from_Managers'_Perspective, 31 Mart 2019.
- Aslan, Hakan: "Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri", Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi, 2015, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:1, s. 93-117, (Çevrimiçi)
http://isamveri.org/pdfdrq/G00082/2015_1_ASLANH.pdf,
https://www.researchgate.net/publication/282980364_Turkiye'de_Tekaful_Islami_Sigorta_Uygulamalari_Problemler_ve_Cozum_Onerileri_Takaful_Islamic_Insurance_Applications_i

[n Turkey Problems And Proposals](#),
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/303979>, 31 Mart
2019.

Azrae, Ahmad
Nasyran, Zuryati
Mohamed Yusoff,
Zainal Amin Ayub: “Living a Corporate Lifestyle: the Application of ‘Body
Corporate Under Islamic Institutions in Malaysia”,
International Conference on Corporate Law (ICCL), 1 - 3
Hazian 2009, Surabaya, Endonezya, (Çevrimiçi)
http://repo.uum.edu.my/1142/1/Ahmad_Nasyran_Azrae.pdf,
31 Mart 2019.

Bankersofislamic: “Al-Mudharabah & Al-Wadiah”, 2017, (Çevrimiçi)
[https://bankersofislamic.blogspot.com/2017/01/the-
differences-between-al-wadiah-yad.html](https://bankersofislamic.blogspot.com/2017/01/the-differences-between-al-wadiah-yad.html), 31 Mart 2019.

Bekkin, Renat I.: “Islamic Insurance: National Features and Legal
Regulation”, Arab Law Quarterly, Vol. 21, p. 3-34, 2007,
DOI: 10.1163/026805507X197820, (Çevrimiçi)
<http://www.bekkin.ru/downloads/rb1364411376.pdf>,
https://brill.com/abstract/journals/alq/21/1/article-p3_2.xml,
31 Mart 2019.

Biener, Christian,
Martin Eling: “Insurability in Microinsurance Markets: An Analysis of
Problems and Potential Solutions”, The Geneva Papers on
Risk and Insurance - Issues and Practice, ISSN: 1018-5895
(Print), 1468-0440 (Online), 2012, 37(1), p. 77–107, The
International Association for the Study of Insurance
Economics 1018-5895/12, 2012, (Çevrimiçi)
[https://link.springer.com/content/pdf/10.1057%2Fgpp.2011.
29.pdf](https://link.springer.com/content/pdf/10.1057%2Fgpp.2011.29.pdf)
(<https://link.springer.com/article/10.1057/gpp.2011.29>), 31
Mart 2019.

- Bin Abdul Hamid, Mohamad, Nor Inayah Binti Yaa'kub, Nik Mutasim Bin Nik Ab. Rahman: "Operational Issues and Shariah Harmonisation Towards the Development of Corporate Takaful Business: Conventional Debt Financing and Reinsurance Mechanism", e-Muamalat (JAKIM) Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, Jurnal Muamalat Bil. 3, 2010, (Çevrimiçi) <http://e-muamalat.islam.gov.my/ms/bahan-ilmiah/jurnal-muamalat/119-operational-issues-and-shariah-harmonisation-towards-the-development-of-corporate-takaful-business-conventional-debt-financing-and-reinsurance-mechanism>, 31 Mart 2019.
- BNM, 1958: "Central Bank of Malaysia Act 1958", Laws of Malaysia, Act 519, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 1958, (Çevrimiçi) <http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=59&pg=160&ac=488&bb=file>, 31 Mart 2019.
- BNM, 1965: "Companies Act 1965", Laws of Malaysia, Act 125, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 1965, (Çevrimiçi) <http://www.ssm.com.my/bm/acts/a125pdf.pdf>, 31 Mart 2019.
- BNM, 1966: "Societies Act 1966", Laws of Malaysia, Act 335, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 1966, (Çevrimiçi) <https://www.mercy.org.my/wp-content/uploads/2015/05/Societies-Act-1966.pdf>, 31 Mart 2019.
- BNM, 1983: "Islamic Banking Act 1983", Laws of Malaysia, Act 276, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 1983, (Çevrimiçi) http://www.bnm.gov.my/documents/act/en_ib_act.pdf, 31 Mart 2019.

- BNM, 1984: “Takaful Act 1984”, Laws of Malaysia, Act 312, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 1984, (Çevrimiçi)
http://www.bnm.gov.my/documents/act/en_takaful_act.pdf, 31 Mart 2019.
- BNM, 1993: “Co-operative Societies Act 1993”, Laws of Malaysia, Act 502, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 1993, (Çevrimiçi)
<http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/mal91388.pdf>, 31 Mart 2019.
- BNM, 2002: “Resolutions of Shariah Advisory Council of Bank Negara Malaysia”, Islamic Banking and Takaful Department, BNM/RH/GL/012-2, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2002, (Çevrimiçi)
http://www.bnm.gov.my/guidelines/01_banking/04_prudential_stds/07_shariah_resolution.pdf, 31 Mart 2019.
- BNM, 2004: “Malaysian Takaful Industry 1984-2004”, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2004, (Çevrimiçi)
http://www.bnm.gov.my/files/press_release/2005/booklet.en.pdf,
<http://www.bnm.gov.my/files/publication/tkf/en/2004/booklet.en.pdf>, 31 Mart 2019.
- BNM, 2005: “This special article highlights the conceptual aspects of general takaful and presents an insight into the operation of general takaful business in Malaysia”, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2005, (Çevrimiçi)
<https://www.bnm.gov.my/files/publication/tkf/en/2005/booklet.en.pdf>, 31 Mart 2019.

- BNM, 2007: “Resolution of the Shariah Advisory Council of Bank Negara Malaysia on the Distribution of Surplus in Takaful Scheme and the Application of Wakalah Contract in Deposit Instrument“, Press Releases, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 25 Eylül 2007, (Çevrimiçi) http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=en_press&pg=en_press&ac=673&lang=en, 31 Mart 2019.
- BNM, 2007: “Islamic Banking & Takaful”, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2007, (Çevrimiçi) http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=fs_mfs&pg=fs_mfs_bank, 31 Mart 2019.
- BNM, 2009: “Central Bank of Malaysia Act 2009”, Laws of Malaysia, Act 701, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2009, (Çevrimiçi) http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=en_legislation&pg=en_legislation_act&ac=486&lang=en, 31 Mart 2019.
- BNM, 2010: “Shariah Resolutions In Islamic Finance”, Second Edition, ISBN: 978-983-9586-46-6, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2010, (Çevrimiçi) http://www.bnm.gov.my/microsite/fs/sac/shariah_resolutions_2nd_edition_EN.pdf, 31 Mart 2019.
- BNM, 2013: “Guidelines on Takaful Operational Framework”, Islamic Banking and Takaful Department (BNM/RH/GL 004-22), Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 26 Haziran 2013, (Çevrimiçi) <http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=57&pg=140&ac=121&bb=file>, 31 Mart 2019.
- BNM, 2013: “Islamic Financial Services Act 2013”, Laws of Malaysia, Act

759, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2013, (Çevrimiçi)
http://www.bnm.gov.my/documents/act/en_ifsa.pdf, 31 Mart 2019.

BNM, 2015: “Introduction of New Products by Insurers and Takaful Operators”, Prudential Financial Policy Department / Islamic Banking and Takaful Department (BNM/RH/STD 029-10), 15 Mayıs 2015, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), (Çevrimiçi)
<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=57&pg=140&ac=422&bb=file>, 31 Mart 2019.

BNM, 2016: “Application of Tabarru' in Takaful”, The Shariah Advisory Council of Bank Negara Malaysia (the SAC) 165th Meeting, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 26 Ocak 2016, (Çevrimiçi)
http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=en_about&pg=en_sac_updates&ac=480, 31 Mart 2019.

BNM, 2016: “Microinsurance and Microtakaful – Discussion Paper”, (BNM/RH/DP 028-1), 18 Nisan 2016, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), (Çevrimiçi)
<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=57&pg=140&ac=487&bb=file>
(http://www.bnm.gov.my/guidelines/50_others/dp_microinsuranceandmicrotakaful_Apr2016.pdf), 31 Mart 2019.

BNM, 2016: “Microinsurance and Microtakaful – Frequently Asked Questions”, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2016, (Çevrimiçi)
<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=57&pg=140&ac=488&bb=file>

(http://www.bnm.gov.my/guidelines/50_others/dp_faq_micro_insuranceandmicrotakaful_Apr2016.pdf), 31 Mart 2019.

BNM, 2018: “Financial Reporting for Takaful Operators”, (BNM/RH/PD 033-5), 2 Şubat 2018, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), (Çevrimiçi)
<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=57&pg=140&ac=97&bb=file>, 31 Mart 2019.

BNM, 2018: “Takaful Operational Framework”, (BNM/RH/ED 033-2), 18 Mayıs 2018, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), (Çevrimiçi)
<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=57&pg=140&ac=697&bb=file>, 31 Mart 2019.

BNM, 2019: “Retakaful Operators”, Licensed Insurance Companies & Takaful Operators, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2019, (Çevrimiçi)
<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=insurance&type=RTKF&fund=0&cu=0>, 31 Mart 2019.

BNM, 2019: “Takaful Operators”, Licensed Insurance Companies & Takaful Operators, Bank Negara Malaysia (Central Bank of Malaysia), 2019, (Çevrimiçi)
<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=insurance&type=TKF&fund=0&cu=0>, 31 Mart 2019.

Che Mohd Salleh,
Marhanum,
Nurdianawati Irwani
Abdullah, Siti Salwani
Razali: “The Relationship of Takaful Agents’ Islamic Ethical Behaviour towards Customers’ Satisfaction, Trust and Commitment: A Preliminary Analysis”, Journal of Islamic Finance and Business Research, Vol. 2, No. 1, Eylül 2013 Yayını, p.77-88, 2013, (Çevrimiçi)
http://irep.iium.edu.my/40216/1/Marhanum_journal_2013_2.

[pdf](#), 31 Mart 2019.

- Che Mohd Salleh,
Marhanum,
Nurdianawati Irwani
Abdullah:
- “The Practice of Islamic Relationship Marketing Among Takaful Agents and Its Effect towards Customer Trust and Commitment”, ISRA Research Paper, 65, p. 1-28, 2014, (Çevrimiçi) <http://irep.iium.edu.my/40215/2/irp65-content-printing.pdf>, 31 Mart 2019.
- Che Mohd Salleh,
Marhanum:
- “Retaining Customers through Islamic Relationship Marketing Practice: Findings from Malaysian Takaful Industry”, 2nd Asean International Conference on Islamic Finance (AICIF2014), (Çevrimiçi) http://irep.iium.edu.my/40214/1/Full_paper_AICIF_Marhanum.pdf, 31 Mart 2019.
- Cummins, J. David,
Georges Dionne,
- Robert Gagné,
Abdelhakim Nouira:
- “The Costs and Benefits of Reinsurance”, Haziran 2008, CIRRELT-2008-26, (Çevrimiçi) <http://www.cirrelt.ca/DocumentsTravail/CIRRELT-2008-26.pdf>, <https://ssrn.com/abstract=1142954>, 31 Mart 2019.
- Cüveycâtî, Ârif:
- “İslâm’da Sigorta ve Fâiz Hakkında Bir Risâle,” Ârif Cüveycâtî Çev. Ekrem Buğra Ekinci, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: IV, Sayı: 1-2, Erzincan 2000, sayfa: 597-615, (Çevrimiçi) <http://www.ekrembugraekinci.com/pdfs/sigortavefaiz.pdf>, 31 Mart 2019.
- Daud, Dalila,
Rashidah Abdul
Rahman, Zaluiddin
Sulaiman:
- “Waqf reporting to fulfil stakeholder attribution in waqf Islamic councils”, Business Management Quarterly Review, Vol.2, No.1, p. 38-53, 2011.

Dikko, Maryam: “An Analysis of Issues in Takaful (Islamic Insurance)”, European Journal of Business and Management, ISSN 2222-1905 (Paper), ISSN 2222-2839 (Online), Vol.6, No.15, 2014, (Çevrimiçi)
<https://iiste.org/Journals/index.php/EJBM/article/view/13309/13458>,
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.734.9946&rep=rep1&type=pdf>,
https://www.academia.edu/9506102/An_Analysis_of_Issues_in_Takaful_Islamic_Insurance , 31 Mart 2019.

Diyanet İşleri Başkanlığı: “Din İşleri Yüksek Kurulu Kararları,” Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı, 7 Nisan 2005, (Çevrimiçi)
<https://kurul.diyanet.gov.tr/Karar-Mutalaa-Cevap/3656/sigorta>, 31 Mart 2019.

Dror, D., C. Jacquier: “Micro-insurance: Extending health insurance to the excluded”, International Social Security Review, 52(1), p. 71–97, 1999.

Dusuki, Asyraf Wajdi: “Islamic Financial System: Principles & Operations”, International Shari'ah Research Academy for Islamic Finance (ISRA), ISBN 978-967-349-127-8, Malezya, 2011.

Dusuki, Asyraf Wajdi: “İslami Finansın Gelişiminde Malezya Tecrübesi”, İstanbul İslam ve Ekonomi Sempozyumu, 10 Aralık 2011, İstanbul Kongre Merkezi, İstanbul, 2011, İslami Finans için Uluslararası İslami Araştırma Akademisi (ISRA), TKBB yayımı, Çevrimiçi)
[http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/DUSUKI_IS_TANBUL -
_Malaysia_Experience_in_Islamic_Finance_\(FINAL\)-turkce.pptx](http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/DUSUKI_IS_TANBUL_-_Malaysia_Experience_in_Islamic_Finance_(FINAL)-turkce.pptx), 31 Mart 2019.

Eddine, Fatima Zahra Habib: "Shariah Issues in Takaful: Nomination and Hibah", International Centre For Education In Islamic Finance (INCEIF), Takaful and Actuarial Practices, 2013, (Çevrimiçi) https://www.academia.edu/5262869/Shariah_Issues_in_Takaful, 31 Mart 2019.

Elatrash, Saba' Radwan Jamal, Younes Soualhi: "The Practice of Takāful Benefit (Nomination) in the Context of IFSA 2013: A Critical Appraisal", ISRA International Journal of Islamic Finance, Vol. 8, Issue 1, p. 197-202, 2016, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/304748258_THE_PRACTICE_OF_TAKAFUL_BENEFIT_NOMINATION_IN_THE_CONTEXT_OF_IFSA_2013_A_CRITICAL_APPRAISAL (https://www.researchgate.net/profile/Younes_Soualhi2/publication/304748258_THE_PRACTICE_OF_TAKAFUL_BENEFIT_NOMINATION_IN_THE_CONTEXT_OF_IFSA_2013_A_CRITICAL_APPRAISAL/links/57794df308ae4d7ba07640e6/THE-PRACTICE-OF-TAKAFUL-BENEFIT-NOMINATION-IN-THE-CONTEXT-OF-IFSA-2013-A-CRITICAL-APPRAISAL.pdf), 31 Mart 2019.

Engku, Rabiah Adawiah Engku Ali, Hassan Scott P. Odierno: "Essential guide to Takaful (Islamic insurance)", CERT Publications, Malaysia, 2008.

Fisher, Omar Clark: "Awakening of a Sleeping Giant – Rediscovery of Takaful Worldwide," Directory of Islamic Insurance (Takaful) 2000, Institute of Islamic Banking & Insurance, 1999.

FMB: "Annual Report 2015", Financial Mediation Bureau, (Çevrimiçi) <http://www.ofs.org.my/file/files/FMB-AR2015->

[Final.pdf](#), 31 Mart 2019.

- FOS: “Concept Paper on Financial Ombudsman Scheme”, Consumer and Market Conduct Department, BNM/RH/CP 029-4, Financial Ombudsman Scheme, 29 Ağustos 2014, (Çevrimiçi)
http://www.bnm.gov.my/guidelines/10_business_conduct/5_financial_ombudsman_scheme.pdf, 31 Mart 2019.
- Golding, C.E.: “The Law and Practice of Reinsurance”, Witherby and Co. Ltd., London, 1987.
- Hacak, Hasan, Yunus Emre Gürbüz: “İslami Finansta Sigorta Ve Katılım Sigortası (Tekafül)”, Yaşayan Ve Gelişen Katılım Bankacılığı, TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği) Yayınları, Yayın No: 12, Sertifika No: 44687, ISBN: 978-605-69523-0-2, p. 296-321, İstanbul, 2019, (Çevrimiçi)
<http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Yasayan-ve-Gelisen-Katilim-Bankaciligi.pdf>, 25 Eylül 2019.
- Hammad, Nezh: “İktisadî Fıkıh Terimleri”, Recep Ulusoy (çev.), İz Yayıncılık, ISBN: 9753551649, İstanbul, 1996.
- Haron, Hasnah, Ishak Ismail, Shaikh Hamzah Abdul Razak: “Factors Influencing Unethical Behavior of Insurance Agents”, International Journal of Business and Social Science, Vol. 2, No. 1, Ocak 2011, (Çevrimiçi)
<http://www.ijbssnet.com/journals/Vol. 2 No. 1%3B January 2011/8.pdf>, 31 Mart 2019.
- Hasan, Aznan: “Shari’ah Issues in the Operation of Retakaful and Reinsurance: A Preliminary Exploration From Shari’ah Perspective”, IIUM Law Journal, Vol. 19 No. 2, 2011, (This article is a revised version of a conference paper presented

at Shariah Scholars' Discourse, Kuala Lumpur, 5-6 November 2009), (Çevrimiçi)
<https://journals.iium.edu.my/iiumlj/index.php/iiumlj/article/view/7/7>, 31 Mart 2019.

Hasan, Zubair: "Risk sharing versus risk transfer in islamic finance", Munich Personal RePEc Archive (MPRA, Paper No. 62847), INCEIF (International Centre for Education in Islamic Finance), Malaysia, Mart 2015, (Çevrimiçi)
https://mpra.ub.uni-muenchen.de/62847/1/MPRA_paper_62847.pdf, 31 Mart 2019.

Hashim, Ashraf bin Md.: "The Collection of Waqf through Insurance Companies: A Critical Analysis of the Malaysian Experience", Review of Islamic Economics, Vol. 11, No. 1, 2007, p. 63-74, International Association for Islamic Economics, (Çevrimiçi)
http://www.maybank2u.com.my/iwov-resources/islamic-my/document/my/en/islamic/scoe/knowledge-centre/research-paper/Waqf_through_insurance_companies.pdf, 31 Mart 2019.

Hassan, Rusni: "Islamic Banking and Takaful", 2nd Edition, Pearson, Malaysia, 2011.

Hızlı, Perçem Başak: "Sigorta Sektörünün Gelişimi, Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi ve Türkiye Uygulaması", Çukurova Üniversitesi, Adana, 2007, (Çevrimiçi)
<http://library.cu.edu.tr/tezler/6334.pdf>, 31 Mart 2019.

Hodori, Arif, Mansur Masih: "Determinants of profitability of takaful operators: new evidence from Malaysia based on dynamic GMM approach",

Munich Personal RePEc Archive (MPRA, Paper No. 79441), INCEIF (International Centre for Education in Islamic Finance), Malaysia, 10 Mayıs 2017, (Çevrimiçi)
https://mpa.ub.uni-muenchen.de/79441/1/MPRA_paper_79441.pdf, 31 Mart 2019.

Htay, Sheila Nu Nu,
Hanna Rabittah
Zaharin: "Critical Analysis on the Choice of Takaful (Islamic Insurance) Operating Models in Malaysia", World Journal of Social Sciences, Vol. 2, No. 2, March 2012, p. 112-127, (Çevrimiçi)
http://irep.iium.edu.my/2280/1/Critical_analysis_on_the_choice_of_Takaful_%28Islamic_Insurance%29_Operating_Models_in_Malaysia_05_Sept_2011.docx.pdf,
<http://wjsspapers.com/static/documents/March/2012/10.%20Sheila.pdf>, 31 Mart 2019.

Htay, Sheila Nu Nu,
Mohammad Khalid
Jawahir, Syed Ahmed
Salman: "Shariah Scholars' View Point on the Practice of Underwriting and Risk Rating for Family Takaful Model", Asian Social Science, Vol. 9, No. 9, 2013, ISSN: 1911-2017, E-ISSN: 1911-2025, Published by Canadian Center of Science and Education, DOI: 10.5539/ass.v9n9p280 (URL: <http://dx.doi.org/10.5539/ass.v9n9p280>), (Çevrimiçi)
<http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/28618/17125>
(<http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/download/28618/17125>), 31 Mart 2019.

Htay, Sheila Nu Nu,
Muhammad Khalid
Jawahir: "The shariah viewpoint on the practice of underwriting and risk rating for individual participants in family Takaful", In: International Islamic Banking, Finance and Investment Conference, Hotel Istana, Kuala Lumpur, Malaysia (Unpublished), 19-20 Aralık 2011, (Çevrimiçi)

<http://irep.iium.edu.my/26268/1/3>. The shariah view point on the practice of understanding and risk rating for in individual participants in family takaful.pdf, 31 Mart 2019.

Htay, Sheila Nu Nu,
Mustapha Hamat,
Wan Zamri Wan
Ismail, Syed Ahmed
Salman: “Are Takaful Operators at the Sympathy of Retakaful Operators in Malaysia?”, The Social Sciences, 9(2): 108-111, Medwell Journals, 2014, ISSN: 1818-5800, DOI: 10.3923/sscience.2014.108.111, (Çevrimiçi) <http://docsdrive.com/pdfs/medwelljournals/sscience/2014/108-111.pdf>, 31 Mart 2019.

Htay, Sheila Nu Nu,
Mustapha Hamat,
Wan Zamri Wan
Ismail, Syed Ahmed
Salman: “Insurance, Reinsurance, Takaful and Retakaful as Risk Mitigating Mechanisms”, European Journal of Business and Management, ISSN 2222-1905 (Paper), ISSN 2222-2839 (Online), Vol.6, No.27, 2014, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/profile/Syed_Salman7/publication/318654363_Insurance_Reinsurance_Takaful_and_Retakaful_as_Risk_Mitigating_Mechanisms/links/5975d39a0f7e9b4016a7019f/Insurance-Reinsurance-Takaful-and-Retakaful-as-Risk-Mitigating-Mechanisms.pdf, 31 Mart 2019.

Htay, Sheila Nu Nu,
Mustapha Hamat,
Wan Zamri Wan
Ismail, Syed Ahmed
Salman: “Retakaful (Islamic Reinsurance): Historical, Shari’ah and Operational Perspectives”, World Applied Sciences Journal 30 (Innovation Challenges in Multidisciplinary Research & Practice), p. 185-190, ISSN: 1818-4952, IDOSI Publications, 2014, DOI: 10.5829/idosi.wasj.2014.30.icmrp.24, (Çevrimiçi) <http://irep.iium.edu.my/36465/1/retakaful.pdf> ([http://www.idosi.org/wasj/wasj30\(icmrp\)14/24.pdf](http://www.idosi.org/wasj/wasj30(icmrp)14/24.pdf)), 31 Mart 2019.

Htay, Sheila Nu Nu, “Retakaful Pool Framework for Takaful Operators in

- Mustapha Hamat,
Wan Zamri Wan
Ismail, Syed Ahmed
Salman:
- Malaysia: Experts' Opinions", Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology 7(21), 4530-4534, 2014, DOI: 10.19026/rjaset.7.829, ISSN: 2040-7459, e-ISSN: 2040-7467, Maxwell Scientific Publication Corp., 2014, (Çevrimiçi)
<http://irep.iium.edu.my/31789/2/Retakaful%20pool%20framework%20for%20Takaful%20operators%20in%20Malaysia.pdf>,
<http://www.maxwellsci.com/msproof.php?doi=rjaset.7.829>, 31 Mart 2019.
- Htay, Sheila Nu Nu,
Syed Ahmed Salman:
- "Nomination and hibah issues in Malaysian takaful (Islamic insurance) industry", In: 2nd International Conference on Current Trends and Challenges in Management, Engineering, Computer Application and Technology, 22-23 Mart 2013, Vishwakarma Hall, Deogiri Institute of Engineering and Management Studies, Aurangabad, India, 2013, (Çevrimiçi)
http://irep.iium.edu.my/29628/1/NOMINATION_AND_HIBAH_ISSUES_IN_MALAYSIAN_TAKAFUL_%28ISLAMIC_INSURANCE%29_INDUSTRY.pdf, 31 Mart 2019.
- Htay, Sheila Nu Nu,
Syed Ahmed Salman:
- "Shari'ah and Ethical Issues in the Practice of Modified Wakalah Model in Family Takaful", International Journal of Business and Social Science, Vol. 4, No. 12, p. 128-132, The Special Issue on Social Science Research, Eylül 2013, (Çevrimiçi)
http://www.ijbssnet.com/journals/Vol_4_No_12_Special_Issue_September_2013/14.pdf, 31 Mart 2019.
- Htay, Sheila Nu Nu,
Syed Ahmed Salman:
- "Shari'ah and Ethical Issues in the Practice of the Modified Mudharabah Family Takaful Model in Malaysia", International Journal of Trade, Economics and Finance, Vol.

4, No. 6, p. 340-342, DOI: 10.7763/IJTEF.2013.V4.313, Aralık 2013, (Çevrimiçi) <http://www.ijtef.org/papers/313-B00055.pdf>, 31 Mart 2019.

Htay, Sheila Nu Nu, Syed Ahmed Salman: “Viability of Islamic Insurance (Takaful) in India: SWOT Analysis Approach”, Review of European Studies, Vol. 5, No. 4, ISSN 1918-7173, E-ISSN 1918-7181, Published by Canadian Center of Science and Education, DOI: 10.5539/res.v5n4p145, Malaysia, 2013, (Çevrimiçi) <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/res/article/download/29897/17735>, 31 Mart 2019.

IBFIM: “Types of Takaful Models”, Principles and Business Models of Takaful, Basic Takaful and Medical & Health Takaful, IBFIM (Islamic Banking & Finance Institute Malaysia), 2019, (Çevrimiçi) http://takafuleexam.com/e-content/TBE-A/content/29175407IBFIM_Part_A/chapter_A5/A5_page_04.html, 31 Mart 2019.

Ibrahim, Muhammad bin: “Developing Malaysia’s financial sector for the future”, Keynote address, Governor of the Central Bank of Malaysia (Bank Negara Malaysia), Future Finance Conference 2016, Kuala Lumpur, 23 September 2016, (Çevrimiçi) <https://www.bis.org/review/r160929j.pdf>, 31 Mart 2019.

IFSB, IAIS: “Issuance Issues in Regulation and Supervision of Microtakaful (Islamic Microinsurance)”, Islamic Financial Services Board (IFSB) & International Association of Insurance Supervisors (IAIS), Kasım 2015, (Çevrimiçi) [https://www.ifsb.org/docs/Issuance_Issues%20in%20Regulation%20and%20Supervision%20of%20Microtakaful%20\(Islamic%20Microinsurance\)%20%20Final.pdf](https://www.ifsb.org/docs/Issuance_Issues%20in%20Regulation%20and%20Supervision%20of%20Microtakaful%20(Islamic%20Microinsurance)%20%20Final.pdf), 31 Mart 2019.

- IFSB: “Defining New Standards in Islamic Finance”, Islamic Financial Services Board, 2019, (Çevrimiçi)
<https://www.ifsb.org>, 31 Mart 2019.
- IFSB-10: “Guiding Principles on Shari’ah Governance Systems for Institutions Offering Islamic Financial Services”, Islamic Financial Services Board, ISBN: 978-983-44579-5-2, Aralık 2009, (Çevrimiçi)
<https://www.ifsb.org/download.php?id=4366&lang=English&pg=/published.php>, 31 Mart 2019.
- IFSB-11: “Standard on Solvency Requirements for Takaful (Islamic Insurance) Undertakings”, Islamic Financial Services Board, ISBN: 978-967-5687-04-4, Aralık 2010, (Çevrimiçi)
<https://www.ifsb.org/download.php?id=4367&lang=English&pg=/published.php>, 31 Mart 2019.
- IFSB-14: “Standard on Risk Management for Takaful (Islamic Insurance) Undertakings”, Islamic Financial Services Board, Aralık 2013, (Çevrimiçi)
<https://www.ifsb.org/download.php?id=4370&lang=English&pg=/published.php>, 31 Mart 2019.
- IFSB-18: “Guiding Principles for Retakāful (Islamic Reinsurance)”, Islamic Financial Services Board, Nisan 2016, (Çevrimiçi)
<https://www.ifsb.org/download.php?id=4374&lang=English&pg=/published.php>, 31 Mart 2019.
- IFSB-8: “Guiding Principles on Governance for Takaful (Islamic Insurance) Undertakings”, Islamic Financial Services Board, ISBN: 978-983-44579-3-8, Aralık 2009, (Çevrimiçi)
<https://www.ifsb.org/download.php?id=4364&lang=English&pg=/published.php>, 31 Mart 2019.

- IFSB-9: “Guiding Principles on Conduct of Business for Institutions Offering Islamic Financial Services”, Islamic Financial Services Board, ISBN: 978-983-44579-4-5, Aralık 2009, (Çevrimiçi)
<https://www.ifsb.org/download.php?id=4365&lang=English&pg=/published.php>, 31 Mart 2019.
- Ingram, M., M. McCord: “Defining “Microinsurance”: Thoughts for a journey towards a common understanding”, Appleton, WI: Micro Insurance Centre, 2011.
- Insurance Info: “Fundamentals of Insurance and Takaful”, A consumer education programme by Bank Negara Malaysia and Malaysia Takaful Association, Malaysia, 2009, (Çevrimiçi)
http://www.insuranceinfo.com.my/system/media/downloadables/fundamentals_ins_takaful.pdf, 16 Ekim 2018,
<https://scribd.com/document/263876343/Fundamentals-Ins-Takaful>, 20 Mart 2019.
- Ismail, Azman Bin: “Nomination and Hibah Issues in the Takaful Industry”, ISRA Shari’ah Conference on Takaful 2009 (ISC2009), Paper presented at the ISRA Takaful Workshop, Kuala Lumpur, 7 Mayıs 2009.
- ISRA, THOMSON REUTERS, IRTI: “Islamic Commercial Law Report 2018, An Annual Publication Assessing the Key Issues and Global Trends in Islamic Social Finance”, Produced by: International Shari’ah Research Academy for Islamic Finance (ISRA), THOMSON REUTERS & Islamic Research & Training Institute (IRTI), 2018, (Çevrimiçi)
<https://repository.salaamgateway.com/images/iep/galleries/documents/201711010703503492.pdf>, 31 Mart 2019.

ISRA: "Islamic Financial System: Principles and Operations", Chapter 12: Takaful, International Shari'ah Research Academy for Islamic Finance (ISRA), 5 Nisan 2011, (Çevrimiçi) http://irep.iium.edu.my/26698/1/ISRA_12.pdf, 31 Mart 2019.

Jaffer, Safder, Farzana Ismail, Jabran Noor, Lindsay Unwin: "Takaful (Islamic Insurance): Concept, Challenges, and Opportunities", Millman Research Report, Kasım 2010, (Çevrimiçi) <https://www.islamicfinance.com/wp-content/uploads/2015/06/Takaful-islamic-insurance-concept-challenges-and-opportunities-pdf.pdf>, 31 Mart 2019.

Kamil, Naail Mohammed, Norsham Binti Mat Nor: "Factors Influencing the Choice of Takaful Over Conventional Insurance: The Case of Malaysia," Journal of Islamic Finance, Vol. 3 No. 2, p. 1-14, 2014, IIUM (International Islamic University Malaysia) IIBF (Institute of Islamic Banking and Finance), ISSN 2289 - 2117 (O) / 2289 - 2109 (P), (Çevrimiçi) <http://journals.iium.edu.my/iibf-journal/index.php/jif/article/view/44/22>, 31 Mart 2019.

Kasim, Nawal, Sheila Nu Nu Htay, Syed Ahmed Salman: "Comparative Analysis on AAOIFI, IFSB and BNM Shari'ah Governance Guidelines", International Journal of Business and Social Science, Vol. 4, No. 15, Kasım 2013, (Çevrimiçi) https://ijbssnet.com/journals/Vol_4_No_15_Special_Issue_November_2013/28.pdf, 31 Mart 2019.

Kasim, Nawal, Sheila Nu Nu Htay, Syed Ahmed Salman: "The Religious Perspective of Takaful as Ethical Insurance," Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol 7 No 4, Temmuz 2016, ISSN 2039-2117 (online) ISSN 2039-9340 (print), DOI: 10.5901/mjss.2016.v7n4p96, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/305272225_The_Religious_Perspective_of_Takaful_as_Ethical_Insurance,

https://www.researchgate.net/profile/Syed_Salman7/publication/305272225_The_Religious_Perspective_of_Takaful_as_Ethical_Insurance/links/59a1e28b458515fd1fe3c03b/The-Religious-Perspective-of-Takaful-as-Ethical-Insurance.pdf, 31 Mart 2019.

Lambak, Salman,
Izah Mohd Tahir: "Juristic Analysis on the Applications of Common Law in Malaysia Takaful Act 1984 Based on Doctrine al-'Urf", Asian Social Science, Vol. 9, No. 9, 2013, ISSN: 1911-2017, E-ISSN: 1911-2025, Published by Canadian Center of Science and Education, DOI: 10.5539/ass.v9n9p262, (Çevrimiçi)
<http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/28616/17123>, 31 Mart 2019.

Lambak, Salman,
Mohd Shukri Bin
Jusoh, Hartini Binti
Abd Ghani: "Legitimacy of Adapting Common Law in Islamic Financial Services Act 2013", International Journal of Business and Social Science, Vol. 5, No. 9, August 2014, (Çevrimiçi)
http://www.ijbssnet.com/journals/Vol_5_No_9_August_2014/28.pdf, 31 Mart 2019.

Lim, Jacky,
Muhammad Fahmi
Idris, Yura Carissa: "History, progress and future challenge of Islamic Insurance (Takaful) In Malaysia", ISBN : 978-0-9742114-1-9, 2010 Oxford Business & Economics Conference Program, p. 1- 26, Oxford, UK: Oxford University, 2010, (Çevrimiçi)
https://www.academia.edu/953632/History_Progress_and_Future_Challenge_of_Islamic_Insurance_Takaful_In_Malaysia, 31 Mart 2019.

Maki, Abdullahi Aweis
Sh.: "Conflict and Legal Issue Of Takaful in Malaysia and Whether or not, it is the best practice in dual system of Takaful/Insurance according to other markets", International

Centre For Education In Islamic Finance (INCEIF), Takaful and Actuarial Practices, 2014, (Çevrimiçi)
[https://www.academia.edu/20287242/Conflict and legal Issue Of Takaful in Malaysia and Whether or not it is the best practice in dual system of Takaful Insurance according to other markets](https://www.academia.edu/20287242/Conflict_and_legal_Issue_Of_Takaful_in_Malaysia_and_Whether_or_not_it_is_the_best_practice_in_dual_system_of_Takaful_Insurance_according_to_other_markets), 31 Mart 2019.

Maysami, Ramin
Cooper, Au Pui
Khuan: “Islamic Insurance in Malaysia: A Successful Model in Operation”, International Insurance Law Review, p. 79-83, 6 Mart 1998.

Maysami, Ramin
Cooper, W. Jean
Kwon: “An Analysis of Islamic Takaful Insurance – A Cooperative Insurance Mechanism”, Hakemli Dergi: Journal of Insurance Regulation, 1999, (Çevrimiçi)
[https://www.researchgate.net/publication/237293715_An_Analysis_of_Islamic_Takaful_Insurance - A Cooperative Insurance Mechanism](https://www.researchgate.net/publication/237293715_An_Analysis_of_Islamic_Takaful_Insurance_-_A_Cooperative_Insurance_Mechanism),
<https://pdfs.semanticscholar.org/de89/da48748dcaa7fc15d6215501c076c68b0cf2.pdf>,
http://www.academia.edu/download/30231124/analysis_of_islamic_takaful_insurance.pdf, 31 Mart 2019.

Mohamad Puad,
Noor Aimi Bt: “Issues and Challenges in Developing Microtakaful in Muslim Country”, Proceeding of the 4th International Conference on Management and Muamalah 2017 (ICoMM 2017), e-ISBN: 978-967-2122-15-9, (Çevrimiçi)
<http://conference.kuis.edu.my/icommm/4th/e proceedings/IC%20038.pdf>, 31 Mart 2019.

Mohd Amin, Nadiyah
‘Aqilah, Mohamad
Abdul Hamid: “Shariah Compliance of Wakalah Concept in Takaful Operation: A Case Study of A Takaful Operation in Malaysia”, Tazkia Islamic Finance and Business Review, Vol. 8, No. 2, 2013, (Çevrimiçi) <http://www.tifbr->

tazkia.org/index.php/TIFBR/article/view/70/68
(<http://www.tifbr-tazkia.org/index.php/TIFBR/article/download/70/68>), 31 Mart 2019.

Mohd Fauzi Abu-Hussin, Nasrul Hisyam Nor Muhamad, Mohd. Yahya Mohd. Hussin: "Takaful (Islamic Insurance) Industry in Malaysia and the Arab Gulf States: Challenges and Future Direction", Asian Social Science, Vol. 10, No. 21, 2014, ISSN 1911-2017, E-ISSN 1911-2025, Published by Canadian Center of Science and Education, DOI: 10.5539/ass.v10n21p26, (Çevrimiçi) <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/41776/22913>, 31 Mart 2019.

Mohd Noor, Azman bin, Asmadi bin Abdullah: "Ownership and Hibah Issues of the Takaful Benefit", ISRA Islamic Finance Seminar (IIFS), 11 Kasım 2008, (Çevrimiçi) <http://www.iefpedia.com/english/wp-content/uploads/2009/10/Ownership-and-Hibah-Issues-in-Takaful-Classical-Discourse-and-Current-Implementation.pdf>, 31 Mart 2019.

Mohd Noor, Azman bin, Mohamed Asmadi bin Abdullah: "Takaful (Islamic Insurance) Benefit: Ownership and Distribution Issues in Malaysia", Journal of Islamic Economics, Banking and Finance, Volume-5 Number-3, p. 35-48, (Çevrimiçi) [http://irep.iium.edu.my/16058/1/takaful %20islamic insurance%20 benefit.pdf](http://irep.iium.edu.my/16058/1/takaful%20islamic%20insurance%20benefit.pdf), 31 Mart 2019.

Mohd Noor, Azman, Muhamad Nasir Haron: "Charging Fee for Guarantee (al-Kafalah bi al-ajr) and its Application by Deposit Insurance Corporation Malaysia (PIDM) for Takaful Benefits Protection Scheme", 8th International Conference on Islamic Economics and Finance, Center for Islamic Economics and Finance, Qatar Faculty of Islamic Studies, Qatar Foundation, 2011,

(Çevrimiçi) <http://www.iefpedia.com/english/wp-content/uploads/2011/12/Azman-Mohdnoor.pdf>, 31 Mart 2019.

Mohd Razif, Abd Kadir Bin: “Promoting the Takaful industry in Malaysia”, Speech presented at the Launch of ING Public Takaful Ehsan, Kuala Lumpur, 5 Nisan 2011, (Çevrimiçi) <https://www.bis.org/review/r110405d.pdf>, 31 Mart 2019.

Mohd Rom, N. A., Z. Abdul Rahman: “Financial Protection for the Poor in Malaysia: Role of Zakah and Micro-takaful”, JKAU: Islamic Econ., 25(1), p. 119-140, 2012.

Muhamat, Razaleigh @Kawangit, Abdul Ghafar Don, Salasiah Hanin Hamjah, Fariza Md. Sham, Badlihasham Mohd. Nasir, Muhammad Faisal Asha’ari, Siti Rugayah Tibek, Zainab Ismail, Ideris Endot, Anuar Puteh, A’dawiyah Ismail, Mohd Zulkipli Abd Ghani: “The Management of Takaful Business Models in Malaysia,” Advances in Natural and Applied Sciences, 6(4): 561-564, 2012, ISSN 1995-0772, (Çevrimiçi) https://www.academia.edu/3275780/The_Management_of_Takaful_Business_Models_in_Malaysia, https://www.researchgate.net/publication/292049243_The_management_of_takaful_business_models_in_Malaysia, 31 Mart 2019.

Mulhim, Ahmed Salem, Ahmed Mohammed Sabbagh: “The Islamic Insurance: Theory and Practice”, Al Baraka Banking Group, (Çevrimiçi) <http://www.albaraka.com/media/pdf/Research-Studies/Book-Islamic-Insurance.pdf>, 31 Mart 2019.

Noordin,
Kamaruzaman,
Mohd. Rijal Muwazir
@Muzakir, Azian
Madun:

“The Commercialisation of Modern Islamic Insurance Providers: A Study of Takaful Business Frameworks in Malaysia,” International Journal of Nusantara Islam, Volume 2 Number 1, 9 Haziran 2014, (Çevrimiçi)
http://journal.uinsgd.ac.id/index.php/ijni/article/view/44/pdf_10, 20 Mart 2019.

Noordin,
Kamaruzaman:

“An Analysis of the Commercial Aspects of Takaful Operation in Malaysia”, Proceedings of the 2nd Applied International Business Conference (AIBC2013), 7 – 8 Aralık 2013, ISBN: 978-967-0521-26-8, Universiti Malaysia Sabah, 2013, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/profile/Selamah_Yusof/publication/264672809_Financial_fragility_of_Malaysians_in_urban_households/links/53eadb2c0cf2fb1b9b6aceeee/Financial-fragility-of-Malaysians-in-urban-households.pdf, 31 Mart 2019.

Noordin,
Kamaruzaman:

“The Management of Underwriting Surplus by Takaful Operators in Malaysia,” Department of Shariah and Management, Academy of Islamic Studies, University of Malaya, 2013, (Çevrimiçi)
<http://repository.um.edu.my/34695/1/The%20Management%20of%20Underwriting%20Surplus%20by%20Takaful%20Operators%20in%20Malaysia%20eDITED.pdf>,
https://umexpert.um.edu.my/file/publication/00005448_101529.pdf, 31 Mart 2019.

Omar Faruk, Md.,
Arafatur Rahaman:

“Measuring Efficiency of Conventional Life Insurance Companies in Bangladesh and Takaful Life Insurance Companies in Malaysia: A Non-Parametric Approach”, Management Studies and Economic Systems (MSES), 2 (2), 129-144, Autumn 2015, ZARSMI, (Çevrimiçi)

http://www.msaes.org/article_11573_f20e30e2094e73d8c63dceccf211da76.pdf, 31 Mart 2019.

Othman, Muhamad Badri: "Development and Shari'ah issues of the Takaful industry in Malaysia – Effects of the Regulatory Framework on the Implementation and Growth", Journal of Finance and Banking Review, 2(1), 38-43, ISSN: 0128-3103, Global Academy of Training & Research (GATR), 2017, (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3000736, 31 Mart 2019.

Pasha, Ahmad Tisman, Mher Mushtaq Hussain: "Takaful Business Models: A Review, a Comparison", Business Management Dynamics, Vol.3, No.4, Ekim 2013, p. 24-32, Society for Business and Management Dynamics, (Çevrimiçi) http://bmdynamics.com/issue_pdf/bmd110414-%2024-32.pdf, 31 Mart 2019.

Patel, Sabbir: "The Missing Link in Takaful", Middle East Insurance Review, 56-57, 2008.

PIDM Mevzuat: Malaysia Deposit Insurance Corporation (PIDM), Legislation, (Çevrimiçi) <https://www.pidm.gov.my/en/for-member-institutions/legislation/acts/>, 31 Mart 2019.

PIDM Yetki: Malaysia Deposit Insurance Corporation (PIDM), Mandate, (Çevrimiçi) <https://www.pidm.gov.my/en/pidm/mandate/>, 31 Mart 2019.

Reavis, Marshall Wilson, III, PhD "Insurance: Concepts & Coverage. Property, Liability, Life, Health and Risk Management", Friesen Press, 2012, Canada.

Redzuan, Hendon, "Economic Determinants of Family Takaful Consumption:

- Zuriah Abdul Rahman, Sharifah Sakinah S. H. Aidid: Evidence From Malaysia”, International Review of Business Research Papers, Vol. 5, No. 5, Eylül 2009, p. 193-211.
- Resmi Gazete: “Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”, Başbakanlık, Hazine Müsteşarlığı, Sayı: 30186, 20 Eylül 2017, (Çevrimiçi)
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170920-7.htm>, 31 Mart 2019.
- Salman, Syed Ahmed: “Contemporary Issues in Takaful (Islamic Insurance),” Asian Social Science, Vol. 10, No. 22, ISSN: 1911-2017, E-ISSN: 1911-2025, Published by Canadian Center of Science and Education, DOI: 10.5539/ass.v10n22p210, 2014, (Çevrimiçi)
<http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/41740/22881>, 31 Mart 2019.
- Saraç, Mehmet, Umut Çakmak: “Risk Kavramına Ve Yönetimine İslami Perspektiften Bakış”, Yaşayan Ve Gelişen Katılım Bankacılığı, TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği) Yayınları, Yayın No: 12, Sertifika No: 44687, ISBN: 978-605-69523-0-2, p. 344-381, İstanbul, 2019, (Çevrimiçi)
<http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Yasayan-ve-Gelisen-Katilim-Bankaciligi.pdf>, 25 Eylül 2019.
- Schwepcke, Andreas: “Reinsurance: Principles and State of the Art - A Guidebook for Home Learners”, ISBN: 3-89952-159-5, VVW, Karlsruhe, 2004.
- Selçuk, Mervan: “İslâmî Bir Sigorta Deneyimi Olarak Tekâfûl”, IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi, Bildiriler Kitabı IV, 14-17 Mayıs 2015, Kütahya, (Çevrimiçi)
http://isamveri.org/pdfdrg/D238763/2015_SELUCUKM.pdf, 31

Mart 2019.

- Soualhi, Younes,
Tobias Frenz: "Takaful and retakaful: advanced principles and practices", IBFIM, Munich Re Retakaful, Kuala Lumpur, 2010, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/277256994_Takaful_and_retakaful_advanced_principles_and_practices, 31 Mart 2019.
- Soualhi, Younes,
Tobias Frenz: "Takaful & Retakaful: Advanced principles & practices (2nd edition)", Kuala Lumpur, Institute of Islamic Banking Finance & Munich Re, 2010.
- Soualhi, Younes: "Takaful and retakaful: advanced principles and practices", Munich Re Retakaful, Kuala Lumpur, 2009.
- Takaful Malaysia: "Our Business Model," (Çevrimiçi) <https://www.takaful-malaysia.com.my/corporate/aboutus/pages/businessmodel.aspx>, 31 Mart 2019.
- Tekaful.net: "Dünyada Tekâfûl (İslami Sigorta)", Tekaful.net - Katılım Sigortacılığı, (Çevrimiçi) http://tekaful.net/?page_id=78, 31 Mart 2019.
- Tolefat, Abdulrahman
Khalil, Mehmet
Asutay: "Takaful Investment Portfolios: A Study of Composition of Takaful Funds in the GCC and Malaysia", John Wiley&Sons, ISBN: 978-1-118-38547-0, Haziran 2013, Singapore, 2013.
- Türk Dil Kurumu: Türk Dil Kurumu, Tekeffül maddesi, (Çevrimiçi) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=TEKEFF%C3%9CL, 31 Mart 2019.

- Türk Ticaret Kanunu: Türk Borçlar Kanunu, Kanun No. 6098, Madde 604, Madde 605, 4 Şubat 2011, (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110204-1.htm>, 31 Mart 2019.
- Türk Ticaret Kanunu: Türk Borçlar Kanunu, Kanun No. 6102, Madde 1401, Madde 1402, 14 Şubat 2011, (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110214-1-1.htm>, 31 Mart 2019.
- Türk Ticaret Kanunu: Türk Ticaret Kanunu, Kanun No. 6762, Madde 1263, 9 Temmuz 1956, (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.6762.pdf>, 31 Mart 2019.
- Türkiye Sigorta Birliği: “Sigorta Tanımları,” Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, (Çevrimiçi) <https://tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648>, 31 Mart 2019
- Uralcan, G. Şebnem: “Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi”, s. 5, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2004.
- Üstün, Yusuf: “Sigorta, Tekafül ve Kooperatif Sigortacılığı,” Karınca dergisi, Mart 2014, Yıl: 80, Sayı: 927, (Çevrimiçi) <http://koop.gtb.gov.tr/data/53cfbae7f2937098509ee9d3/02-TEKAFU%CC%88L%20MAKALE-dergi.pdf>, 31 Mart 2019.
- Vaughan, Emmett J.: “Risk management”, John Wiley, New York, 1997.
- Wan Daud, Wan Norhayate, Marlisa Abdul Rahim, Aizzat: “Quality of Islamic Leadership and Organizational Performance within the Takaful Industry in Malaysia: A Conceptual Study”, Asian Social Science, Vol. 10, No. 21,

- Mohd Nasurdin: 2014, ISSN 1911-2017, E-ISSN 1911-2025, Published by Canadian Center of Science and Education, DOI: 10.5539/ass.v10n21p135, (Çevrimiçi) <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/41791/22927>, 31 Mart 2019.
- Wan Daud, Wan Norhayate, Norizan Remli, Hamizah Muhammad: "Market Orientation and Performance: A Study of Takaful Performance in Malaysia", Asian Social Science, Vol. 9, No. 4, 2013, ISSN 1911-2017, E-ISSN 1911-2025, Published by Canadian Center of Science and Education, DOI: 10.5539/ass.v9n4p240, (Çevrimiçi) <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/26106/16125>, 31 Mart 2019.
- Yon Bahiah Wan Aris, Siti Zaleha Sahak, Norshahida Shaadan: "A Relook into Awareness, Perceptions, Barriers and Future Insurance Needs: A Case Study of Takaful and the Malays", International Journal of Arts and Sciences, 1(19), 10 – 21, 2009, ISSN: 1943-6114, InternationalJournal.org, (Çevrimiçi) http://www.openaccesslibrary.org/images/AUS111_Yon_Bahiah_Wan_Aris.pdf, 31 Mart 2019.
- Yuhasni Mohamed Yusuf, Rosmi: "Revisiting and redefining the concept of retakaful and the viability of its model in Malaysian Takaful industry", Business & Management Quarterly Review, 2(4), p. 20-32, 2011, ISSN: 2180-2777, (Çevrimiçi) http://ir.uitm.edu.my/5856/1/AJ_ROSMI%20YUHASNI%20MOHAMED%20YUSUF%20BMQR%2011%201.pdf, 31 Mart 2019.
- Yusof, Mohd Fadzli, Wan Zamri Wan Ismail, Abdul Khudus: "Fundamentals of Takaful", Islamic Banking and Finance Institute of Malaysia, ISBN: 9789670149189, Kuala Lumpur: IBFIM, 2011.

Mohd Naaim:

Yusof, Mohd Fadzli: “Brief Outline of on the Concept and Operational System of Takaful Business (Islamic Insurance)”, I. Uluslararası İslâm Ticaret Hukukunun Günümüzdeki Meseleleri Kongresi, 25-29 Eylül 1996, KOMBAD Yayınları No: 1, Konya, 1996, (Çevrimiçi)
http://www.islamticarethukuku.org/pageflip/islam_ticaret_hukuku.pdf, 31 Mart 2019.

Zainal Abidin,
Mohamed Kassim: “Are takaful models converging?”, Paper presented at The 2nd International Takaful Summit 2008 - London, 14-16 Temmuz 2008, (Çevrimiçi)
<http://www.assaif.org/.../ITS2008%20-%20Zainal%20Abidin%20Mohamed%20Kassim.pdf>, 15 Kasım 2010,
<http://www.assaif.org/index.php/Eventi/2008/14-16-luglio-2008-Londra-The-2nd-International-Takaful-Summit-2008/Day-One-Zainal-Abidin-Mohamed-Kassim,-'Are-Takaful-Models-Converging-','-Mercer-Zainal-Consulting-Sdn-Bhd>, 31 Mart 2019.

EK 1.

Malezya Tekâfûl Kanunu 1984 kanun maddeleri özet madde içerikleri (BNM, 1984, “Takaful Act 1984”, op. cit.):

ARRANGEMENT OF SECTIONS (BÖLÜMLERİN DÜZENLENMESİ)

PART I (BÖLÜM I) PRELIMINARY (ÖN HAZIRLIK)

1. Short title. (Kısa başlık, kanunun kısa adı.)
2. Interpretation. (Açıklamalar.)
3. Classification of takaful business, and construction of references to matters connected with takaful. (Tekâfûl ticârî faaliyetlerinin sınıflandırması ve *tekâfûl* ile bağlantılı hususlar için referansları yapılandırma.)

PART II (BÖLÜM II) CONDUCT OF TAKAFUL BUSINESS (TEKÂFÛL TİCÂRÎ FAALİYETLERİNİN İŞLETİLMESİ)

General restriction on takaful operators (*Tekâfûl* operatörleri için genel şartlar)

4. Requirements for carrying on business as takaful operator. (*Tekâfûl* operatörü olarak ticârî faaliyetlere devam etme gereklilikleri.)
5. Holding out as a registered takaful operator. (Kayıtlı *tekâfûl* operatörü olduğunu ileri sürme.)
6. Use of word “takaful”. (“*Tekâfûl*” kelimesi kullanımı.)
7. Examination of persons suspected of carrying on takaful business. (*Tekâfûl* operatörü olarak ticârî faaliyetlere devam etmede şüphelenilen kişilerin incelenmesi.)
8. Registration of takaful operators by Director General. (Genel Müdür tarafından *tekâfûl* operatörlerinin kayıt işlemleri.)
9. Annual registration fees. (Yıllık kayıt ücretleri.)
10. Conditions of registration. (Kayıt şartları.)
11. Cancellation of registration. (Kayıt iptali.)
12. Effects of cancellation of registration. (Kayıt iptali etkileri.)

13. Deposits. (Mevduatlar.)
14. Bank covenants in lieu of deposits. (Depozitolar yerine banka anlaşmaları.)
15. Register of takaful certificates. (*Tekâfûl* sertifikaları kaydı.)
16. Establishment and maintenance of takaful funds, and allocation of surplus. (*Tekâfûl* fonları oluşturma ve idare etme ve katkı payı eksedan ödenekleri.)
17. Requirements as to assets of takaful funds. (*Tekâfûl* fonları varlıklarına ilişkin şartlar.)
18. Restrictions on payment of dividends and grant of advance, loan, credit facility, and financing facility. (Temettü ödemeleri ve avans, kredi, kredi olanağı ve finansman imkânı verilmesi ile ilgili kısıtlamalar.)
19. Disclosure of interests by directors. (Yöneticiler tarafından çıkarların açıklanması.)
20. Requirements as to documents evidencing title to assets of takaful funds. (*Tekâfûl* fonları varlıklarına sahiplik haklarını kanıtlayan belgelerle ilgili şartlar.)
21. Establishment and maintenance of takaful guarantee scheme funds and payments of moneys out of the funds. (*Tekâfûl* garanti sistemi fonlarının oluşturulması ve idaresi ve fonlardan para ödemeleri.)
22. Enforcement of requirements as to registers of certificates and takaful funds and payment of levies by operators. (Sertifikaların ve *tekâfûl* fonlarının kaydedilmesi ve operatörlerin harçlarının ödenmesi ile ilgili şartların uygulanması.)
23. Re-takaful. (*Retekâfûl*.)
24. Payment in Malaysian currency of solidarity moneys under family solidarity certificates. (Aile dayanışma sertifikaları altında dayanışma paralarının Malezya para biriminde ödenmesi.)
25. Assumption of risks by operator. (Risklerin operatör tarafından yüklenilmesi.)
26. Mis-statement of age and non-avoidance of participation. (Yanlış yaş beyanı ve katılımdan kaçınmama.)
27. Control of forms of proposal, certificates and brochures. (Teklif formlarının, sertifikaların ve broşürlerin kontrolü.)
28. Misleading statement, promise or forecast inducing person to enter into contract of takaful. (Yanıltıcı açıklama, söz verme ya da tahminde bulunma ile kişiyi *tekâfûl* anlaşmasına girmeye ikna etme.)
29. Requirements as to prospectuses and statements of capital. (İzahnameler ve sermaye beyanları ile ilgili şartlar.)

30. Opening of branch office. (Şube ofisi açılışı.)
31. Disqualification of managing director, director, chief executive, principal officer or controller of an operator. (Yönetici direktör, müdür, genel müdür, müdür yardımcısı veya operatör denetçisinin diskalifiye edilmesi.)
32. Duty to notify change of managing director, director, chief executive or principal officer. (Yönetici direktör, müdür, genel müdür veya müdür yardımcısının değişimini bildirme görevi.)
33. Power to inspect, to require information, etc. (İnceleme yetkisi, bilgi gerektirme, vb.)
34. Change in control of operator. (Operatör kontrolünde değişiklik.)
35. Takaful agents and brokers. (*Tekâfûl* acenteleri ve brokerleri.)
36. Intermediaries in takaful transactions. (*Tekâfûl* işlemlerinde aracılar.)
37. Licensing of brokers. (Brokerlerin lisanslanması.)
38. Adjusters. (Ayarlayıcılar, dispeççi)
39. Examination of person suspected of acting, holding out as broker or adjuster. (Broker veya dispeççi gibi davrandığı, ileri sürdüğü şüphelenilen kişinin incelenmesi.)
40. Saving for validity of certificates. (Sertifikaların geçerliliğini koruma.)

PART IIA (BÖLÜM IIA)

INTERNATIONAL TAKAFUL BUSINESS (ULUSLARARASI TEKÂFÛL TİCARETİ)

- 40A. Requirements for carrying on business as international takaful operator. (Uluslararası *tekâfûl* operatörü olarak ticârî faaliyet sürdürmek için gerekli şartlar.)
- 40B. Registration of international takaful operators by Director General. (Genel Müdür tarafından uluslararası tekâfûl operatörlerinin kaydı.)
- 40C. Minimum capital funds or net working funds. (Asgarî sermaye fonları ya da net çalışma fonları.)
- 40D. Power of the Minister to modify certain provisions to be made applicable to an international takaful operator. (Bakanın, uluslararası tekâfûl operatörüne uygulanacak bazı hükümleri değiştirme yetkisi.)

PART III (BÖLÜM III)

RETURNS, INVESTIGATIONS, WINDING UP AND TRANSFERS OF BUSINESS (GELİRLER, İNCELEMELER, TASFİYE VE TİCARİ FAALİYET TRANSFERLERİ)

41. Annual accounts and audit. (Yıllık hesaplar ve denetim.)
42. Actuarial investigations and reports as to family solidarity business. (Aile dayanışma (tekâfül) ticari faaliyetine ilişkin aktüeryal incelemeler ve raporlar.)
43. Power to require returns under sections 41 and 42 to be rectified. (Madde 41 ve 42'de belirtilen gelirler için düzeltilmeyi gerekli kılma yetkisi.)
44. Additional provisions as to returns under sections 41 and 42. (Madde 41 ve 42'de belirtilen gelirlere ilişkin ek hükümler.)
45. Returns of changes in registration particulars. (Kayıt detaylarındaki değişikliklerin bildirilmesi.)
46. Investigation of affairs of takaful operator. (Tekâfül operatörünün iş hareketlerini inceleme.)
47. (Powers of Director General to issue directions. Genel Müdür'ün talimatlar yayımlama yetkisi.)
48. General provisions as to winding up. (Tasfiye işlemlerine ilişkin genel hükümler.)
49. Special provision for takaful operators directed to cease takaful business. (Ticârî faaliyetlerinin durdurulması gündemde olan tekâfül operatörleri için özel hükümler.)
50. Co-operative societies doing takaful business. (Kooperatif kuruluşların tekâfül faaliyetlerini yürütmeleri.)
51. Schemes for transfer of business. (Ticârî faaliyetlerin transferi için başvurular.)
52. Confirmation of schemes. (Transfer başvurularını teyit ettirme.)
53. Documents to be filed when scheme confirmed. (Transfer başvurusu onaylandığında dosyalanacak dokümanlar.)

PART IV (BÖLÜM IV)

MISCELLANEOUS AND GENERAL (ÇEŞİTLİ VE GENEL)

- 53A. Advice of Syariah Advisory Council. (Şeriat Danışma Kurulu tavsiyesi.)
54. Central Bank to be responsible for administration, etc. of this Act, and Governor of Central Bank to be Director General of Takaful. (Merkez Bankası'nın bu kanunun yönetimi vb. ile ilgili sorumlu olması ve Merkez Bankası Başkanı'nın Tekâfül Genel Müdürü olması.)

55. Indemnity. (Tazminat.)
- 55A. Officers deemed to be public servants. (Memurların kamu görevlisi olarak kabul edilmesi.)
56. Annual reports. (Yıllık raporlar.)
57. Statistics. (İstatistikler.)
58. Service of notices. (Bildirimlerin yapılması.)
59. Secrecy and penalty. (Gizlilik ve ceza.)
- 59A. Exemption. (Muafiyet.)
60. General provisions as to offences. (Suçlarla ilgili genel hükümler.)
61. Compounding of offences. (Suçların bileşimi.)
62. Prosecution. (Kovuşturma.)
63. Jurisdiction of court. (Mahkemenin yasama yetkisi.)
64. Capacity of infant to participate. (Çocuğun katılım kapasitesi.)
65. Payment of family solidarity claim without probate, etc. (Aile dayanışma (tekâfül) tazminatının kesintisiz ödenmesi, vb.)
66. Knowledge of and statement by authoized agent to be deemed knowledge and statement by operator. (Yetkili acentenin bilgisi ve beyanının operatörün bilgisi ve beyanı olarak kabul edilmesi.)
67. Application of other laws. (Diğer yasaların uygulanması.)
68. Regulations. (Yönetmelikler.)
69. Power to issue guidelines, etc. (Yönergeler çıkarma yetkisi vb.)

First Schedule (Birinci Ek)

Malaysian assets authorized for deposits and takaful funds. (*Tekâfül* fonları ve mevduatlar için yetkilendirilmiş Malezya varlıkları.)

Second Schedule (İkinci Ek)

Returns by takaful operator. (*Tekâfül* operatörü gelirleri.)